

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY NR XLIII/ 523/2017

RADY GMINY MSZANA DOLNA

z dnia 29.12.2017 r

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Mszana Dolna
na lata 2017-2020
z perspektywą na lata 2021-2024**

2017 r.

Autor mgr Elżbieta Haponiuk

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	5
WSTĘP	6
PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA	6
STRESZCZENIE	7
PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR GMINY MSZANA DOLNA	8
POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	8
SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	9
GOSPODARKA ROLNA	10
GOSPODARKA LEŚNA	16
LASY	16
TURYSTYKA	19
PRZEMYSŁ	26
RYNEK PRACY	26
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	26
REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY MSZANA DOLNA	30
OCENA STANU ŚRODOWISKA	31
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	31
ZAGROŻENIA HAŁASEM	33
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	35
GOSPODAROWANIE WODAMI	37
Wody powierzchniowe	37
Wody podziemne	39
GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA	43
ZASOBY GEOLOGICZNE	46
GLEBY	47
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTANIU ODPADÓW	49

ZASOBY PRZYRODNICZE	53
FORMY OCHRONY PRZYRODY	53
Parki Narodowe	54
Rezerваты przyrody	55
Obszary Chronionego Krajobrazu	56
Pomniki Przyrody	59
Stanowiska Dokumentacyjne	61
EUROPEJSKA SIĘĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000.....	62
OSTOJA GORCZAŃSKA PLH120018	64
LUBOŃ WIELKI PLH120043.....	67
LUBOGOSZCZ PLH120081	69
ŁĄKI KOŁO KASINY WIELKIEJ PLH120082	70
RABA Z MSZANKĄ PLH120093	71
GORCE PLB120001	73
ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	74
ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU	75
NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	78
ZAGROŻENIE POWODZIAMI I PODTOPIENIAMI	78
WIATR HURAGANOWY I TRĄBY POWIETRZNE.....	79
DESZCZE NAWALNE I GRAD	79
ZAGROŻENIE POŻAROWE	80
ZAGROŻENIE OSUWISKAMI.....	81
DZIAŁANIA EDUKACYJNE	91
MONITORING ŚRODOWISKA.....	94
<u>ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM, POWIATOWYM I GMINNYM</u>	<u>99</u>
<u>ANALIZA SWOT</u>	<u>134</u>
<u>CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE.....</u>	<u>140</u>
<u>SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA</u>	<u>149</u>
<u>ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADAŃ</u>	<u>150</u>

ŚRODKI WŁASNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	150
NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE.....	150
WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KRAKOWIE	152
SPP – SAMORZĄDOWY PROGRAM POŻYCZKOWY.....	152
MAŁOPOLSKI PROGRAM OPERACYJNY NA LATA 2014-2020	154
PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO.....	155
PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020	157
<u>SPIS TABEL</u>	<u>159</u>
<u>SPIS WYKRESÓW</u>	<u>160</u>
<u>SPIS MAP.....</u>	<u>160</u>

WYKAZ SKRÓTÓW

CAFE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy (Clean Air for Europe - Czyste Powietrze dla Europy),

GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska,

GUS – Główny Urząd Statystyczny,

JCWP – jednolita część wód powierzchniowych,

JCWpd – jednolita części wód podziemnych

KPOŚK - Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,

KRO –Karta Rejestracyjna Osuwiska

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

PM10 – pył (PM - ang. particulate matter) są to pyły o średnicy aerodynamicznej do 10 µm,

PM2,5 – cząstki pyłu o średnicy aerodynamicznej do 2,5 µm,

Program – Program Ochrony Środowiska dla Gminy Mszana Dolna na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024”,

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020,

PSR 2010 – Powszechny Spis Rolny przeprowadzony w roku 2010,

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie

RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców,

RPO WM 2014-2020 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020,

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

WSTĘP

PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

W związku z wejściem w życie nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska nastąpiła zmiana sposobu realizacji krajowej polityki ochrony środowiska. Obecnie jest ona prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych oraz za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Podstawą prawną opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Mszana Dolna na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024” jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. tj. 2017.519. z późn. zm.). Ustawa ta nakłada na organy wykonawcze województwa, powiatu i gminy obowiązek opracowania programów dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Dokumenty te mają na celu realizowanie polityki ochrony środowiska zgodnie z zapisami w ww. Ustawie. Dotychczas obowiązującym dokumentem był Program Ochrony Środowiska dla Gminy Mszana Dolna, który został przyjęty przez Radę Gminy Mszana Dolna uchwałą XXXI/254/04 z dnia 30 listopada 2004 roku.

Podstawowym celem sporządzenia i uchwalenia Programu jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. Program stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu Gminy Mszana Dolna.

Program został przygotowany w oparciu o szereg dokumentów wymienionych w rozdziale Analiza zgodności Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym zgodnie z Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska sporządzonymi przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 roku.

STRESZCZENIE

Program zawiera podstawowe informacje na temat Gminy Mszana Dolna dotyczące położenia geograficznego, sytuacji demograficznej, gospodarki rolnej, leśnej, a także turystyki, przemysłu, rynku pracy i odnawialnych źródeł energii.

Przeprowadzono również analizę zgodności Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Dokonano oceny stanu środowiska w podziale na następujące obszary interwencji: ochronę klimatu i jakości powietrza, zagrożenie hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarkę wodno – ściekową, zasoby geologiczne, gleby, gospodarkę odpadami i zapobieganie powstaniu odpadów, zasoby przyrodnicze, zagrożenia poważnymi awariami. Opisano również zagadnienia związane z adaptacjami do zmian klimatu, nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska, działaniami edukacyjnymi, monitoringiem środowiska.

Wyznaczono cel nadrzędny Programu w oparciu o dokumenty strategiczne oraz analizę SWOT:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY MSZANA DOLNA PRZY

ZACHOWANIU I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO

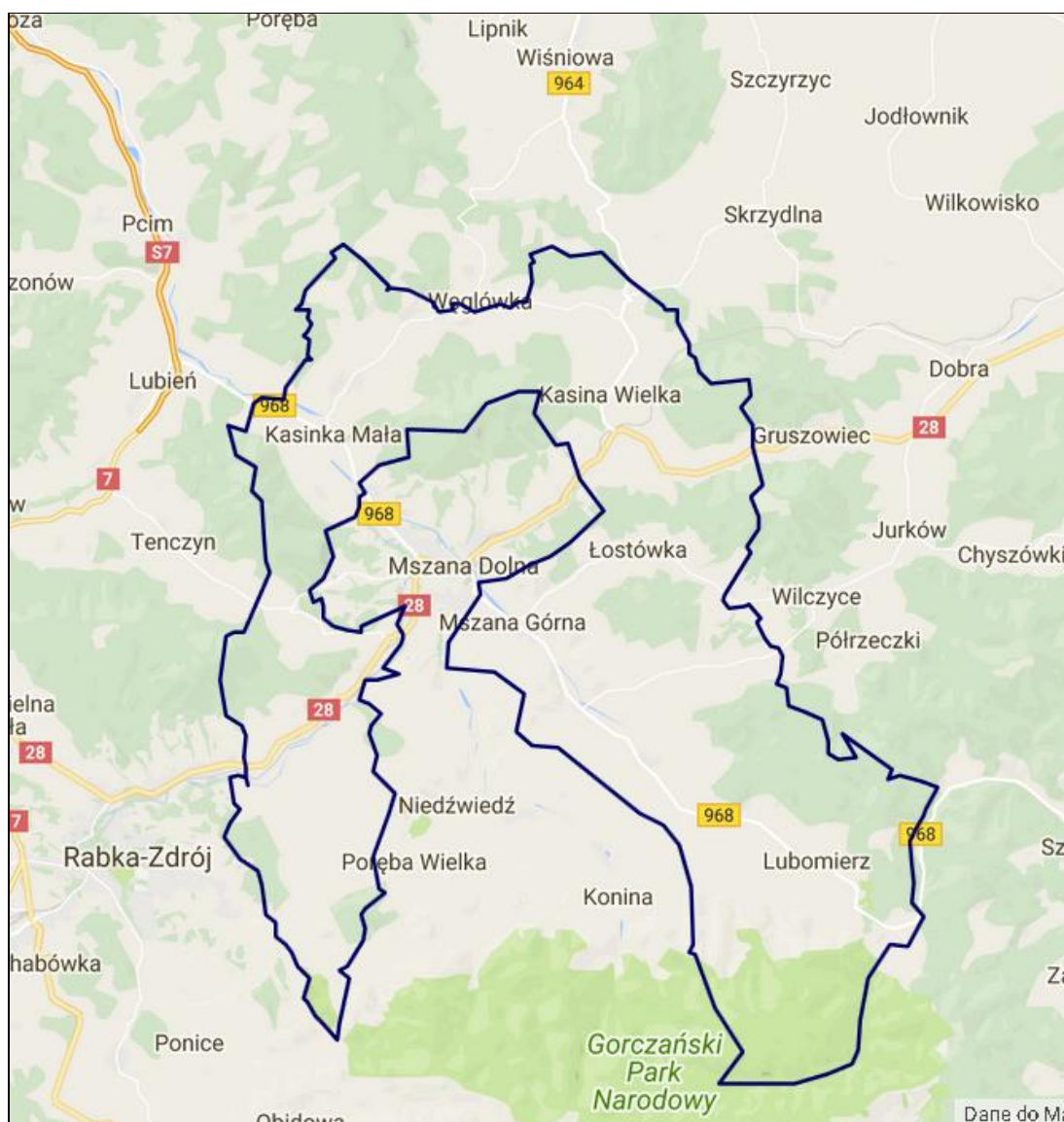
a także cele w poszczególnych obszarach interwencji, kierunki, zadania, a także harmonogram finansowy. Podano założone źródła finansowania zaplanowanych zadań, a także system realizacji Programu.

W wyniku realizacji Programu stan środowiska w Gminie Mszana Dolna ulegnie poprawie. Brak realizacji zadań zawartych w Programie spowoduje pogorszenie stanu środowiska w Gminie Mszana Dolna.

PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR GMINY MSZANA DOLNA

POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Gmina Mszana Dolna położona jest w województwie małopolskim, w powiecie limanowskim i graniczy z Gminami Dobra, Kamienica, Lubień, Mszana Dolna - gmina miejska, Niedźwiedź, Pcim, Rabka-Zdrój, Wiśniowa.

RYСУNEK 1 GMINA MSZANA DOLNA

Źródło: <http://imapa.mszana.pl/>

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Powierzchnia administracyjna Gminy Mszana Dolna zgodnie z danymi GUS za rok 2016 wynosi 170 km².

Na dzień 31 XII 2016 roku¹ zamieszkuje ją faktycznie 17 593 mieszkańców, w tym 8617 kobiet i 8976 mężczyzn. Na obszarze gminy Mszana Dolna położonych jest 9 wsi

TABELA 1 LICZBA MIESZKAŃCÓW W POSZCZEGÓLNYCH WSIACH GMINY MSZANA DOLNA
STAN NA 31.12.2016 R

Lp.	Nazwa wsi	Liczba mieszkańców
1.	Glisna	310
2.	Kasina Wielka	3104
3.	Kasinka Mała	3694
4.	Lubomierz	2159
5.	Łętowe	1253
6.	Łostówka	1472
7.	Mszana Górna	2771
8.	Olszówka	1639
9.	Raba Niżna	1191
	Ogółem	17593

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

¹www.stat.gov.pl

GOSPODARKA ROLNA

Zgodnie z klasyfikacją użytków gruntowych na terenie Gminy Mszana Dolna najczęściej znajduje się gruntów ornych oraz lasów.

TABELA 2 KLASYFIKACJA UŻYTKÓW GRUNTOWYCH NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Kategoria gruntu	Rodzaj użytku gruntowego	Oznaczenie rodzaju	Powierzchnia [ha]
GRUNTY ROLNE	Grunty orne	R	6246,22
	Sady	S	125,25
	Łąki trwałe	Ł	981,36
	Pastwiska trwałe	Ps	947,57
	Grunty rolne zabudowane	Br	371,89
	Grunty pod stawami	Wsr	0
	Grunty pod rowami	W	0,46
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	Lzr	64,98
	Nieużytki	N	63,46
GRUNTY LEŚNE	Lasy	Ls	7217,77
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	Lz	343,34
GRUNTY ZABUDOWANE I ZURBANIZOWANE	Tereny mieszkaniowe	B	49,88
	Tereny przemysłowe	Ba	3,99
	Inne tereny zabudowane	Bi	23,93
	Zurbanizowane tereny niezabudowane lub w trakcie zabudowy	Bp	1,15
	Tereny rekreacyjno wypoczynkowe	Bz	6,38
	Użytki kopalne	K	0

	Tereny komunikacyjne	Drogi	Dr	406,69
		Tereny kolejowe	Tk	24,94
		Inne tereny komunikacyjne	Ti	0,33
		Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	Tp	0
UŻYTKI EKOLOGICZNE			E-Ws E-Wp E-Ls E-Lz E-N E-Ps E-R E-ł E-Lzr E-W	0
GRUNTY POD WODAMI	Grunty pod morskimi wodami wewnętrznymi	Wm		0
	Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	Wp		123,78
	Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	Ws		0,02
TERENY RÓŻNE		Tr		6,67
RAZEM				17010,06

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

Zgodnie z informacjami z Urzędu Gminy na terenie gminy Mszana Dolna znajduje się łącznie 8 657 gospodarstw. Największe gospodarstwo ma powierzchnię około 50 ha, a największej gospodarstw ma powierzchnie do 1 ha.

TABELA 3 LICZBA GOSPODARSTW WG POWIERZCHNI NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Zakres powierzchni [ha]	Ilość gospodarstw [szt.]
Gospodarstwa do 1 ha	5 435
Gospodarstwa powyżej 1 ha	3 222
Razem	8 567

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

Na terenie gminy Mszana Dolna znajdują się gleby w różnych klasach bonitacyjnych.

Bonitacja gleby (z łac. *bonus* = dobry) - ocena jakości gleb pod względem ich wartości użytkowej, uwzględniająca żyzność gleby, stosunki wodne w glebie, stopień kultury gleby i trudność uprawy w powiązaniu z agroklimatem, rzeźbą terenu oraz niektórymi elementami stosunków gospodarczych. W zależności od przyjętej bonitacji wartość tą wyraża się w klasach lub punktach. Przeprowadza się ją w celu zakładania jednolitej ewidencji gruntów, będącej podstawą określenia wymiaru podatku gruntowego, scalania gruntów oraz racjonalnego ich wykorzystania na cele nierolnicze. Uwzględnia się następujące kryteria:

- budowa profilu (typ i podtyp gleby, rodzaj, gatunek, miąższość poziomu próchnicznego i zawartość próchnicy, odczyn i skład chemiczny, właściwości fizyczne, oglejenie),
- stosunki wilgotnościowe, uwarunkowane położeniem w terenie,
- wysokość nad poziomem morza.

W oparciu o te kryteria gleby zalicza się do odpowiednich klas bonitacyjnych. Uzupełniającymi czynnikami bonitacji są właściwości otoczenia profilu glebowego i warunki uprawy. W polskim systemie bonitacji gleby wyróżnia się 8 klas gleb gruntów ornych: I, II, IIIa, IIIb, IVa, IVb, V, VI i 6 klas gleb użytków zielonych: I, II, III, IV, V, VI. W skali kraju gleby orne bardzo dobre i dobre (I-II) o powierzchni 3,7%, (IIIa i IIIb) zajmują 18,0%, średniej jakości (IVa i IVb) – 35,2% oraz słabe i bardzo słabe (V i VI) – 37,3% ogólnej powierzchni gruntów ornych, górskie 5%. W ogólnej powierzchni użytków zielonych kraju klasy najsłabsze (V i VI) stanowią aż 42,6%.

Poniższy opis dotyczy gleb pod gruntami ornymi.

- Gleby klasy I - *gleby orne najlepsze*. Są to: czarnoziemny, rędziny kredowe, gleby brunatne (tylko te bogate w próchnicę), mady. Są to gleby najbardziej zasobne w składniki pokarmowe, łatwe do uprawy (przewiewne, ciepłe, niezaskorupiające się).
- Gleby klasy II - *gleby orne bardzo dobre*. Mają skład i właściwości podobne jak gleby klasy I, jednak położone są w mniej korzystnych warunkach terenowych, co powoduje, że plony roślin uprawianych na tej klasie gleb, mogą być niższe niż na glebach klasy I.

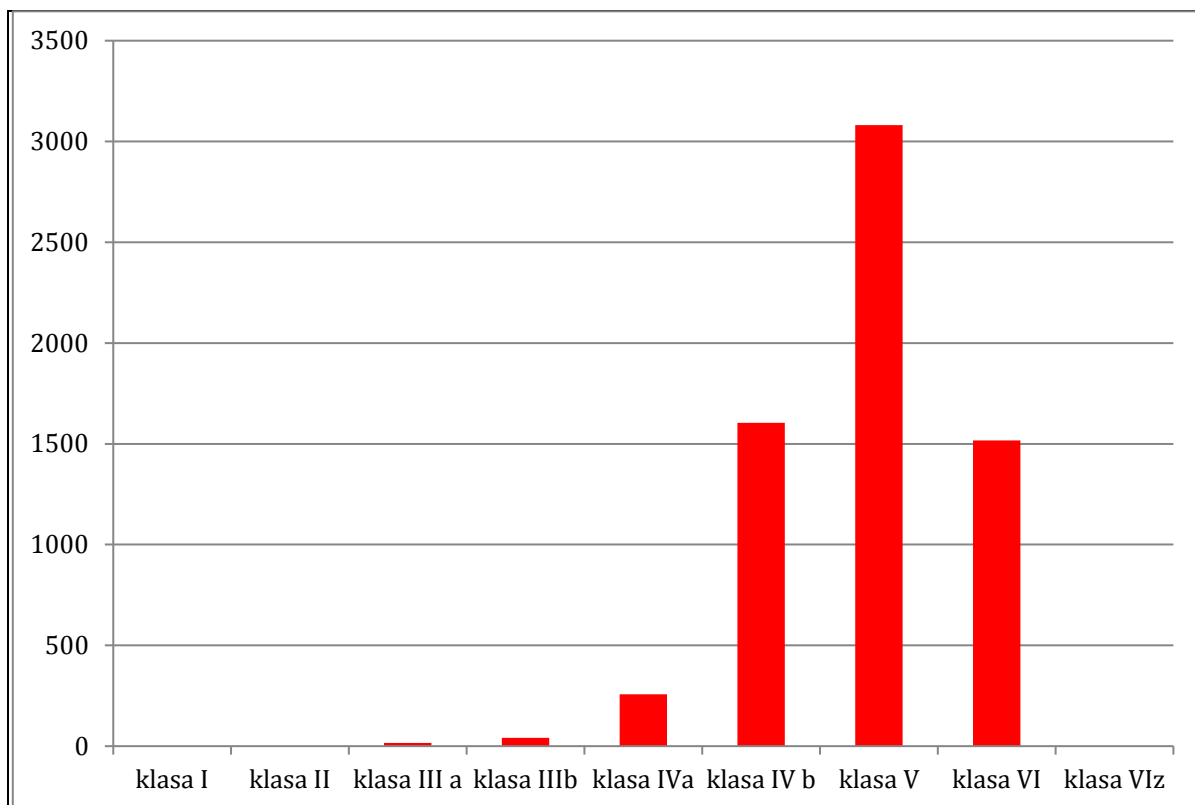
- Gleby klasy III (a i b) *gleby orne średnio dobre* - Gleby brunatne, gleby bielcowe. W porównaniu do gleb klas I i II, posiadają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne. Oznaczają się dużym wahaniami poziomu wody w zależności od opadów atmosferycznych. Na glebach tej klasy można już zaobserwować procesy ich degradacji.
- Gleby klasy IV (a i b) - *gleby orne średnie*. Plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet, gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze rolnej. Gleby te są bardzo podatne na wahania poziomu wód gruntowych.
- **Gleby klasy V - *gleby orne słabe*. Do tej klasy należą gleby kamieniste lub piaszczyste o niskim poziomie próchnicy. Są ubogie w substancje organiczne. Do tej klasy zaliczmy również gleby orne słabe położone na terenach nie zmeliorowanych albo takich, które do melioracji się nie nadają.**
- Gleby klasy VI - *gleby orne najłabsze*. W praktyce nadają się tylko do zalesienia. Posiadają bardzo niski poziom próchnicy. Próba uprawy roślin na glebach tej klasy niesie ze sobą duże ryzyko uzyskania bardzo niskich plonów.

Sytuację pod względem klas bonitacyjnych w gminie Mszana Dolna przedstawia poniższa tabela oraz wykres. Wynika z nich, że na terenie gminy Mszana Dolna przeważają grunty orne klasy V które stanowią 47,29% ogółu gruntów ornych w Gminie. Na terenie Gminy Mszana Dolna nie występują grunty orne w I, II oraz VIz klasach bonitacji.

TABELA 4 POWIERZCHNIA GRUNTÓW ORNYCH W GMINIE MSZANA DOLNA WG KLAS BONITACJI

Klasa bonitacji	Powierzchnia gruntów ornych [ha]
klasa I	0
klasa II	0
klasa III a	15,27
klasa IIIb	41,17
klasa IVa	257,02
klasa IV b	1603,27
klasa V	3081,21
klasa VI	1517,03
klasa VIz	0
Razem	6514,97

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

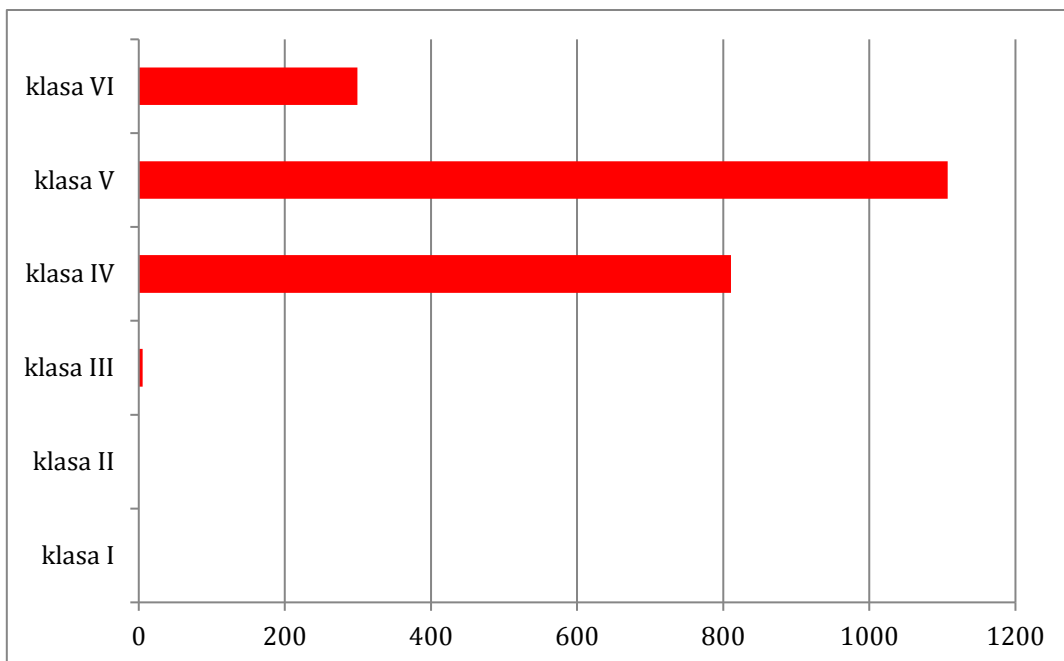
WYKRES 1 GRUNTY ORNE W GMINIE MSZANA DOLNA WG KLAS BONITACJI [HA]

Łąki i pastwiska na terenie Gminy Mszana Dolna zamykają się w czterech na sześć możliwych klas bonitacji, są to klasy III, IV, V i VI, które łącznie dają 100% powierzchni łąk i pastwisk na terenie Gminy. Klasa V stanowi 49,8% całości łąk i pastwisk na terenie Gminy.

TABELA 5 KLASY BONITACJI ŁĄK I PASTWISK NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Klasa bonitacji	Łąki i pastwiska [ha]
klasa I	0
klasa II	0
klasa III	5,10
klasa IV	810,79
klasa V	1107,18
klasa VI	299,22
Razem	2222,29

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

WYKRES 2 KLASY BONITACJI ŁĄK I PASTWISK NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Zagrożenia dla środowiska związane z rolnictwem

Produkcja rolna w gospodarstwie rolnym odbywa się w oparciu o naturalne zasoby środowiska, na które składają się: gleba, woda, powietrze i krajobraz z jego bioróżnorodnością. Degradacja środowiska naturalnego w wyniku działania zespołu ujemnych zjawisk spowodowanych przez rolnictwo przejawia się, zatem poprzez wpływ na:

1. Jakość gleby:
 - a. Duże ryzyko erozji wietrznej, wodnej,
 - b. Pogorszenie właściwości fizycznych na skutek uprawy mechanicznej,
 - c. Spadek zawartości próchnicy,
 - d. Ryzyko zakwaszenia i zasolenia,
 - e. Ryzyko skażenia środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi.
2. Jakość wody:
 - a. Zanieczyszczenie N
 - b. Zanieczyszczenie P
3. Jakość powietrza:
 - a. Emisje do atmosfery gazów cieplarnianych,
 - b. Zachowanie bioróżnorodności krajobrazu wiejskiego.

GOSPODARKA LEŚNA

LASY

Lasy spełniają bardzo różnorodne funkcje w sposób naturalny, którymi są:

- 1) funkcje ekologiczne (ochronne) – las kształtuje klimat globalny i lokalny, ma wpływ na skład atmosfery, reguluje obieg wody w przyrodzie, przeciwdziała powodziom, lawinom i osuwiskom, chroni glebę przed erozją i krajobraz przed stepowaniem tworzy warunki do zachowania gatunków i ekosystemów, zachowując różnorodność i złożoność krajobrazu,
- 2) funkcje produkcyjne – polegające na materialnych świadczeniach lasu:
 - a) produkcji drewna (w 2015 roku pozyskano 5785 m³ grubizny, pochodziła ona zarówno z lasów prywatnych -5382 m³ jak i z lasów gminnych 403 m³) z zachowaniem odnawialności,
 - b) produkcji innych użytków głównych: materiał rozmnożeniowy, sadzonki, nawozy organiczne, szczepionki grzybowe
- 3) produkcja użytków ubocznych – pożytki naturalne nieдрzewne: tuszy zwierzyny łownej, grzyby, owoce leśne, zioła, inne części runa leśnego, igliwie, stroisz, żywica, kora, choinki
- 4) funkcje społeczne – które służą kształtowaniu korzystnych warunków zdrowotnych i rekreacyjnych dla społeczeństwa. Poza tym las staje się miejscem pracy dla wielu ludzi. Gospodarka leśna stymuluje także zatrudnienie w innych sektorach gospodarki np. w przemyśle drzewnym, celulozowo – papierniczym, meblarskim, a w mniejszym stopniu w energetycznym.

Lasy mają istotne znaczenie gospodarcze i są kluczowym elementem bezpieczeństwa ekologicznego oraz mają szczególne znaczenie w ochronie środowiska naturalnego.

Lasy spełniają znaczną rolę w likwidowaniu zanieczyszczeń środowiska naturalnego. Absorpcja pyłów wynosi w nich 30-50 % (1 ha buczyn pochłania średnio 70 ton pyłów), a także następuje absorpcja substancji gazowych (np. w olszynach do 85 % azotanów, fluoru i dwutlenku siarki). Ważnym elementem jest tłumienie fal akustycznych (w łęgach na odległość 100 m od źródła dźwięku) wynosi od 70-90%.

Ogólna powierzchnia lasów na terenie gminy na dzień 31.12.2015 r. wynosi 7 201,40 ha. Średnia lesistość gminy wynosi 42,4%. W porównaniu lesistość województwa małopolskiego w roku 2015 wg GUS wyniosła 28,7%, a lesistość powiatu limanowskiego 38,6%. Gmina Mszana Dolna charakteryzuje się, więc większą lesistością niż powiat limanowski i województwo małopolskie.

Największa część lasów jest prywatna – 70,69%, lasy będące własnością Skarbu Państwa stanowią 25,30% ogółu lasów na terenie gminy Mszana Dolna, sama Gmina jest właścicielem 4,01% ogólnej powierzchni lasów.

TABELA 6 STRUKTURA WŁASNOŚCI LASÓW NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Powierzchnia lasów ogółem [ha]	7 201,40	100,00%
Powierzchnia lasów będących własnością Skarbu Państwa [ha]	1 821,76	25,30%
Powierzchnia lasów będących własnością gminy [ha]	289,10	4,01%
Powierzchnia lasów prywatnych [ha]	5 090,54	70,69%

Źródło: stat.gov.pl

Lasy prywatne stanowią znaczną część areалу leśnego Gminy Mszana Dolna.

Nadleśnictwo Limanowa, w oparciu o porozumienie ze Starostą Limanowskim, nadzoruje gospodarkę leśną w lasach niepaństwowych na powierzchni ponad 20 tysięcy hektarów. W ramach powierzonego nadzoru, utworzono 3 obwody nadzorcze lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, a w 7 przypadkach zadania nadzoru wypełnia leśniczy bądź podleśniczy Lasów Państwowych.

Lasy publiczne gminy Mszana Dolna wchodzą w skład Nadleśnictwa Limanowa. Udział gatunków panujących w poszczególnych typach siedliskowych lasu w nadleśnictwie Limanowa obrazuje poniższa tabela. Najbardziej zróżnicowane gatunkowo są siedliska wyżynne. Na siedlisku boru mieszanego górskiego i boru mieszanego górskiego wilgotnego gatunkiem panującym jest świerk. Na siedliskach lasu mieszanego górskiego i lasu górskiego dominują jodliny i buczyny, natomiast las górski wilgotny porastają drzewostany jodłowe.

TABELA 7 KLASY BONITACJI LASÓW I TERENÓW ZADRZEWONYCH NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Klasa bonitacji	Lasy i tereny zadrzewione[ha]
klasa III	8,03
klasa IV	3867,61
klasa V	1384,49
klasa VI	138,71
Razem	5398,84

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

TABELA 8 ZESTAWIENIE POWIERZCHNI GATUNKÓW PANUJĄCYCH W POSZCZEGÓLNYCH TYPAH SIEDLISKOWYCH LASU

Gatunek	SO	MD	ŚW	JD	BK	DB	JW	JS	GB	OL	OLS	WB	Razem
LMWYŻŚW	3,46	-	-	37,88	15,25	-	-	-	-	-	-	-	56,59
LWYŻŚW	30,15	0,67	0,04	71,77	2,96	8,42	4,02	5,6	12,28	-	-	-	135,91
LWYŻW	-	-	-	-	0,05	-	-	-	-	-	-	-	0,05
LŁWYŻ	-	-	-	-	-	-	0,09	-	-	-	-	0,31	0,4
BMGŚW	-	-	8,55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,55
BMGB	-	-	1,01	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,01
LMGŚW	9,7	-	59,54	367,81	457,28	-	-	-	-	-	-	-	894,33
LGŚW	44,55	40,34	255,11	3854,14	2936,51	-	31,47	9,54	-	-	-	-	7171,66
LGW	-	-	-	15,08	-	-	-	-	-	1,88	-	-	16,96
LŁG	-	-	0,4	2,5	-	-	0,65	-	-	0,29	2,24	-	6,08
OLJG	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,01	-	-	1,01
Razem	87,86	41,01	324,65	4349,18	3412,05	8,42	36,23	15,14	12,28	3,18	2,24	0,31	8292,55

Źródło: Plan Urządzenia Lasu sporządzony na okres od 01.01.2016 r. do 31.12.2025 r.

Mszana Dolna to gmina rolniczo-turystyczna. Dużym jej walorem jest czyste powietrze oraz górzyste ukształtowanie terenu sprzyjające czynnemu wypoczynkowi oraz turystyce pieszej, konnej i rowerowej. Na terenie gminy leżą następujące szczyty Beskidu Wyspowego i Gorców: Ćwilin, Jasień, Luboń Wielki, Śnieżnica, Szczebel, Lubogoszcz, Jaworzynka, Kudłoń. Na każdą z gór prowadzą oznakowane szlaki turystyczne, o różnym stopniu trudności:

z Glisnego:

- czerwony na Luboń Wielki ok. 1,3 h
- czerwony z Mszany Dolnej ok. 1 h
- zielony na szczebel ok. 1,5 h szlak ten kończy się na szczycie Szczebła, do Lubnia schodzi jedynie szlak koloru czarnego
- zielony do Raby Niżnej ok.1h

z Kasiny Wielkiej:

- czerwony na Lubogoszcz ok.1,5 h czerwony Lubomir- Łysina
- Myślenice 3,3 h
- niebieski na Śnieżnicę ok. 2 h
- niebieski i zielony na Śnieżnicę (schronisko) ok. 1 h

Z Kasinki Małej:

- czarny na Szczebel ok. 2 h
- czarny na Lubogoszcz (szczyt zachodni) ok. 1,5 h połączenie ze szlakiem
- czerwony z Mszany Dolnej – przez Obłazy

z Lubomierza:

- czarny na Kudłoń ok. 2,15 h
- żółty Lubomierz Przystop-Kudłoń ok. 2,5 h
- żółty Lubomierz Przystop-Jasień przez Myszyce ok. 2,5 h
- niebieski Lubomierz Rzeki-Gorc ok. 2 h
- niebieski Lubomierz Rzeki-dolina Kamienicy-Przełęcz Borek-ok. 3 h
- czarny na Kobylicę ok. 1 h (do połączenia ze szlakiem zielonym Mszana Dolna-Jasień

z Łętowego

- zielony na Jasień przez Kobylicę ok. 2,5h
- zielony do Mszany Dolnej przez Ostrą ok. 2 h

² Na podstawie Folderu promocyjnego Gminy Mszana Dolna

z Olszówki

- żółty na Stare Wierchy przez Porębę Górną ok. 3 h
- niebieski do Rabki przez Słone ok. 2h
- niebieski na Turbacz przez Koninki ok. 3,5 h

z Raby Niżnej:

- zielony na Turbacz przez Niedźwiedź-Turbaczyk ok. 3,5 h
- zielony na przełęcz Glisne-ok.1,5 h

Przez gminę przebiega również trasa Szlaku Papieskiego oraz Szlak Architektury Drewnianej.

Baza noclegowa na terenie Gminy to gospodarstwa agroturystyczne, dwa schroniska, domy wycieczkowe, ośrodek wczasowy, prywatne kwatery oraz udostępnione dla kolonii w sezonie letnim i zimowym szkoły z terenu Gminy.

Wyciągi narciarskie na terenie Gminy:

Lubomierz, www.lubomierz.com:

- długość wyciągu: podwójny orczyk o dł. 700 m-różnica wzniesień 200 m
- wyciąg orczykowy talerzykowy, długość trasy zjazdowej 130 m dla średniozaawansowanych
- wyciąg o niskim prowadzeniu liny, długość trasy zjazdowej 60m przeznaczony dla dzieci i początkujących narciarzy.

Trasy narciarskie posiadają system sztucznego naśnieżania, wyposażone są w armaty śnieżne z automatyką pogodową. Wszystkie trasy są oświetlone i przygotowane ratrakami. Przy dolnej stacji znajduje się karczma regionalna. W ośrodku funkcjonuje profesjonalna szkółka narciarska oraz bardzo dobrze wyposażona wypożyczalnia sprzętu narciarskiego. Nad bezpieczeństwem narciarzy czuwają ratownicy GOPR i dobrze wykwalifikowana obsługa. W pobliżu stacji narciarskiej funkcjonują trasy do narciarstwa biegowego.

Kasina Wielka, www.kasinaski.pl

Kasina SKI to obecnie jedna z najnowocześniejszych stacji narciarskich posiadających sześcioposobową wyprężaną kolej z osłonami; różnica poziomów 290 m, stok oświetlony, sztucznie naśnieżany, serwis i wypożyczalnia sprzętu narciarskiego, profesjonalna szkółka narciarska, karczma z kuchnią regionalną, liczne miejsca do parkowania. W ośrodku funkcjonują: kolej krzesłkowa-720 m oraz wyciąg dla dzieci BABY LIFT o długości 120 m.

Atrakcje turystyczne³

1. Autorska galeria sztuki wybitnego zagórzańskiego artysty - Stanisława Dobrowolskiego „HOŁD KARPATOM”. Na tzw. „Wydarciem” w Kasinie Wielkiej – otwarta została 21 maja 1999 r. – staraniem wybitnego zagórzańskiego artysty-rzeźbiarza – Stanisława DOBROWOLSKIEGO – jego niezwykle

³ <http://www.mszana.pl/turystyka/atrakcje-turystyczne.html>

ciekawa galeria rzeźby p.n. „Hołd Karpatom”, stanowiąca istotny dorobek artystyczny oraz znaczący przyczynek do zagórzańskiego dziedzictwa kulturowego. W odległości ok. 2 km od Galerii znajdują się dwa pomniki autorstwa Stanisława Dobrowolskiego: na przełęczy Gruszowiec oraz na przysiółku „Na Mogile” w Kasinie Wielkiej.

2. Kudłoński Baca, Skamieniały Baca – wysoki na kilkanaście metrów ostaniec na północnych zboczach Kudłonia w Gorcach. Zbudowany jest z odpornych na wietrzenie gruboławicowych piaskowców i zlepieńców. Znajduje się w lesie, tuż przy czarnym szlaku turystycznym z Lubomierza na szczyt Kudłonia (1274 m), poniżej Polany Kudłoń, już na obszarze Gorceńskiego Parku Narodowego. Silne wichury w 2004 r. przerzedziły sporo las, przez co skała jest dobrze eksponowana. W spękaniach skały licznie zakwita dzwonek wąskolistny, znaleźć też można skalnicę gronkową, która ma w tej okolicy jedyne stanowiska w Gorcach. Ze skałą tą związana jest legenda, według której jest ona skamieniałym bacą, który niegdyś gospodarował na gorceńskich polanach. Był to jednak zły człowiek – źle traktował swoich juhasów i honielników, a także oszukiwał na serze gospodarzy, których owce wypasał. Inna wersja (przypisywana przez ludowego gawędziarza z Koniny) mówi, że kamień tam postawił diabeł chcący zniszczyć Kościół w Lubomierzu. Oprócz Bacy Kudłońskiego na zboczach Kudłonia znajduje się jeszcze wiele innych mniej wybitnych wychodni skalnych i ostańców.

3. Szałas pasterskie na polanach gorceńskich (wpisane do rejestru zabytków) na Polanie Gorc Troszacki, Gorc Lubomirski, polana Stawieniec.

Gorc Troszacki – polana na grzbiecie Gorca Troszackiego (1235 m). Położona jest na wysokości 1195-1235 m n.p.m. i ma powierzchnię ok. 6 ha. Od wschodniej strony przylega do niej polana Gorc Porębski, na której znajduje się jeden odremontowany szałas pasterski. Drugi spłonął w 2004 r., prawdopodobnie w wyniku pozostawienia przez turystów niedogaszzonego ogniska. Z Gorca Troszackiego można oglądać widoki na Tatry, Magurę Spiską, Beskid Sądecki, Beskid Wyspowy i liczne szczyty Gorców. Opracowana przez Gorceński Park Narodowy tablica informacyjna zamontowana na polanie zawiera panoramę widokową z opisem szczytów. Z tablicy tej dowiadujemy się również, że na polanie występuje 10 zbiorowisk roślinnych i liczne stanowiska roślin chronionych. Wiosną na polanie obficie zakwita krokus spiski. Wschodnią część polany porastają ubogie zbiorowiska roślinne z trzcinnikiem owłosionym, a także bogatsze gatunkowo zbiorowiska traworośli z bujnymi kępami silnie trującej ciemnocy zielonej. Polana przestała być użytkowana pastersko w latach 80. XX w. W wyniku tego jej środkowa część zarosła już borówczyskami i maliniskami. Na polanę przychodzą nocą żerować dziki poszukujące bulw krokusów i pożywnych kłączy innych roślin. W runie traw występują licznie gryzonie, na które z kolei poluje lis i ptaki drapieżne. Nad polaną zobaczyć można

czasami szybującego myszołowa, żyje tutaj też rzadki gatunek sowy – puszczyk uralski. Zmierzchem lub o świcie na polanę przychodzą paść się sarny, a nawet jelenie.

Gorc Porębski, Gorc Lubomirski – polana znajdująca się na zachód od szczytu Gorca Troszackiego. Jest przedłużeniem polany Gorc Troszacki, leży na wysokości 1170–1230 m n.p.m. Rozciąga się z niej bardzo szeroka panorama widokowa, obejmująca niemal cały horyzont. W południowym kierunku widoczne są Tatry, Magura Spiska, Pasma Lubania i Pasma Gorca, w północnym kierunku Beskid Wyspowy, po wschodniej stronie Beskid Sądecki i Gorc Kamienicki, po zachodniej dobrze stąd prezentujący się Kudłoń i Turbacz. Polana przestała być użytkowana pastersko w latach 80. XX wieku. W wyniku tego jej zachodnia i środkowa część zarosła już borówczyskami i maliniskami.

Stawieniec – polana w Gorcach na południowym stoku Kudłonia (1276 m n.p.m.) w dolinie Kamienickiego Potoku. Dawniej była koszona i wypasana. Przed II wojną światową istniało tutaj wzorcowe gospodarstwo halne, w którym prowadzono doświadczalną hodowlę bydła. Jego zabudowania zostały zniszczone podczas wojennych działań w październiku 1944. Obecnie polana znajduje się na obszarze Gorczańskiego Parku Narodowego i stanowi obszar ochrony ścisłej. Pasterstwo zostało na niej zlikwidowane. Aby jednak nie dopuścić do jej zarośnięcia lasem (ze szkodą dla różnorodności biologicznej), jest ona przez park koszona. Odosobniona i niewidoczna spoza Gorców polana stanowiła dobre schronienie dla partyzantów w czasie II wojny światowej. Mieli na niej swoje bazy żołnierze AK, a później partyzanci radzieccy. Na jej terenie znajduje się odbudowana tradycyjna gorczańska bacówka, oraz ruiny drugiej. Wewnątrz odbudowanej bacówki można zaobserwować część roboczą, w której znajduje się wyłożone płaskimi kamieniami palenisko, w którym warzono mleko na ser, a także stół i dwie ławy. Część mieszkalna posiada powałę z desek. Z polany rozpościerają się widoki na południową i wschodnią stronę; na Gorc, Przysłop, polanę Bieniowe i Jaworzynę Kamienicką.

4. Zimna Dziura – jaskinia w Beskidzie Wyspowym, na północnym stoku Szczebla. Znajduje się na obszarze Lasów Państwowych. Jest jaskinią osuwiskową, powstałą w piaskowcu magurskim. Położona jest przy szlaku turystycznym z Lubnia do Kasinki Małej i jest łatwo dostępna dla turystów. Znajduje się na wysokości 655 m n.p.m., otwór wejściowy ma rozmiary 3 × 4 m. Pochyłe wejście prowadzi do komory głównej o długości do 6 m i szerokości do 3 m. Dno tej komory znajduje się na głębokości ok. 5m. Od komory tej prowadzą jeszcze 3 boczne, ciasne szczeliny. Długość korytarzy (w większości trudnodostępnych) wynosi około 25 metrów. W jaskini panuje temperatura niższa o kilka lub kilkanaście stopni od temperatury na zewnątrz. Zdarzają się lata, że lód zalega w jaskini do okresu lata kalendarzowego.

5. Pasieka Jana Lupy w Glisnem, w której znajduje się ponad 100 uli, każdy w innym kształcie, wiele z nich wyszło spod dłuta artysty ludowego z Raby Niżnej – Zdzisława Kościelniaka. W pasiece znajdują się również ule mające ponad 100 lat.
6. Miejsce gródka średniowiecznego - teren Góry Gródek w Kasince Małej przysiółek Podgródek - miejsce prawdopodobnej średniowiecznej budowli obronnej.
7. Papieżówka w Lubomierzu - Rzekach - to drewniany szałasik usytuowany w dolinie potoku Kamienica na terenie GPN. Szałas postawiono przed laty, tuż nad brzegiem Kamienickiego Potoku, na skraju polany, która służyła jako plac składowy ściągane go z gór drewna. Skromny, drewniany budynek pomyślany był jako schron dla robotników leśnych. Dawniej wyglądał nieco inaczej. Okien nie zamykano okiennicami, drzwi nie strzegły solidne kłódki i dach był załamany podobno w stylu zakopiańskim. Wewnątrz warunki iście spartańskie: stół z surowych desek, prycza wymoszczona gałęziami i żeliwny piecyk. Wielokrotnie odwiedzał go Karol Wojtyła. Obok szałas umieszczono głaz z tablicą pamiątkową oraz krzyż jako pamiątkę pobytu w tym miejscu Naszego Wielkiego Polaka św. Jana Pawła II. W czasie powodzi, jaka miała miejsce na terenie gminy Mszana Dolna w 2017 r. przepływający obok szałas potok Kamienica zamienił się w potężną rzekę o bardzo szybkim nurcie. Spływająca woda potokiem ciągnąca głazy oraz drzewa nie uszkodziła niższego brzegu, na którym usytuowany był szałas lecz utworzyła meandrę w stronę brzegu przeciwnego, skalnego omijając półkolem szałas.
8. Kaplica św. Barbary w Łostówce – jej budowę rozpoczął w 1831r. Szymon Dziedzina, a zakończyła jego żona Barbara. Jest to świątynia murowana. Opiekę nad nią sprawują duchowni z pobliskiej parafii w Mszanie Dolnej. Wewnątrz znajdują się m.in.: figura św. Barbary, posąg św. Wojciecha i zabytkowy krucyfik oraz chrzcielnica.
9. Jaskinia Latających Kamieni – niewielka jaskinia na północno-zachodnim zboczu Ćwilina. Długość jej korytarzy wynosi 18 metrów.
10. Grota Rusałki – położona na tym samym zboczu Ćwilina. Jej długość wynosi 14 metrów. Jej nazwa pochodzi od znalezionej tu motyla rusałki pawika.
11. Stacja PKP w Kasinie Wielkiej - Najwyżej położona stacja kolejowa na trasie tzw. Kolei Transwersalnej z XIX w. (dawna linia Chabówka – Lwów) – znajduje się na wysokości 577 metrów. Zachował się tutaj typowy budynek stacyjny i nasadzenia kasztanowców charakterystyczne dla budowli dworcowych w Galicji. To miejsce akcji wielu filmów, m. in. „Lista Schindlera”, „Boże skrawki”, „Katyń”. Nad budynkiem stacji znajduje się krzeselkowy wyciąg narciarski „Śnieżnica”.
12. Przystanek kolejowy w Rabie Niżnej z 1884r. położony na Turystycznym Szlaku Kolejowym Przez Karpaty – kręcono tu epizody do „Przygód dobrego wojaka Szwejka” i „Niemców”

13. Dwór Rodziny Chomentowskich w Rabie Niżnej (z 1832r.) Na początku XIX w. Franciszek Borowski wybudował w Rabie Niżnej murowany dwór w stylu klasycystycznym, który w 1905 r. stał się własnością rodziny Chomentowskich i pozostawał w ich rękach aż do 1945 r. W latach 70. XX w. dwór został adaptowany na ośrodek wypoczynkowy "Energetyk". Dwór otoczony jest parkiem z wiekowym starodrzewem.

14. Zabytkowa kapliczka w Rabie Niżnej z 1832r. – kamienna, sklepienie kolebkowe, dach gontowy.

15. Olszówka – kościół z ogrodzeniem /spalony/. Perłą architektoniczną Olszówki był drewniany kościół z 1732r. zbudowany w stylu podhalańskim. Niestety spłonął we wrześniu 1993r. Miejsce po nim znajduje się naprzeciwko nowego kościoła. Pozostały jedynie kamienne posadzki, dzięki którym możemy odtworzyć zarys budowli oraz okalający parcelę kamienny mur, a także plebania i dom parafialny z początku XX wieku.

16. Pomnik żołnierzy 24 pułku Ułanów Pomnik znajduje się na przysiółku „Mogiła” w Kasinie Wielkiej. Poświęcony jest żołnierzom, którzy zginęli 4 września 1939 roku w walkach o Kasinę Wielką.

17. Obraz Matki Bożej Partyzantów w kościele w Glisnem – oryginalny obraz, którego autorem jest Jerzy Kolecki z Rabki.

18. Cmentarz żołnierzy austriackich w Kasinie Wielkiej – usytuowany poniżej stacji PKP, bardzo dobrze zachowany cmentarz z okresu I wojny światowej.

19. Jaskinia „Studnia salamander” na Śnieżnicy w Kasinie Wielkiej - na stoku góry Śnieżnica (1006 m n.p.m.) znajduje się tzw. Studnia Salamander. Długość jaskini wynosi ok. 6,5 m. Jej faunę stanowią m.in. salamandry plamiste.

Stanowiska archeologiczne:

Łostówka

Obowiązuje ochrona wyróżnionych na rysunku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Mszana Dolna stanowisk archeologicznych (**Nr 1,2,3**), dla których ustala się strefy obserwacji archeologicznej. W strefach tych obowiązuje zgłoszenie do urzędu konserwatorskiego wszelkich prac ziemnych, związanych z robotami budowlanymi, realizacją i modernizacją infrastruktury technicznej. W przypadku wystąpienia znalezisk archeologicznych obowiązuje ich ochrona oraz wstrzymanie prac ziemnych do czasu wyeksploatowania i zadokumentowania warstw i obiektów archeologicznych.

Kasina Wielka

Obowiązuje ochrona wyróżnionych na rysunku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Mszana Dolna stanowisk archeologicznych (Nr 11, 12, 13, 15), dla których ustala się strefy obserwacji archeologicznej. W strefach tych obowiązuje zgłoszenie do urzędu konserwatorskiego wszelkich prac ziemnych związanych z robotami budowlanymi, realizacją

i modernizacją infrastruktury technicznej. W przypadku wystąpienia znalezisk archeologicznych obowiązuje ich ochrona oraz wstrzymanie prac ziemnych do czasu wyeksploatowania i zadokumentowania warstw i obiektów archeologicznych.

Kasinka Mała

Obowiązuje ochrona wyróżnionych na rysunku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Mszana Dolna stanowisk archeologicznych Nr 1 i tzw. „Gródka” (AZP 110-58), dla których ustala się strefy obserwacji archeologicznej. W strefach tych obowiązuje zgłoszenie do urzędu konserwatorskiego wszelkich prac ziemnych związanych z robotami budowlanymi oraz realizacją i modernizacją infrastruktury technicznej. W przypadku wystąpienia znalezisk archeologicznych obowiązuje ich ochrona oraz wstrzymanie prac ziemnych do czasu wyeksploatowania i zadokumentowania warstw i obiektów archeologicznych.

PRZEMYSŁ

Na terenie Gminy Mszana Dolna z roku na rok rejestrowane są nowe podmioty gospodarcze. Obrazem tej sytuacji jest tabela poniżej.

TABELA 9 NOWO ZAREJESTROWANE PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WG SEKCJI PKD NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej wg grup sekcji PKD 2007 na terenie gminy Mszana Dolna	Liczba nowo zarejestrowanych jednostek gospodarczych w roku 2015	Liczba nowo zarejestrowanych jednostek gospodarczych w roku 2016
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	174	132
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1	1
Przemysł i budownictwo	108	76
Pozostała działalność	65	55

Zródło: www.stat.gov.pl

RYNEK PRACY

Według danych GUS z roku 2015 na terenie Gminy Mszana Dolna liczba pracujących to 858 osób w tym 347 mężczyzn i 511 kobiet. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym to 6,9 % w tym 5,7% to mężczyźni a 8,2 % to kobiety.

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Na terenie Gminy Mszana Dolna mają zastosowanie kolektory słoneczne. W całej Gminie korzysta z nich 77 gospodarstw w których zamieszkuje łącznie 470 osób. Łączna powierzchnia kolektorów zamontowanych w gospodarstwach osób fizycznych wynosi 686,90 m². Energia wyprodukowana w skali roku na podstawie odczytów z ciepłomierzy to 7 387,48 MWh/rok. W wyniku zastosowania kolektorów na budynkach osób fizycznych zredukowano: zużycie paliw kopalnych emisję CO₂, CO, SO_x/SO₂, NO_x/NO₂, pyłu zawieszonego, co wpłynie na poprawę jakości powietrza w Gminie.

Kolektory słoneczne znajdują się też na budynkach użyteczności publicznej oraz jednej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością.

TABELA 10 KOLEKTORY NA BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ W GMINIE MSZANA DOLNA

Lp.	Jednostka	Miejscowość	Regon	Powierzchnia kolektorów M2	Całkowite napromieniowanie GJ/m2/r	Sprawność instalacji	Produkcja (uzysk) Ciepła użytkowego
1	Urząd Gminy Mszana Dolna	Mszana Dolna	490505683	16	3,6	40	23,0
2	Ochotnicza Straż Pożarna	Olszówka	490427368	12	3,6	40	17,3
3	Ochotnicza Straż Pożarna	Raba Niżna	492010046	12	3,6	40	17,3
4	Ochotnicza Straż Pożarna	Kasinka Mała	492010052	12	3,6	40	17,3
5	Ochotnicza Straż Pożarna	Łętowe	492010030	12	3,6	40	17,3
6	Ochotnicza Straż Pożarna	Mszana Górna	492009066	12	3,6	40	17,3
7	Zespół Placówek Oświatowych w Kasince Małej	Kasinka Mała	492828054	32	3,6	40	46,1
8	Szkoła Podstawowa	Łętowe	490564964	32	3,6	40	46,1
9	Zespół Placówek Oświatowych	Mszana Górna	120744868	b. stary 6 b. nowy 32	3,6	40	8,6 46,1

Lp.	Jednostka	Miejscowość	Regon	Powierzchnia kolektorów M2	Całkowite napromieniowanie GJ/m2/r	Sprawność instalacji	Produkcja(uzysk) Ciepła użytkowego
10	Ochotnicza Straż Pożarna	Kasina Wielka	492009860	12	3,6	40	17,3
11	Szkoła Podstawowa Nr 1	Lubomierz	490564935	16	3,6	40	23,0
12	Szkoła podstawowa Nr 2	Lubomierz	49056494	16	3,6	40	23,0
13	Zespół Placówek Oświatowych	Raba Niżna	490565001	16	3,6	40	23,0
14	Zespół Szkoły i Przedszkola	Olszówka	490564970	16	3,6	40	23,0
15	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Kasina Wielka	491979288	16	3,6	40	23,0
16	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Raba Niżna	4900557-02-00021	20	3,6	40	28,8
17	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Mszana Górna	491958240	12	3,6	40	17,3
18	Ochotnicza Straż Pożarna	Lubomierz	492020010	12	3,6	40	17,3

Lp.	Jednostka	Miejscowość	Regon	Powierzchnia kolektorów M2	Całkowite napromieniowanie GJ/m2/r	Sprawność instalacji	Produkcja(uzysk) Ciepła użytkowego
19	Ochotnicza Straż Pożarna	Łostówka	492007268	12	3,6	40	17,3
20	Szkoła Podstawowa	Łostówka	490564993	14	3,6	40	20,2
21	Szkoła Podstawowa Nr 2	Kasinka Mała	490564881	32	3,6	40	46,1
22	Szkoła Podstawowa Nr 2	Mszana Górna	490564929	32	3,6	40	46,1
23	Zespół Placówek Oświatowych w Kasinie Wielkiej	Kasina Wielka	490564869	Bud.A 32 Bud.B 32	3,6	40	46,1 46,1
24	Helios Sp. z o.o	Lubomierz 298	brak	16	3,6	40	23,0

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

REALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY MSZANA DOLNA

Źródłem wartości wskaźników monitoringu jest Urząd Gminy Mszana Dolna oraz GUS. Zapewnia to porównywalność danych.

☺ – tendencja pozytywna

☹ – tendencja negatywna

☹ – brak zmiany

Na siedem rozpatrywanych wskaźników pięć wykazało tendencję pozytywną, a dwa negatywną.

TABELA 11 WARTOŚĆ WSKAŹNIKÓW MONITORINGU W LATACH 2008 ORAZ 2014

Lp.	Wskaźniki	Stan w roku 2008	Stan w roku 2014	Tendencja
1.	Zużycie wody w gospodarstwach domowych m ³ /M/rok	5,4	3,2	☺
2.	Procentowy wskaźnik zwodociągowania gminy	27,8	30,4	☺
3.	Procentowy wskaźnik skanalizowania gminy	17,9	36,6	☺
4.	Procentowy wskaźnik zgazyfikowania gminy	56,3	55,7	☹
5.	Ilość zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w gminie na 1 mieszkańca [kg/M/rok]	5	50,1	☺
6.	Wskaźnik lesistości [%]	42,2	42,1	☹
7.	Powierzchnia terenów objętych prawną ochroną w [ha]	12 730,7	12 775,42	☺

Źródło: www.stat.gov.pl

OCENA STANU ŚRODOWISKA

OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu. Głównymi źródłami zanieczyszczeń do atmosfery na terenie Gminy Mszana Dolna są rozproszone źródła emisji z sektora komunalno – bytowego, a także zanieczyszczenia komunikacyjne związane z ruchem pojazdów na drogach występujących na terenie Gminy. Substancjami zanieczyszczającymi, mającymi największy udział w emisji zanieczyszczeń, pochodzącymi z procesów spalania energetycznego są: tlenki azotu (NO-NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), tlenek węgla, (CO) i pyły. Od środków transportu największy udział w emisji mają: tlenek węgla, (CO), tlenki azotu (NO-NO₂) i benzen (C₆H₆).

Na terenie województwa małopolskiego wydzielono 3 strefy, dla których dokonuje się oceny jakości powietrza: Aglomerację Krakowską, miasto Tarnów i strefę małopolską. Gmina Mszana Dolna jest zaliczana do strefy małopolskiej.

TABELA 12 KLASYFIKACJA STREFY MAŁOPOLSKIEJ Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA DLA POSZCZEGÓLNYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA ZA ROK 2016

Lp.	Nazwa zanieczyszczenia	Klasa strefy
1.	Dwutlenek azotu NO ₂	A
2.	Dwutlenek siarki SO ₂	A
3.	Tlenek węgla CO	A
4.	Benzen C ₆ H ₆	A
5.	Pył PM10	C
6.	Pył PM2,5	C
7.	Benzo(a)piren BaP	C
8.	Arsen As	A
9.	Kadm Cd	A
10.	Nikiel Ni	A
11.	Ołów Pb	A
12.	Ozon O ₃	A wg poziomu docelowego D2 wg poziomu celu długoterminowego

Źródło: Ocena roczna jakości powietrza w województwie małopolskim w roku 2016, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

Oznaczenie klas przyjęto wg instrukcji GIOŚ:

- **A** – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych,
- **A1** – oznaczenie strefy pod kątem pyłu zawieszonego PM_{2,5}, w przypadku osiągnięcia poziomu określonego dla fazy II tj. 20 µg/m³,
- **C1** – oznaczenie strefy pod kątem pyłu zawieszonego PM_{2,5} w przypadku braku osiągnięcia poziomu określonego dla fazy II tj. 20 µg/m³,
- **C** – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe,
- **D1** – jeżeli stężenie zanieczyszczeń ozonem troposferycznym na terenie strefy nie przekracza poziomu celu długoterminowego,
- **D2** – jeżeli stężenie zanieczyszczeń ozonem troposferycznym na terenie strefy przekracza poziom celu długoterminowego.

TABELA 13 KLASYFIKACJA STREFY MAŁOPOLSKIEJ ZE WZGLĘDU NA OCHRONĘ ROŚLIN ROK 2016

Lp.	Nazwa substancji	Klasa strefy
1.	tlenki azotu	A
2.	dwutlenek siarki	A
3.	ozon	D2

Źródło: Ocena roczna jakości powietrza w województwie małopolskim w roku 2016, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

ZAGROŻENIA HAŁASEM

Największe zagrożenie środowiska hałasem powoduje zazwyczaj przemysł i komunikacja. Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących zakładów przemysłowych oraz usługowych. W takich przypadkach należy przestrzegać zasadę, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne granice natężenia nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane.

Hałas komunikacyjny - wraz ze wzrostem natężenia ruchu obserwuje się coroczny przyrost poziomów hałasu komunikacyjnego. W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z nadmiernego hałasu komunikacyjnego należy dążyć min., utrzymania dobrej nawierzchni dróg i ulic, dobrej organizacji ruchu itp. Źródła hałasu komunikacyjnego na terenie Gminy Mszana Dolna są związane przede wszystkim z eksploatacją systemu dróg kołowych. Na terenie gminy Mszana Dolna Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie od roku 2012 nie dokonywał pomiaru hałasu. W większości przypadków jest on związany z transportem drogowym i kolejowym.

Przez Gminę Mszana Dolna oprócz dróg gminnych o łącznej długości 43,624 km przebiegają:

Droga krajowa 28 Zator – Przemyśl

Droga wojewódzka 964 Kasina Wielka –Biskupice Radłowskie

Droga wojewódzka 968 Lubień - Zabrzeż oraz wymienione w poniższej tabeli drogi powiatowe. łączna długość drogi krajowej oraz dróg wojewódzkich na terenie Gminy wynosi około 20,5 km.

TABELA 14 WYKAZ DROG POWIATOWYCH NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Numer drogi	Nazwa drogi	Od km	Do km	Długość w mb
1625 K	Tenczyn-Glisne-Mszana Dolna	4+543	6+347	1804
1626 K	Kasinka Mała-Węglówka-Kasina Wielka	0+000	7+187	7187
1616 K	Mszana Górna-Podłopień	0+000	6+246	6246
1615 K	Mszana Górna- Wilczyce	0+000	5+286	5286
1627 K	Raba Niżna-Olszówka	0+000	4+647	4647
łącznie				25170

Źródło: <http://www.pzd.limanowa.pl/pliki/Wykaz%20dr%C3%B3g%20powiatowych%20gminy.pdf>

TABELA 15 WYKAZ MOSTÓW W CIĄGACH DRÓG POWIATOWYCH NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Nr drogi	Miejscowość	Przeszkoda	Początek mostu km	Długość całkowita obiektu m/m ²	Szerokość jezdni w mb	Nośność
1626 K	Kasinka Mała	Pot. Bez nazwy	2+177	5,4/43	5,50	12
1626 K	Kasinka Mała	Pot. Kasinka	2+520	48,1/455	6,05	15
1626 K	Kasinka Mała	Pot. Kasinka	4+002	16,2/149	6,00	15
1626 K	Kasinka Mała	Pot. Kasinka	4+548	22,0/206	6,25	15
1627 K	Raba Niżna	Raba	0+307	79,2/582	5,50	15

Źródło: <http://www.pzd.limanowa.pl/pliki/file/wykaz%20most%C3%B3w%20i%20wiadukt%C3%B3w%20powiatu%20limanowskiego.pdf>

Stan dróg jest średni, władze gminy systematycznie pozyskują środki na budowę i modernizację dróg. Problemem jest także jakość dróg powiatowych i wojewódzkich. Wymienione zagrożenia środowiska mogą stopniowo znacznie pogarszać jakość życia mieszkańców. Transport drogowy jest zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego, atmosferycznego i akustycznego. Dodatkowo w następstwie katastrofy drogowej istnieje realne zagrożenie skażenia ludności i środowiska wokół wymienionych tras przewozu. Zagrożenie dla ludności gminy stwarzają również stacje i dystrybutory paliw płynnych.

POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

Pole elektromagnetyczne (wg Ustawy Prawo Ochrony Środowiska) to pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz, tworzących zakres promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego. Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM), w tym promieniowanie niejonizujące zaliczane jest do podstawowych rodzajów zanieczyszczeń środowiska naturalnego.

Zgodnie z art. 123 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska, oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, a wojewódzki inspektor ochrony środowiska prowadzi okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne od zawsze występowało w środowisku naturalnym. Pochodzi ono z naturalnych źródeł takich jak Słońce, Ziemia, zjawiska atmosferyczne. Dodatkowo w środowisku występują sztuczne pola elektromagnetyczne, które związane są z techniczną działalnością człowieka. Promieniowanie elektromagnetyczne występuje wszędzie, a jego najważniejszymi źródłami są:

- ✓ stacje bazowe telefonii komórkowej,
- ✓ stacje i linie energetyczne,
- ✓ nadajniki radiowe i telewizyjne oraz CB – radio i radiostacje amatorskie,
- ✓ wojskowe i cywilne urządzenia radionawigacji,
- ✓ urządzenia powszechnego użytku: kuchenki mikrofalowe, monitory, aparaty komórkowe itp.

Ciągły rozwój techniki powoduje znaczny wzrost ilości nadajników radiowo – telewizyjnych oraz stacji bazowych telefonii komórkowej. Poniżej podano spis stacji bazowych występujących na terenie Gminy

TABELA 16 SPIS STACJI BAZOWYCH NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Lp.	Adres	Technologie	Sieć
1.	Kasina Wielka 534 Kościół	GSM 900 LTE 800	T-mobile
2.	Kasina Wielka 534 Kościół	GSM 900	Orange
3.	Kasina Wielka 534 Kościół	UMTS 900	NetWorkS!
4.	Lubomierz maszt T-mobile	UMTS 900	Aero2
5.	Lubomierz maszt T-mobile	GSM900 LTE800	T-mobile

Lp.	Adres	Technologie	Sieć
6.	Lubomierz maszt T-mobile	GSM900	Orange
7.	Lubomierz maszt T-mobile	UMTS 900	NetWorkS!
8.	Lubomierz maszt T-mobile	GSM900	Plus
9.	Łętowe maszt T-mobile	GSM1800 GSM900 TE800 UMTS2100	T-mobile
10.	Łętowe maszt T-mobile	GSM900 LTE800 UMTS2100	Orange
11.	Łętowe maszt T-mobile	LTE1800 UMTS900	NetWorkS!

Źródło: <http://beta.btsearch.pl/bts/>

W roku 2016 WIOŚ nie dokonywał pomiaru pola elektromagnetycznego na terenie Gminy Mszana Dolna. Żaden wynik pomiaru pola elektromagnetycznego w roku 2016 na terenie województwa małopolskiego nie przekraczał wartości dopuszczalnej wynoszącej 7 V/m.

WODY POWIERZCHNIOWE

Gmina Mszana Dolna leży prawie w całości w zlewni rzeki Raba i jej prawobrzeżnych dopływów: Mszanki, Kasiczanki i Olszówki. Obszary źródliskowe Mszanki, Kasiczanki i Olszówki znajdują się praktycznie w całości na terenie Gminy. Niewielki fragment Gminy wzdłuż południowo-wschodniej jej granicy (Lubomierz), znajduje się w zlewni Dunajca. Głównym ciekim tego rejonu jest Kamienica Szczawska.

Główną rzeką Gminy jest Raba. Średni roczny przepływ wynosi na wysokości Kasinki Małej około $6\text{m}^3/\text{sek}$ (poniżej ujścia Mszanki). Rzeki w Gminie posiadają charakter typowo górski w związku z tym odznaczają się dużą dynamiką przepływów, co powoduje częste (zwłaszcza w okresach letnich i roztopowych) znaczne wahania zwierciadła wód i jest powodem występowania stanów powodziowych. Maksymalne przepływy powodziowe mogą przekraczać nawet sto razy wielkość przepływów średniorocznych.

MAPA 1 SIEĆ HYDROGRAFICZNA GMINY MSZANA DOLNA

Źródło: <http://warunki.krakow.rzgw.gov.pl/imap/>

TABELA 17 KLASYFIKACJA RZEK BADANYCH W SYSTEMIE MONITORINGU NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA ROK 2015

Nazwa JCW (Jednolitej Części Wód) oraz kod	Nazwa reprezentatywnego punktu pomiarowo- kontrolnego	Monitoring	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/Potencjał ekologiczny
Mszanka PLRW2000122138299	Mszanka- Mszana Dolna	Monitoring operacyjny	II	II ⁴	II	dobry

Źródło: Wyniki klasyfikacji i oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych w województwie małopolskim w roku 2015, WIOŚ Kraków

⁴ 2014 r.

WODY PODZIEMNE

Na terenie Gminy znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych:

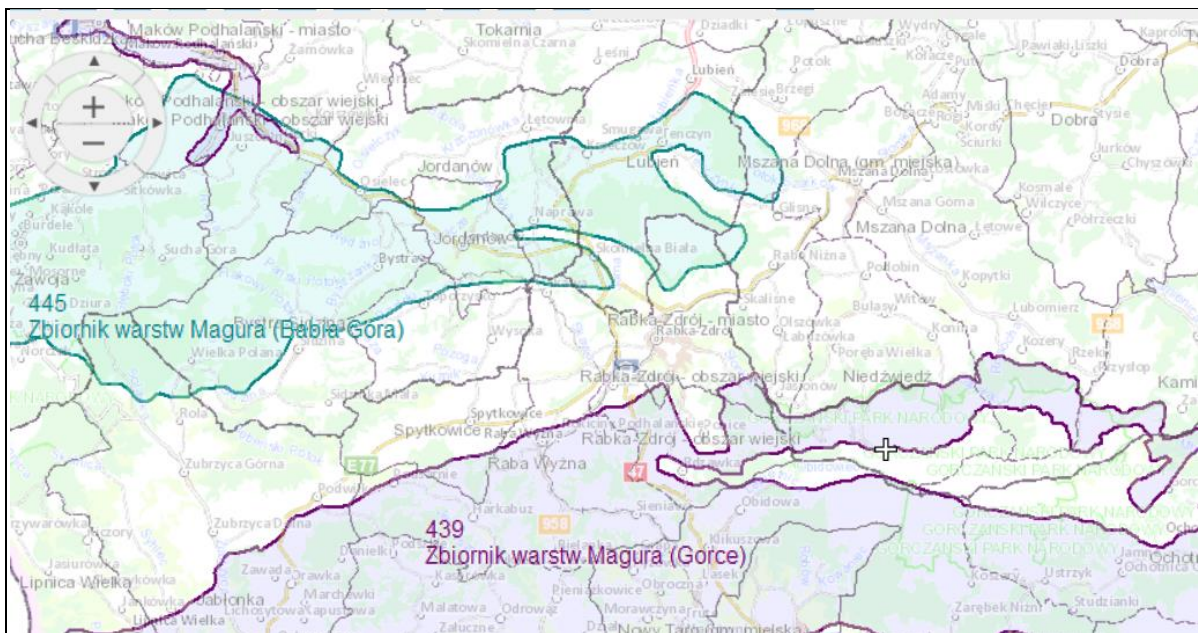
GZWP 439 Zbiornik warstw Magura (Gorce) znajdujący się w południowych częściach Gminy,

GZWP 445 Zbiornik warstw Magura (Babia Góra) położony w zachodnich częściach Gminy

TABELA 18 INFORMACJE NA TEMAT GZWP ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Nr GZWP	Wiek utworów	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [tys. m ³ /dobę]	Średnia głębokość ujęcia [m]
439	Trias fliszowy	23	80
445	Trias fliszowy	25,5	80

MAPA 2 GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Źródło: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

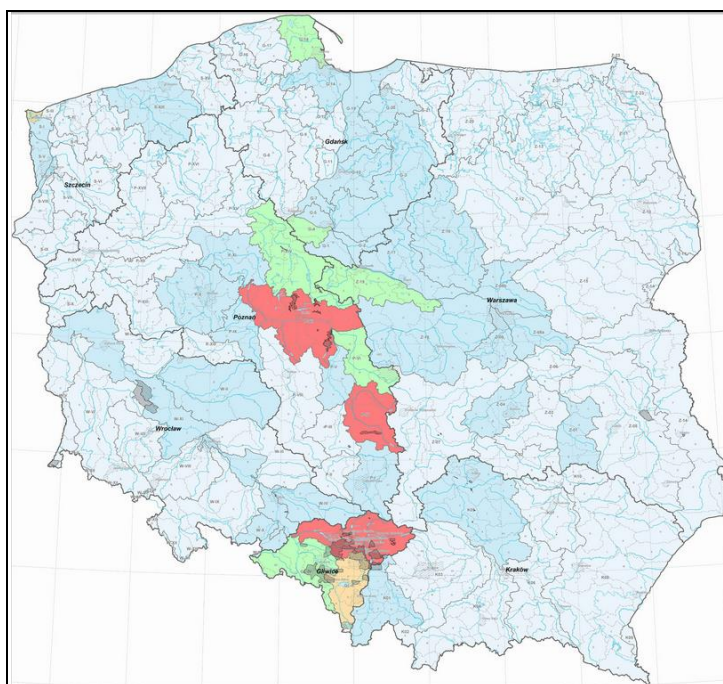
Stan środowiskowy wód podziemnych w Polsce przedstawiany jest za pomocą trzech wskaźników⁵: jakości chemicznej, stanu zasobów oraz położenia zwierciadła wody:

- **Wskaźnik jakości chemicznej** wód podziemnych ilustruje wyniki oceny stanu chemicznego wód podziemnych wykonanej na podstawie monitoringu chemicznego Państwowego Monitoringu Środowiska. Wyrażany jest w procentach powierzchni kraju, gdzie jakość wód podziemnych spełnia wymogi kryteriów środowiskowych składu chemicznego, tzn. stan chemiczny wód podziemnych nie przekracza stężeń progowych dobrego stanu wód

⁵ <http://www.psh.gov.pl/stan-srodowiskowy-wod-podziemnych-w-polsce2.html>

podziemnych, określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23 lipca 2008 r. Wartość wskaźnika jest aktualizowana raz w roku, z rocznym opóźnieniem.

- **Wskaźnik stanu zasobów** wód podziemnych ilustruje wyniki oceny zasobów wód podziemnych wykonanej na podstawie analizy zasobów wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania oraz wielkości poboru wód. Wyrażany jest w procentach powierzchni kraju, gdzie nie stwierdzono nadmiernego szczerpania zasobów wód podziemnych; wartość wskaźnika jest aktualizowana raz w roku, z dwuletnim opóźnieniem. **Gmina Mszana Dolna znajduje się na obszarze o stanie szczerpania poniżej 15%. Patrz mapa poniżej.**

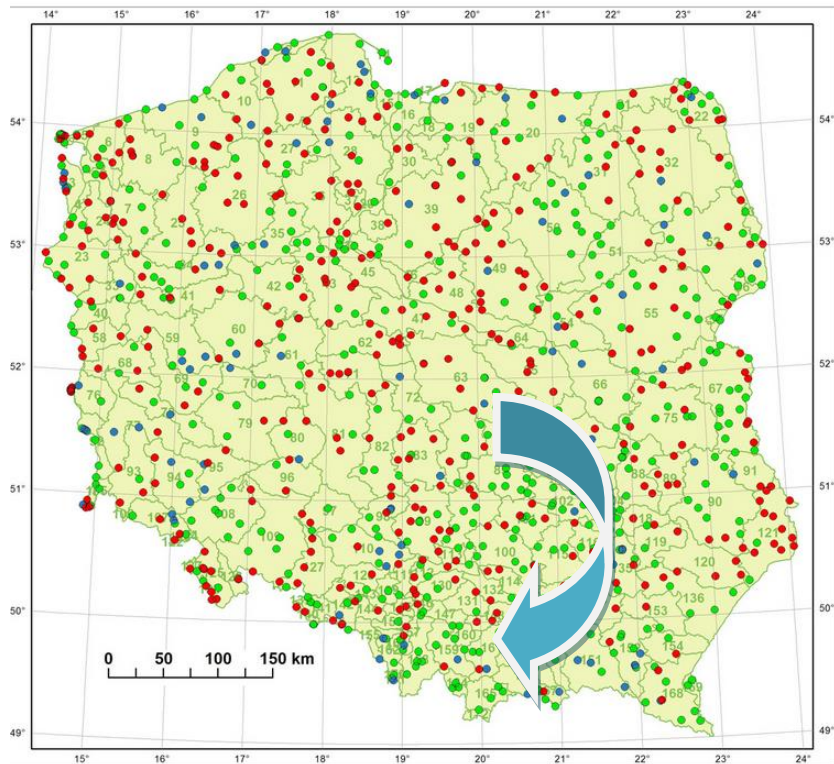

MAPA 3 STOPIEŃ WYKORZYSTANIA DOSTĘPNYCH DO ZAGOSPODAROWANIA ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH STOSUNEK AKTUALNEGO POBORU WÓD PODZIEMNYCH DO ZASOBÓW % W POLSCE

Źródło: <https://www.pgi.gov.pl/psh/materialy-informacyjne-psh/stan-srodowiskowy-wod-podziemnych.html?limit=50>

- **Wskaźnik położenia zwierciadła wody podziemnej** ilustruje aktualne jego położenie względem stref stanów wód; informuje, w jakim procencie punktów sieci obserwacyjno – badawczej wód podziemnych, w analizowanym okresie czasu, zwierciadło (lub wydajność źródeł) znajdowało się w strefie stanów (wydajności źródeł) wysokich i średnich; wartość wskaźnika jest aktualizowana raz na kwartał – **strefa stanów średnich dla Gminy Mszana Dolna** (patrz mapa poniżej)

Zgodnie z nowym podziałem na 172 jednolite części wód podziemnych stosunkowo największa część Gminy Mszana Dolna leży w JCWPd nr 161.

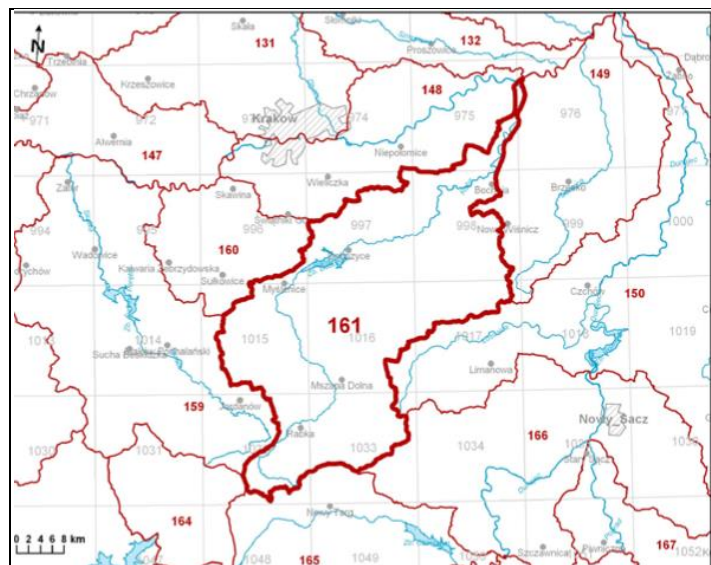

- punkty badawcze stacji hydrogeologicznych I i II rzędu
- Strefa stanów niskich
- Strefa stanów średnich
- Strefa stanów wysokich
- jednolite części wód podziemnych (172)

Uwaga: na mapce w stacjach hydrogeologicznych spośród wszystkich otworów stacji pokazano otwór ze wskaźnikiem odpowiadającym warunkom z najniższej strefy

MAPA 4 POŁOŻENIE ŚREDNIEGO POZIOMU WÓD PODZIEMNYCH W IV KWARTALE ROKU HYDROLOGICZNEGO 2016 WZGLĘDEM STREF STANÓW

Źródło: <https://www.pgi.gov.pl/psh/materiały-informacyjne-psh/stan-srodowiskowy-wod-podziemnych.html?limit=50>

MAPA 5 JEDNOLITA CZĘŚĆ WÓD PODZIEMNYCH NR 161 W RAMACH KTÓREJ POŁOŻONA JEST WIĘKSZOŚĆ GMINY MSZANA DOLNA

Klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych obejmuje pięć następujących klas, jakości wód podziemnych:

- Klasa I – wody bardzo dobrej jakości, w których:
 - a) wartości elementów fizykochemicznych są kształtowane wyłącznie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i mieszczą się w zakresie wartości stężeń charakterystycznych dla badanych wód podziemnych (tła hydrogeochemicznego)
 - b) wartości elementów fizykochemicznych nie wskazują na wpływ działalności człowieka
- Klasa II – wody dobrej jakości, w których:
 - a) wartości niektórych elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych
 - b) wartości elementów fizykochemicznych nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby
- Klasa III – wody zadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka
- Klasa IV – wody niezadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych oraz wyraźnego wpływu działalności człowieka
- Klasa V – wody złej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych potwierdzają znaczący wpływ działalności człowieka.

GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

Poniższa tabela przedstawia wskaźnik zwodociągowania w Gminie Mszana Dolna oraz długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej w latach 2015 i 2016 r.

TABELA 19 PODSTAWOWE INFORMACJE O SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA W LATACH 2015 I 2016

Lp.	Wyszczególnienie	j.m.	Stan na dzień	
			31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
1.	Wskaźnik zwodociągowania gminy	%	30,4	b.d
2.	Długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej	km	10,5	5,6

Źródło: stat.gov

Na terenie Gminy Mszana Dolna wodociągi funkcjonują w postaci spółek.

TABELA 20 SPÓŁKI WODOCIĄGOWE NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA, STAN NA 2015 R.

Lp.	Nazwa wodociągu	Producent wody / właściciel wodociągu	Zaopatrywane miejscowości	Produkcja wody m ³ /dobę	Liczba odbiorców
1	w. wiejski – Kasinka Mała	Osiedlowa Spółka Wodna- Stawisko Wojciech Mrozek, ul. Krakowska 34-730 Mszana Dolna	Kasinka Mała Mszana Dolna	130	1470
2	w. wiejski nr I – Mszana Górna	Spółka Wodna Jan Jarosz 34-733 Mszana Górna 350	Mszana Górna	80	400
3	w. wiejski nr II – Mszana Górna	Osiedlowa Spółka Wodna Marian Dudzik 34-733 Mszana Górna 361	Mszana Górna	20	450
4	Spółka wodociągowa „PASZK” w Lubomierzu	Osiedlowa Spółka Wodna	Osiedle Paszk w Lubomierzu		13
5	Spółka wodociągowa Redykacz w Lubomierzu	Osiedlowa Spółka Wodna	Osiedle Redykacz w Lubomierzu		24 (57)

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

TABELA 21 INFORMACJE NA TEMAT OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Lp.	Nazwa /lokalizacja	RLM (liczba)	Przepustowość projektowa
1	Oczyszczalnia w Lubniu	9372	680
2	Oczyszczalnia w Mszanie Dolnej		1495

Źródło: Informacje z Urzędu Gminy Mszana Dolna

TABELA 22 INFORMACJE O ZBIORNIKACH BEZODPŁYWOWYCH NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA STAN NA 31 XII 2015 R.

Liczba zbiorników bezodpływowych	Ewidencja zbiorników bezodpływowych	Częstotliwość opróżniania
2415	tak	Co najmniej raz na kwartał z zastrzeżeniem, że ma to być dokonywane w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepełnienia się urządzeń do gromadzenia nieczystości ciekłych

Źródło: stat.gov.pl oraz Regulamin Utrzymania Czystości i Porządku na Terenie Gminy Mszana Dolna

TABELA 23 PODSTAWOWE INFORMACJE NA TEMAT SIECI KANALIZACYJNEJ NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA W LATACH 2015 I 2016

Lp.	Wyszczególnienie	j.m.	Stan na dzień	
			31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
1.	Wskaźnik skanalizowania gminy	%	12,8	13,0
2.	Długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej	km	135,25	136,83
4.	Ścieki odprowadzane do kanalizacji	tys. m ³ /rok	309,8	205,7
5.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (w stosunku do ludności ogółem)	%	38,8	38,8
6.	Długość sieci kanalizacji deszczowej	km	0	0
7.	Wskaźnik dot. obszaru objętego siecią kanalizacji deszczowej	%	0	0

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

ZASOBY GEOLOGICZNE

Zgodnie z Rejestrem Obszarów Górniczych Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie gminy Mszana Dolna znajdują się następujące obszary górnicze z których pozyskuje się kruszywa naturalne.

TABELA 24 OBSZARY GÓRNICZE NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Lp.	Nazwa przestrzeni	Nr w rejestrze	Status	Położenie	Złoże	Data wyznaczenia OG
1.	Kasina Wielka	4/14/308 WUG	zniesiony	Kasina Wielka	Kasina Wielka	1976-02-28
2.	Raba Niżna I	10-6/3/207	aktualny	Raba Niżna	Raba Niżna I	2009-01-07
3.	Raba Niżna II	10-6/2/144a	zniesiony	Raba Niżna	Raba Niżna	2013-01-15
4.	Raba Niżna	10-6/2/144	zniesiony	Raba Niżna	Raba Niżna	2006-06-20

<http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/pages/index.jsf?conversationContext=3>

Ocena wpływu eksploatacji kopalni na środowisko, w tym działań dla rekultywacji terenów.

W związku z wydobywaniem na terenie powiatu złóż metodą odkrywkową pojawiają się różnego typu problemy, do których możemy zaliczyć między innymi:

- ✓ Przekształcenie rzeźby terenu, a co się z tym wiąże powstawanie wyrobisk oraz zbędnych na danym obszarze mas ziemnych,
- ✓ Oddziaływanie na ekosystemy poprzez usuwanie roślinności oraz epizodycznie niszczenie siedlisk roślinnych,
- ✓ Powstawanie lejów depresyjnych, co wiąże się z obniżeniem poziomu zwierciadła wód podziemnych,
- ✓ Zbyt duże zapylenie w związku z eksploatacją złóż, emisja zanieczyszczeń przez transport przewożący kopaliny
- ✓ Hałas związany z samym wydobywaniem jak i transportem kopalni w zakresie klimatu akustycznego,
- ✓ Do rekultywacji terenów zdegradowanych wydobywaniem niezbędne są duże nakłady finansowe. Czasami jest również potrzebna zmiana przeznaczenia pierwotnego, w innym przypadku natomiast - egzekwowanie przywrócenia do stanu poprzedniego lub też stanu wskazanego w koncesji jako kierunek rekultywacji

Gleba spełnia następujące funkcje⁶:

- Produkcja biomasy,
- Element filtracji, buforowości i transformacji składników pokarmowych,
- Pomost pomiędzy wodą gruntową, pokrywą roślinną i atmosferą,
- Środowisko biologiczne oraz rezerwa genów,
- Podstawowa baza dla techniki i przemysłu,
- Odbicie historii krajobrazu i jego różnorodności,
- Potężny geochemiczny akumulator przekształconej energii słonecznej.

Najważniejszą wydaje się jednak funkcja produkcyjna. Niezależnie od rozwoju techniki, gleba pozostaje nadal podstawowym warsztatem produkcji zbożowej, drzewnej, owocowo – warzywnej i paszowej. Od właściwości fizycznych, chemicznych, fizykochemicznych i biologicznych gleby zależy wysokość i co najważniejsze, jakość plonów. Gospodarowanie więc zasobami glebowymi w coraz większym stopniu powinno nas zmuszać do uwzględnienia aspektów ekologicznych. Jest to jednak możliwe po dokładnym poznaniu kwasowości i zasobności gleby.

Zakwaszenie w naszych warunkach glebowo – klimatycznych jest powszechnym procesem naturalnym. Oprócz procesów naturalnych zakwaszających glebę, działalność człowieka również przyczynia się do pogłębienia tego niekorzystnego zjawiska. Uprawa roli, a głównie nawożenie mineralne ma istotny wpływ na zwiększenie zakwaszenia. Nawozy azotowe oraz emisja związków siarki i azotu wnoszonych przez opady uznawane są za główne przyczyny antropogenicznego zakwaszenia. Stosowanie nawozów azotowych powoduje zakwaszanie gleb w stopniu tym większym, im dawki azotu są wyższe i im wyższy jest udział formy amonowej w nawozach. Wszystkie nawozy azotowe z wyjątkiem saletrzaku, saletry wapniowej i sodowej lekko alkalizujących glebę, zakwaszają środowisko. Nadmierne zakwaszenie gleb jest podstawowym czynnikiem ich degradacji chemicznej. Przejawem tego procesu jest wzrost koncentracji toksycznego dla roślin glinu i manganu, postępujące zubożenie gleb w magnez oraz towarzyszące tym zmianom zachwianie równowagi jonowej w środowisku glebowym. Gleby zbyt kwaśne posiadają ograniczoną przydatność rolniczą, a ich nawożenie mineralne nie tylko, że jest nieefektywne, lecz czasem nawet szkodliwe. Takie gleby wymagają wapnowania.

Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Krakowie rokrocznie na zlecenie Urzędu Gminy Mszana Dolna wykonuje badania w zakresie zasobności gleby. Za każdym razem są to inne

⁶ *Właściwości i urodzajność gleb podstawą kształtowania relacji rolno – środowiskowych Skłodowski Piotr, Instytut Geodezji i Kartografii, Uczelnia Warszawska im. Marii Skłodowskiej Curie.*

miejsowości. W roku 2016 zbadano gleby w 3 gospodarstwach (w Łętowej, Łostówce i Mszanie Górnej). Oznaczało to przebadanie łączne 2,60 ha gruntów ornych, 148 ha użytków zielonych, 150,60 ha użytków rolnych. Biorąc pod uwagę kategorię agronomiczną gleb wszystkie próbki w każdym rodzaju użytku okazały się glebami ciężkimi, jeśli chodzi o odczyn pH to w ponad 50% każdego rodzaju użytku były to gleby bardzo kwaśne, a w 1/3 przypadków kwaśne. W związku z tym potrzeby wapnowania są konieczne w 85% zbadanych gruntów ornych, 61% zbadanych użytków zielonych i 68 % zbadanych użytków rolnych. Zawartość fosforu jest w większości bardzo niska i niska, potasu niska, jedynie magnezu w większości wysoka i bardzo wysoka.

GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTANIU ODPADÓW

Na terenie Gminy Mszana Dolna gospodarstwa domowe objęte są systemem usuwania odpadów komunalnych.

TABELA 25 ILOŚĆ GOSPODARSTW DOMOWYCH OBJĘTYCH SYSTEMEM USUWANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH

L.p.	Miejscowość	Ilość gospodarstw domowych
1	Glisne	80
2	Lubomierz	459
3	Olszówka	407
4	Łętowe	277
5	Raba Niżna	313
6	Mszana Górna	609
7	Kasinka Mała	785
8	Łostówka	352
9	Kasina Wielka	730
10	Domki rekreacyjne	380
łącznie		4392

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

Wśród tych gospodarstw 20 nie prowadzi segregacji odpadów, a 270 gospodarstw jest jednoosobowych.

Wywóz odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych oraz nieruchomości niezamieszkałych, na których powstają odpady komunalne, odbywa się w sposób zapewniający właściwy stan sanitarno-porządkowy nieruchomości zgodnie z częstotliwością podaną w tabeli poniżej

TABELA 26 CZĘSTOTLIWOŚĆ ODBIORU ODPADÓW KOMUNALNYCH W GMINIE MSZANA DOLNA

Rodzaj odpadów	Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych
odpady komunalne pozostałe po segregacji	1 raz w miesiącu
papier i tektura, tworzywa sztuczne PET i metal, szkło, opakowania wielomateriałowe, przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory,	1 raz w miesiącu
odpady zielone i ulegające biodegradacji	1 raz na miesiąc lub kompostowanie w przydomowych kompostownikach
zużyte opony	Na telefoniczne zgłoszenie do Urzędu Gminy
meble i inne odpady wielkogabarytowe	Na telefoniczne zgłoszenie do Urzędu Gminy
zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	Na telefoniczne zgłoszenie do Urzędu Gminy
Odpady budowlane do 1 m ³	Na telefoniczne zgłoszenie do Urzędu Gminy/operatora obsługującego gminę
Odpady budowlane pow. 1 m ³	Na telefoniczne zgłoszenie u operatora obsługującego gminę.

Źródło: Uchwała Nr XXXVIII/413/2017 Rady Gminy Mszana Dolna z dnia 25 lipca 2017 roku w sprawie zmiany uchwały w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Mszana Dolna.

Na terenie Gminy Mszana Dolna ustalono następujące zasady w zakresie selektywnego zbierania i odbierania odpadów:

Prowadzenie selektywnego zbierania następujących frakcji odpadów komunalnych:

1. Papieru i tektury
2. Metali i tworzywa sztucznego typu PET
3. Szkła bezbarwnego i kolorowego
4. Opakowań wielomateriałowych
5. Odpadów zielonych i biodegradowalnych
6. Odpadów budowlanych i rozbiórkowych
7. Zużytych opon
8. Przeterminowanych leków i chemikaliów
9. Zużytych baterii i akumulatorów
10. Mebli i innych odpadów wielkogabarytowych
11. Zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne trafiają z terenu Gminy Mszana Dolna w zdecydowanej większości do MBP EMPOL Tylmanowa, os. Rzeka 419 w roku 2016 trafiło tam

947,390 Mg odpadów o kodzie 200301, 5,730 Mg trafiło do MBP IB Nowy Targ, Jana Pawła II 115, Nowy Targ, a 126,840 Mg do MBP Myślenice, Ujejskiego 341, Myślenice. Opakowania ze szkła zostały przekazane do dwóch instalacji 180,790 Mg do Traszkan S.J.S.F.Z. Sroka, Zegartowice 105, oraz 111,940 Mg do Zakładu Uzdatniania Stłuczki Szklanej Krynicki Recykling, Klonowa 58, Lubliniec. Odpady z tworzyw sztucznych poddane sposobowi zagospodarowania R12 w ilości 263,095 Mg trafiły do Traszkan S.J.S.F.Z. Sroka, Zegartowice 105, trafiły tam również odpady z opakowań sztucznych w ilości 92,855 Mg przeznaczone do sposobu zagospodarowania R13. Do tej instalacji trafiły również opakowania z metali w ilości 33,630 Mg. SCHOLZ POLSKA Sp. z o.o.o. Kraków, ul. Biskupińska 8 to instalacja do której zostały przekazane metale w ilości 1,790 Mg, 0,480 Mg metali trafiło do Traszkan S.J.S.F.Z. Sroka, Zegartowice 105. Zużyte opony w ilości 38,310 Mg trafiły do ZPZ Złomex S.A., ul. Igołomska 27, Kraków. Zakładowi Przetwórstwa ZSEIE BIOSYSTEM S.A. ul. Fabryczna 5, Bolęcín przekazano 9,380 Mg zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych innych niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35; 8,770 Mg zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych innych niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 zawierających niebezpieczne składniki oraz 6,230 Mg urządzeń zawierających freony. Odpady wielkogabarytowe w ilości 71,480 Mg oraz 13,840 Mg szkła. Zmieszane odpady opakowaniowe w ilości 38,780 Mg trafiły do RIPOK Myślenice część mech. Ujejskiego 341, Myślenice a 2,660 Mg opakowań wielomateriałowych do Traszkan S.J.S.F.Z. Sroka, Zegartowice 105. Na Składowisko Ujków Stary Osadowa 1, Ujków Stary trafiło 115,720 Mg zmieszanych odpadów z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia innych niż wymienione w 17 01 06 oraz 27,900 Mg zmieszanych odpadów z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03. Do instalacji CLIF Sp. zo.o. Piłsudskiego 53 w Skawinie trafiło 0,081 Mg leków innych niż wymienione w 20 01 31, a 0,005 Mg leków innych niż wymienione w 20 01 31 trafiło do Traszkan S.J.S.F.Z. Sroka, Zegartowice 105. Kable inne niż wymienione w 17 04 10 w ilości 0,490 Mg trafiły do F.H.U MAT-MET Mateusz Kowalik, Nawojowa 703.

Z całego obszaru Gminy zebrano łącznie 1079,960 Mg odpadów o kodzie 20 03 01 i zostały one poddane innym niż składowanie procesom przetwarzania.

Selektywnie zebrane odpady komunalne ulegające biodegradacji to między innymi: opakowania z papieru i tektury o ilości 13,720 Mg , które trafiły do Traszkan S.J.S.F.Z. Sroka, Zegartowice 105 podobnie jak papier i tektura w ilości 5,810 Mg. Do Kompostowni Sucha Beskidzka Wadowicka 4a trafiło 1,5 Mg odpadów ulegających biodegradacji, a do Kompostowni Myślenice, Ujejskiego 341 25,660 Mg tychże odpadów.

Magazynowane odpady komunalne to leki inne niż wymienione w 20 01 31 w ilości 0,005 Mg oraz opakowania z tworzyw sztucznych 92,855 Mg.

Metody zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych w życiu codziennym to:

- 1) wybieranie produktów, które nie posiadają zbędnych opakowań;
- 2) używanie toreb wielokrotnego użytku;
- 3) wielokrotne używanie opakowań nadających się do danego celu;
- 4) racjonalne korzystanie z papieru poprzez wykorzystywanie obu stron kartki;
- 5) odmowa przyjęcia nieadresowanej korespondencji oraz ulotek reklamowych;
- 6) tworzenie punktów, miejsc pozwalających na wielokrotne udostępnianie gazet i magazynów czytelnikom;
- 7) kupowanie baterii nadających się do ładowania (tzw. akumulatorki) zamiast baterii jednorazowych;
- 8) unikanie jednorazowych kubków, talerzy, sztućców i ręczników;
- 9) kupno i konsumpcja napojów, pożywienia, środków chemicznych w opakowaniach, które można zwrócić lub ponownie napełnić;
- 10) przekazywanie zużytej odzieży, obuwia i innych przedmiotów niechcianych innym odbiorcom lub sprzedawanie na serwisach aukcyjnych;
- 11) wybieranie produktów trwałych;
- 12) czytanie etykiet na produktach i świadome podejmowanie decyzji konsumenckich.

TABELA 27 SKŁADOWISKA NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Czynne składowiska odpadów komunalnych	Instalacja do której trafiają odpady z terenu gminy	Nieczynne składowiska	Czynne składowisko odpadów niebezpiecznych
brak	Informacja zawarta powyżej	brak	brak

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

ZASOBY PRZYRODNICZE

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody tj. z 2016 poz. 2134 ze zm.) formami ochrony przyrody są:

TABELA 28 WYSTĘPOWANIE FORM OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Lp.	Formy ochrony przyrody	Występowanie na terenie Gminy Mszana Dolna
1.	parki narodowe;	+
2.	rezerваты przyrody;	+
3.	parki krajobrazowe;	-
4.	obszary chronionego krajobrazu;	+
5.	obszary Natura 2000;	+
6.	pomniki przyrody;	+
7.	stanowiska dokumentacyjne;	+
8.	użytki ekologiczne;	-
9.	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;	-
10.	ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.	+

Art. 8.1 ustawy o ochronie przyrody: park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Gorczański Park Narodowy zajmuje obecnie 7 029,85 ha. Pod względem powierzchni jest na 17 miejscu spośród 23 polskich parków narodowych. Ponad 97% obszaru stanowi zwarty kompleks, obejmujący najwyższe położenia Gorców. Pozostały odsetek tworzy 15 enklaw, z których największe to uroczyska: Jasionów, Pod Gorcem, Las Kędziński i Dwór w Porębie Wielkiej. Od 1997 r. otoczony jest strefą ochronną – otuliną, o powierzchni 16 647 ha, w której obowiązują zasady ochrony środowiska zabezpieczające Park przed zagrożeniami zewnętrznymi, wynikającymi z działalności człowieka. Największa część otuliny znajduje się w granicach gminy Nowy Targ (5 818,64 ha), co jednak w niewielkim stopniu rekompensuje pozostawienie poza granicami GPN przyrodniczo cennych terenów – kopuły szczytowej Turbacza, górnej części dolin: Lepietnicy, Obidowca, a także Kowańców. Cały teren Parku leży w województwie małopolskim, w powiatach limanowskim (77,8%) i nowotarskim (22,2%); na terenie 5 gmin: Niedźwiedź (42% powierzchni), Kamienica (19%), Mszana Dolna (16%), Ochotnica Dolna (14%), Nowy Targ (9%). W GPN wyróżniono trzy kategorie ochrony: ścisłą, czynną i krajobrazową. Ochroną ścisłą objęto 3 611,07 ha najlepiej zachowanych lasów i borów oraz niektóre polany. Jej celem jest utrzymanie naturalnych procesów przyrodniczych poprzez całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka. Zabiegi ochronne realizowane są na terenach objętych ochroną czynną (2 882,51 ha) i krajobrazową (536,27 ha). W pierwszej z wymienionych wyróżniono trzy podkategorie: ochronę czynną zachowawczą (944,21 ha), stabilizującą (1 342,60 ha) i renaturalizacyjną (595,70 ha).

⁷ http://www.gorczanski-park.pl/page,art,id,16,kategoria,GPN_w_liczbach.html

REZERWATY PRZYRODY

Art. 13 ustawy o ochronie przyrody: **rezerwat przyrody** obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody może być wyznaczona otulina.

Uznanie za rezerwat przyrody następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, które określa jego nazwę, położenie lub przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony oraz rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, a także sprawującego nadzór nad rezerwatem.

Na terenie Gminy Mszana Dolna występuje jeden rezerwat przyrody o nazwie Luboń Wielki. Informacje o nim zaczerpnięto ze strony RDOŚ w Krakowie, które przedstawiają stan na dzień 01.03.2017. Rezerwat przyrody został utworzony 15 lipca 1970 roku Zarządzeniem Nr 109 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, które zostało opublikowane w Monitorze Polskim 1970 Nr 25 poz.205. Akt normatywny aktualizujący akt utworzenia to Rozporządzenie Nr 9/04 Wojewody Małopolskiego z dn. 28.04.2004 r. opublikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego Nr 95 poz.1335. Rezerwat mieści się w Beskidzie Wyspowym Beskidu Zachodniego w powiecie limanowskim w Gminie Mszana Dolna w ramach obszaru ewidencyjnego 0008 (Raba Niżna) na działce ewidencyjnej 1/1 w ramach Nadleśnictwa Limanowa, Leśnictwa Lubogoszcz oddziały 315 b, 316 a, b, c, d. Rezerwat jest własnością Skarbu Państwa, a zarządza nim Nadleśnictwo Limanowa. Powierzchnia rezerwatu wynosi 35,24 ha i powierzchnia ta w całości podlega ochronie czynnej. Jest to rezerwat przyrody nieożywionej. Wg przedmiotu ochrony jest to typ rezerwatu geologicznego i glebowego o podtypie form tektonicznych i erozyjnych (PGgte). Natomiast ze względu na typ ekosystemu jest to rezerwat leśny i borowy o podtypie lasów górskich i podgórskich (ELlgp). Przedmiotem ochrony jest osuwisko fliszowe z bogactwem form skalnych oraz naturalnych drzewostanów jodłowo-bukowych. Rezerwat posiada plan ochrony ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie, z dn. 29.04.2016 r., który został opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego poz. 2801. Rezerwat jest chroniony prawem międzynarodowym, jako PLH200043 Luboń Wielki.

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Art. 23 ustawy o ochronie przyrody: obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony.

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu, zwany dalej „Obszarem”, obejmuje powierzchnię 364 176 ha i położony jest na terenie:

- 1) gminy Bystra-Sidzina oraz części gminy Jordanów w powiecie suskim;
- 2) gminy Lubień w powiecie myślenickim;
- 3) **części gmin**: Kamienica, **Mszana Dolna**, Laskowa, Limanowa, Łukowica, Niedźwiedź, Dobra, Tymbark, Słopnice, miasta Mszana Dolna i miasta Limanowa w powiecie limanowskim;
- 4) gmin: Jabłonka, Czarny Dunajec, Szaflary, Nowy Targ oraz części gmin: Łapsze Niżne, Lipnica Wielka, Spytkowice, Raba Wyżna, Rabka, Ochotnica Dolna, Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Szczawnica, miasta Nowy Targ w powiecie nowotarskim;
- 5) gminy Biały Dunajec oraz części gmin: Kościelisko, Poronin, Bukowina Tatrzańska w powiecie tatrzańskim;
- 6) gmin: Ropa, Uście Gorlickie oraz części gmin: Gorlice, Sękowa, Łużna w powiecie gorlickim;
- 7) gminy Łososina Dolna oraz części gmin: Stary Sącz, Gródek nad Dunajcem, Korzenna, Chełmiec, Podegrodzie, Nawojowa, Łącko, Rytro, Piwniczna, Kamionka Wielka, Grybów, Łabowa, Krynica i miasta Nowy Sącz w powiecie nowosądeckim.

Na Obszarze wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększania różnorodności biologicznej.

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:

- 1) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;
- 2) sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych;
- 3) tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia bioróżnorodności;
- 4) utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków;
- 5) zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające

ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych;

6) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych, aż do całkowitego ich rozkładu;

7) zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaszkowych oraz polan o wysokiej bioróżnorodności;

8) utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych;

9) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;

10) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:

1) przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych;

2) zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno-błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródłiskowych cieków;

3) kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płątów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych;

4) utrzymanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych;

5) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia);

6) utrzymanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności;

7) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych;

8) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;

9) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:

1) zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną;

2) utrzymanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako

naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia bioróżnorodności oraz ograniczenia spływu substancji biogennych;

3) prowadzenie prac regulacyjnych cieków wodnych tylko w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek i potoków górskich;

4) zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródłiskowych o dużych zdolnościach retencyjnych;

5) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków;

6) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie Obszaru zakazuje się:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwoświszkowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 25 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Nadzór nad Obszarem sprawuje Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

POMNIKI PRZYRODY

Art. 40 i 44 ustawy o ochronie przyrody: **pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

TABELA 29 POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA STAN NA DZIEŃ 01.06.2017

Lp. woj	Nowy numer rejestru woj.	Stary numer rejestru woj.	Gatunek/nazwa	Data utworzenia	Akt utworzenia	Akty normatywne aktualizujące	Miejscowość/ Obręb/ Działka	Lokalizacja	Własność	Obwód/wysokość
0153	120709-001	101	Lipa	1968-01-15	Dec.RL-op-8311/6/68 z dnia 15.01.1968 r.		Olszówka 0009 3120	Na osiedlu „Trybuły” na podwórzu zabudowań	prywatna	570 cm/30 m
0154	120709-002	246	Lipa 2 szt.	1977-12-23	Dec.RLS-op-7140/28/77 Woj. Nowosąd. Z dn. 23.12.1977	Uchw.Nr XLIX/640/10 RG Mszana Dolna z dn. 24.06.2010 r.(Dz. Urz. Woj. Małop. Nr 434, poz. 3164	Kasina Wielka 0002 3688/9	Obok szkoły		Od 260 cm do 510 cm
0155	120709-003	247	Grupa drzew (Lipa 4 szt.)	1977-12-23	Dec.RLS-op-7140/29/77 Woj. Nowosąd. Z dn. 23.12.1977	Uchw. Nr VIII/72/2015 RG Mszana Dolna z dn. 16..04.2015 r. (Dz. Urz. Woj. Małop. poz.	Kasina Wielka 0002 1839	Przy zabytkowym kościele	Parafia Rzymsko-Katolicka	

Lp. woj	Nowy numer rejestru woj.	Stary numer rejestru woj.	Gatunek/nazwa	Data utworzenia	Akt utworzenia	Akty normatywne aktualizujące	Miejscowość/ Obręb/ Działka	Lokalizacja	Własność	Obwód/wysokość
						2457				
0156	120709-004	248	Lipa 2. szt.	1977-12-23	Dec.RLS-op-7140/30/77 Woj. Nowosąd. Z dn. 23.12.1977	Rozp. Nr 14/02 Woj. Małop. z dn. 31.01.2002 r. Dz. Urz. Woj. Małop. Nr 22, poz. 431	Olszówka 0009 3960	Przy zabytkowej kapliczce		
0157	120709-005	411	Buk pospolity	1997-08-28	Rozp. Nr 21 Woj. Nowosąd. z dn. 28.08.1997 r. (Dz.Urz. Woj. Nowosąd. Nr 38/97, poz.131)		Kasinka Mała 0003 9198	W zadrzewieniu za ośrodkiem KSOS „Lubogoszcz”		265 cm

Źródło: <http://krakow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>

STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

Stanowisko dokumentacyjne jest to forma ochrony przyrody nieożywionej obejmująca miejsca ważne pod względem naukowym i dydaktycznym. Najczęściej chroni ona specyficzne formacje i profile geologiczne, twory mineralne, warstwy zawierające nagromadzenia skamieniałości, miejsca, z których pochodzą nowo odkryte gatunki fauny lub flory kopalnej, jaskinie i schroniska podskalne oraz wyrobiska powierzchniowe i podziemne. Stanowiska dokumentacyjne często mogą być miejscami zupełnie nie niewyróżniającymi się na powierzchni ziemi lecz muszą być oznakowane tablicami. Sankcją prawną podlega tam jakiegokolwiek niszczenie lub przekształcanie chronionego obiektu. Nie można też w żaden sposób ingerować w glebę, wydobywać minerałów, torfu ani skamieniałości. Ochroną na stanowiskach dokumentacyjnych objęta jest cała fauna i flora. Stanowiska dokumentacyjne należą do obiektowych, czyli indywidualnych form ochrony przyrody.

Mszana Górna

Obowiązuje ochrona odsłonięcia utworów "okna tektonicznego Mszany Dolnej" w korycie potoku Mszanki, na granicy Mszany Górnej i Lubomierza, oznaczonego na rysunku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Mszana Dolna symbolem "SD". Wskazane utworzenie dla tych utworów stanowiska dokumentacyjnego.

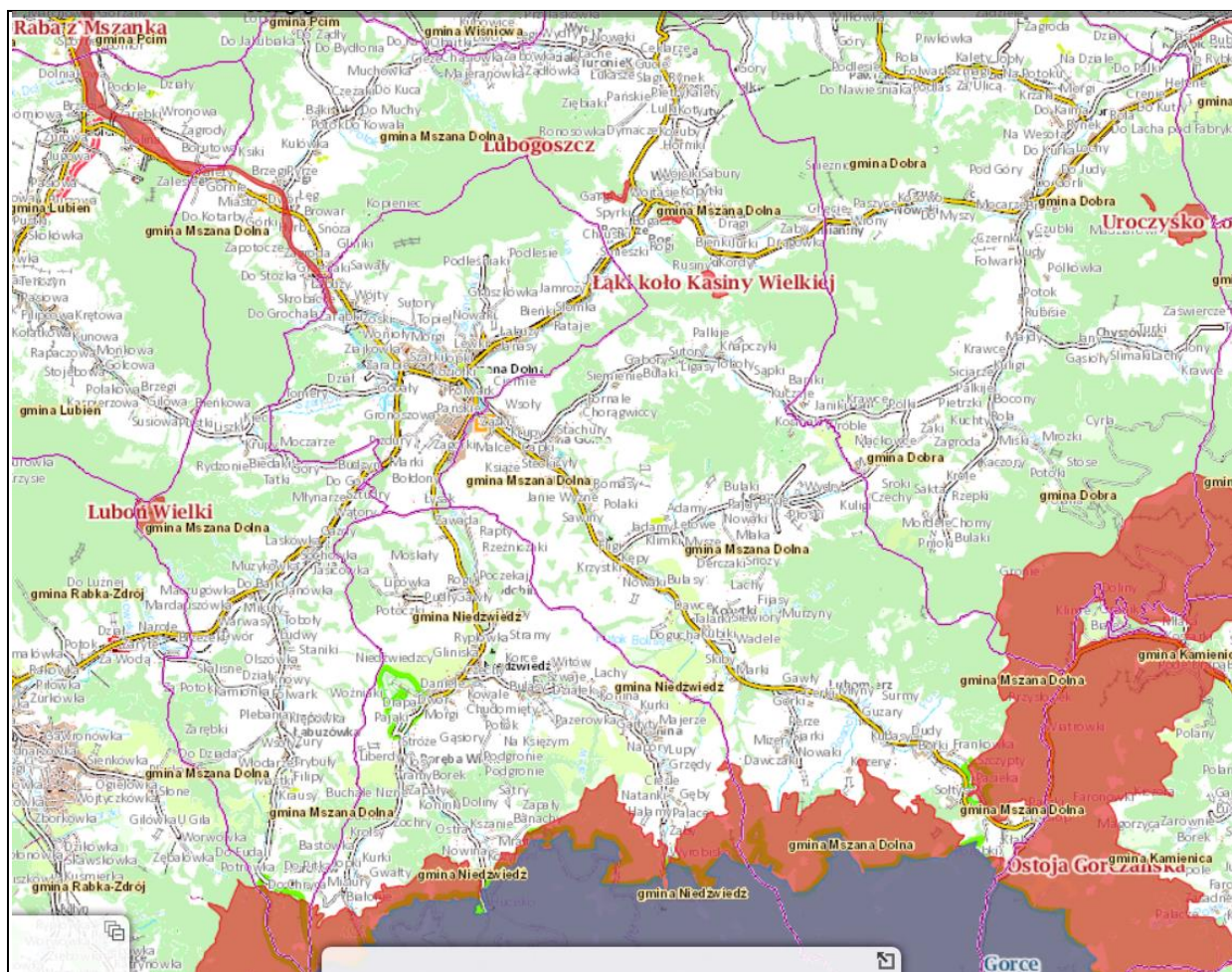
EUROPEJSKA SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków i dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, które zostały transponowane do polskiego prawa, głównie do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Większość obszarów Natura 2000 została opisana na podstawie informacji ze strony internetowej <http://obszary.natura2000.org.pl>.

TABELA 30 OBSZARY NATURA 2000 NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Lp.	Nazwa obszaru	Kod obszaru
1.	Ostoja Gorczańska	PLH120018
2.	Luboń Wielki	PLH120043
3.	Lubogoszcz	PLH120081
4.	Łąki koło Kasiny Wielkiej	PLH120082
5.	Raba z Mszanką	PLH120093
6.	Gorce	PLB120001

Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles>

MAPA 6 OBSZARY NATURA 2000 NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

- Natura 2000 – obszary siedliskowe
- Natura 2000 – obszary ptasie

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 17997,9 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Obszar położony w rejonie małopolskim, obejmuje prawie całe pasmo górski Gorców, należące do Beskidów Zachodnich. Grzbiety górskie są szerokie i płaskie a doliny głęboko wcięte. Ostoja jest obszarem źródłowym dopływów Dunajca i Raby. Sieć potoków jest bardzo gęsta. Większość terenu porośnięta jest lasami. W reglu dolnym są to buczyny i bór świerkowo-jodłowy, w reglu górnym - świerczyny górnoreglowe. Zaś obszary nadbrzeżne porastają olszyny. W wyższych partiach gór występują rozległe, ekstensywnie użytkowane polany leśne, stopniowo zarastające lasem. Jest to szczególnie cenna ostoja siedliskowa - stwierdzono tu występowanie 13 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Szczególne znaczenie mają dobrze zachowane, naturalne zbiorowiska leśne oraz kompleksy łąk. Występuje tu również duża różnorodność roślinna - ok. 940 gatunków, z licznymi stanowiskami chronionych prawnie, rzadkich lokalnie lub zagrożonych gatunków roślin naczyniowych. Poza tym jest to ważne miejsce bytowania zwierząt typowych dla Karpat, zwłaszcza drapieżnych, jak: wilka, niedźwiedzia, rysia (chronione również dyrektywą siedliskową). Pospolite są także sarny, jelenie, dziki. Na terenie tym występują dość liczne traszki, żaby trawne, ropuchy szare i kumaki górskie oraz salamandra plamista, a gatunek gadów reprezentuje m.in. jaszczurka zwinka, żmija zygzakowata, zaskroniec zwyczajny i gniewosz plamisty. Jest to również cenna ostoja ptasia o randze europejskiej. zarastające lasem z powodu zaprzestania wypasu owiec i bydła. Były to głównie łąki mietlicowe-mietlicowe. W lokalnych zagłębieniach terenu, o zwiększonej wilgotności podłoża, lub przy wysiękach wody, spotyka się eutroficzne młaki. W obszarze zidentyfikowano 13 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (największy obszar spośród nich zajmują żyzne buczyny i bory górnoreglowe) oraz 8 gatunków z załącznika II. Szczególnie cenne są kompleksy łąk i płaty naturalnych zbiorowisk leśnych. Jest to ważna ostoja fauny typowej dla Karpat, zwłaszcza dużych drapieżników (występuje tu wilk i niedźwiedź). Obszar o bogatej florze roślin naczyniowych (ok. 940 gat.), z licznymi stanowiskami chronionych prawnie, rzadkich lokalnie lub zagrożonych gatunków roślin naczyniowych.

Do podstawowych zagrożeń ostoi należą: zanieczyszczenia powietrza, wycinanie lasów na terenie obszaru oraz ich eksploatacja poza parkiem narodowym, a także zarzucenie wypasu owiec i bydła,

co prowadzi do zarastania łąk. Ewentualne niezbędne prace z zakresu ochrony przeciwpowodziowej powinny być prowadzone zgodnie z zasadami dobrej praktyki regulacji rzek i potoków górskich.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):

- pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków
- zarośla wrześni na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków (Salici-Myricarietum część – z przewagą wrześni)
- górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion - płaty bogate florystycznie) *
- ziołorośla górskie (Adenostylion alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium)
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea)
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
- jaskinie niedostępne do zwiedzania
- kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion)
- żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion)
- jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani) *
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródliskowe) *
- górskie bory świerkowe (Piceion abietis część - zbiorowiska górskie)

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*):

- bocian czarny – *ptak*
- trzmiełojad - *ptak*
- orlik krzykliwy - *ptak*
- orzeł przedni - *ptak*
- jarząbek - *ptak*
- głuszec - *ptak*
- derkacz - *ptak*
- puchacz - *ptak*
- sóweczka - *ptak*
- włośchatka - *ptak*
- dzięcioł zielonosiwy - *ptak*
- dzięcioł czarny - *ptak*
- dzięcioł białostrzygi - *ptak*

- dzięcioł trójpalczasty - *ptak*
- muchołówka mała - *ptak*
- gąsiorek - *ptak*
- cietrzew (podgatunek kontynentalny) - *ptak*
- wilk * - *ssak*
- niedźwiedź brunatny * - *ssak*
- wydra – *ssak*
- ryś – *ssak*
- kumak górski - *ptaz*
- traszka karpacka - *ptaz*

Ważne dla Europy gatunki roślin

(z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*):

- bezlist okrywkowy
- dzwonek piłkowany*

Jednostki administracyjne:

- Rabka-Zdrój (nowotarski, woj. małopolskie)
- Niedźwiedź (limanowski, woj. małopolskie)
- Mszana Dolna (limanowski, woj. małopolskie)
- Dobra (limanowski, woj. małopolskie)
- Słupnice (limanowski, woj. małopolskie)
- Kamienica (limanowski, woj. małopolskie)
- Nowy Targ (nowotarski, woj. małopolskie)
- Nowy Targ m. (nowotarski, woj. małopolskie)
- Ochotnica Dolna (nowotarski, woj. małopolskie)

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 33,6 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy:

Obszar położony jest na terenie Beskidu Wyspowego i obejmuje fragment południowego stoku góry Luboń Wielki (jego górną partię oraz część grzbietu). Szczyt ten charakteryzuje się dosyć stromym zboczem, na którym zalega rumowisko skał i głazów. Typowy wyspowy charakter nadają mu strome zbocza i spłaszczony wierzchołek.

Prawie połowę powierzchni ostoi stanowi rezerwat przyrody „Luboń Wielki” typu skalnego, ze skałami piaskowcowymi. Rezerwat ustanowiony został w celu zachowania wartości przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych osuwiska fliszowego z bogactwem form skalnych o oryginalnych i interesujących kształtach. Rezerwat chroni również elementy fauny i flory właściwe dla znajdujących się tam lasów bukowych i bukowo-jodłowych regla dolnego. Na szczycie znajduje się również wiele jaskiń i schronisk skalnych (udokumentowanych zostało tutaj 13 z nich, największą jest „Jaskinia na Luboniu Wielkim”, jej długość wynosi 26 m – jedyna z jaskiń, która posiada własny mikroklimat).

Większość powierzchni ostoi stanowią tereny leśne: żyzne buczyny karpackie (84%) oraz dolnoreglowy bór jodłowo-świerkowy (7%). Na ścianie osuwiskowej występują natomiast zbiorowiska mchów, wątrobowców i paproci. O wyjątkowym znaczeniu tego obszaru świadczy fakt, iż odnotowano tutaj łącznie 4 typy siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej zajmujące łącznie ponad dziewięćdziesiąt procent powierzchni ostoi: żyzne buczyny, górskie bory świerkowe, środkowoeuropejskie wyżynne piargi i gołoborza krzemianowe, jaskinie nieudostępniane do zwiedzania. Występujące tutaj gołoborza (o łącznej powierzchni ok. pół hektara) to jedno z zaledwie kilku znanych miejsc występowania tego typu siedliska w polskich Karpatach. Na obszarze ostoi stwierdzono ponadto występowanie roślin objętych ochroną całkowitą, jak naparstnica zwyczajna czy śnieżyczka przebiśnieg. Na omawianym obszarze odnotowano ponadto występowanie rzadkiej paproci zanokcicy północnej. Spośród zwierząt podlegających ochronie, spotkać można tutaj salamandrę plamistą.

Zagrożenia:

Największe zagrożenie dla obszaru to wandalizm (w tym upamiętnianie pobytu na skałach i palenie ognisk) i zaśmiecanie terenu.

Istniejące formy ochrony przyrody: Luboń Wielki - *rezerwat przyrody*

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym *siedliska priorytetowe*(*):

- środkowoeuropejskie wyżynne rumowiska krzemianowe
- jaskinie niedostępne do zwiedzania
- żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion)
- górskie bory świerkowe (Piceion abietis część - zbiorowiska górskie)

Jednostki administracyjne: Mszana Dolna (limanowski, woj. małopolskie)

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 16,7 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy: Obszar leży w północno - zachodniej części Beskidu Wyspowego, na wysokości 700-967m n.p.m., średnio - 833m n.p.m. Obejmuje wyniosły szczyt góry Lubogoszcz (968 m) - wzniesienie zbudowane jest z gruboławicowych piaskowców magurskich zalegających na cienkoławicowych warstwach piaskowcowo - łupkowych, marglach i łupkach ilastych fliszu karpackiego płaszczowiny magurskiej. Strome zbocza góry (pod kątem 20-30%) rozcinają liczne jary potoków. Glebę silnie szkieletową, z przemieszczającym się rumoszem sklanym, porasta las. Lasy iglaste zajmują 47% powierzchni, lasy liściaste (żyźna buczyna górska) -19%, a lasy mieszane 34%.

Występują tu 3 siedliska z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej.

Żyją tu 2 priorytetowe gatunki płazów z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej: kumak górski i traszka karpacka. Jest to jedno z dwóch znanych w Beskidzie Wyspowym stanowisk paproci – jęczynika.

Zagrożenia:

Najpoważniejszym zagrożeniem dla płazów jest wysychanie zbiorników wodnych oraz prace leśne, wykonywane ciężkim sprzętem, które sprzyjają spływowi wód, ale z drugiej strony tworzą zagłębienia, które mogą stanowić potencjalne miejsca godów dla traszek karpackich i kumaków górskich.

Istniejące formy ochrony przyrody: Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu - rezerwat leśny

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):

- żyźne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion)
- jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani) *

Jednostki administracyjne: Mszana Dolna (limanowski, woj. małopolskie).

ŁĄKI KOŁO KASINY WIELKIEJ PLH120082

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 24,4 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy:

Obszar obejmuje trzy niewielkie kompleksy łąk trzęślicowych i świeżych w Beskidzie Wyspowym. Znajdują się one pomiędzy Kasyną Wielką a Mszaną Dolną w okolicach przysiółków: Fornale, Pazdury i Ściurki. Pierwsza część obszaru położona jest na wschodnich zboczach Lubogoszczy, druga na wschodnich zboczach Czarnego Działu, natomiast trzecia - na północ od drogi prowadzącej z Kasiny Wielkiej na przełęcz Gruszowiec. Wszystkie kompleksy są, przynajmniej częściowo otoczone lasem i zadrzewieniami i sąsiadują z intensywniej użytkowanymi gruntami rolnymi. Przeważającą część obszaru zajmują łąki trzęślicowe lub o charakterze przejściowym (fitosocjologicznie Molinion/Calthion/Arrhenatherion), użytkowane ekstensywnie lub nieużytkowane. Obszar obejmuje najlepiej wykształcone fragmenty łąk trzęślicowych w regionie alpejskim.

Zagrożenia:

Podstawowym zagrożeniem dla tego obszaru może być zaprzestanie ekstensywnej gospodarki pasterskiej. Wartość przyrodniczą tych łąk znacznie by też obniżyło obniżenie poziomu wód gruntowych, a co za tym idzie przekształcenie łąk podmokłych w łąki świeże.

Istniejące formy ochrony przyrody: Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu - rezerwat leśny

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):

- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion)
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)

Jednostki administracyjne: Mszana Dolna (limanowski, woj. małopolskie).

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 249,3 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy:

Obszar stanowią fragmenty trzech rzek. Odcinek Raby rozpoczyna się od ujścia Potoku Olszówka (Raba Niżna) do mostu na trasie Myślenice-Osieczany. Odcinek Mszanki rozpoczyna się od ujścia potoku Łutówka (miejscowość Mszana Górna, przysiółek Fligi) do ujścia do Raby, wraz z Porębianką od mostu w Podobinie. W skład obszaru wchodzi cała Krzywiczanka: od źródeł do ujścia do Raby oraz część Krzczonówki: od miejscowości Wojkówka (przy ujściu Bogdanówki) do ujścia do Raby.

Dno rzek na tych odcinkach jest pokryte żwirem i obtoczonymi kamieniami. W środkowych odcinkach, gdzie nurt jest wolniejszy a koryto szersze, tworzą się tzw. kamieńce, kamieniste płycizny. Charakterystyczne jest zmienne koryto rzeki, w czasie powodzi (wiosną i latem) kamienie i żwir zmieniają położenie, a rzeka płynie pomiędzy zbiorowiskami kamieni, licznymi ramionami. Dopływy Raby płyną wąskimi korytami, o dużym spadku. Zachodzi szybka erozja spowodowana zagospodarowaniem dorzecza (50% użytków rolnych a tylko 4% lasów), silna penetracja turystyczna głównie w terenach nadrzecznych, rozwinięta sieć drogowa, a także budowana dwupasmowa droga Zakopane-Kraków i związana z tym regulacja rzeki. Ichtyofauna występująca w zlewni górnej Raby to typowy i nieliczny w Polsce zespół górskiej rzeki. Najliczniej występują: pstrąg potokowy, lipień, brzanka, kleń, jelec, sporadycznie obceruje się świnkę i brzanę oraz gatunki z grupy ryb towarzyszących łososiowatym, takie jak: śliz, strzebla potokowa, głowacz przęgopłetwy i głowacz białopłetwy.

Zagrożenia:

Najważniejsze zagrożenia występujące na obszarze to zanieczyszczenie wody i regulacja koryta powodujące stałe zmniejszanie się populacji głowacza białopłetwego. Eksploatacja kruszywa powoduje zanikanie siedlisk ryb żyjących przy dnie. Energetyczne wykorzystanie rzeki również zagraża rybnom, zarówno w przypadku eksploatacji starych przegród jak i budowy nowych: fragmentacja wód, ryby dostające się do turbin. Nadmierna zabudowa obszarów zalewowych i ich zagospodarowanie rolnicze również jest niebezpieczne dla obszaru. Podobnie zagrożeniem jest ochrona przeciwpowodziowa, realizowana z powodu nadmiernej zabudowy terenów zalewowych, zmierzająca do możliwości szybkiego odprowadzenia wód powodziowych, czasem nadsypywania brzegów powodującego zmniejszanie szerokości koryta i zanieczyszczenie wód gruzem.

Zanieczyszczenia wód są głównie komunalne, część pochodzi z małych zakładów przemysłowych. Mają charakter punktowy i obszarowe, część z nich grozi niespełnieniem wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Inne zagrożenia to kłusownictwo oraz hodowla ryb, skorupiaków i mięczaków.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):

- zarośla wierzby siwej na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków (Salici-Myricarietum część – z przewagą wierzby)

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*):

- minóg strumieniowy - ryba
- głowacz białopłetwy - ryba
- brzanka - ryba

Jednostki administracyjne:

- Mszana Dolna (limanowski, woj. małopolskie)
- Pcim (myślenicki, woj. małopolskie)
- Lubień (myślenicki, woj. małopolskie).

GORCE PLB120001⁸

Powierzchnia obszaru wynosi 6824,85 ha. Obszar znajduje się na terenie pasma Górskiego Gorców, należących do Beskidów Zachodnich, obejmujący górne partie zlewni rzeki Kamienicy i części niektórych innych zlewni gorczańskich wraz ze szczytami Jaworzyny (1288 m.n.p.m.) Kudłonia (1276 m) i Mostownicy (1251 m) w granicach Gorczańskiego Parku Narodowego. Teren w większości pokrywają lasy reglaowe (95% powierzchni) z przewagą świerka, buka i jodły. Partie szczytowe gór zajmują rozległe polany, zarastające powoli lasem w wyniku ograniczenia lub całkowitego zaprzestania wypasu owiec i bydła. W skład regla górnego wchodzi bór świerkowy, w reglu dolnym panuje buczyna karpacka i zbiorowiska borowe, w dolinach potoków – olszyna karpacka. Miejscami tworzą się połacie usychających drzew, podatne na przewracanie podczas silnych wiatrów (np. zbocza Mostownicy). Występuje tu co najmniej 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi.

W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: dzięcioł zielonosiwy, głuszec, muchołówka mała, puchacz, sóweczka; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują dzięcioł białostrzygi, dzięcioł trójpalczasty, jarząbek, włośchatka i puszczyk uralski.

Z rzadkich roślin na terenie Parku występują m.in. wawrzynek wilczełyko, śnieżynka przebiśnieg, szafrany, dziewięciśń bezłodygowy, liczne gatunki goryczek i storczyków.

Obok pospolitych dużych ssaków leśnych pojawiają się również wilk i niedźwiedź. Żyje tu 11 gatunków płazów, m.in. salamandra plamista.

Powiązania opisanego obszaru z innymi formami ochrony: Gorczański Park Narodowy, Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu.

⁸ Natura 2000 – Standardowy Formularz Danych

ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii, albo za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii. Zasady zaliczania zakładów do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia z dnia 9 kwietnia 2002 r.-w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz.U. z 2002 r. Nr 58, poz.535 z późn. zm.).

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie prowadzi wykaz potencjalnych sprawców poważnych awarii, zgodnie, z którym na terenie gminy Mszana Dolna nie występują takie zakłady.

ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Zadania wyznaczone przez Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 wyznaczają kluczowe działania o charakterze horyzontalnym:

- Edukacja w zakresie zmian klimatu i ograniczenia ich skutków,
- Monitoring zmian gospodarki i społeczeństwa,
- Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- Rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- Ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych gatunków i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych,
- Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej.

W Gminie Mszana Dolna adaptacja do zmian klimatu skupia się w następujących obszarach interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza, gospodarka wodno-ściekowa. Konkretnie działania zostały przedstawione w tabeli poniżej.

TABELA 31 DZIAŁANIA NAWIĄZUJĄCE DO STRATEGICZNEGO PLANU ADAPTACJI DLA SEKTORÓW I OBSZARÓW WRAŻLIWYCH NA ZMIANY KLIMATU DO ROKU 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030

Komponent środowiska	Problem ekologiczny	Działania nawiązujące do Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	Działania przewidywane w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
Ochrona klimatu i jakości powietrza	<p>✓ Klasyfikacja powietrza strefy małopolskiej w której położona jest Gmina Mszana Dolna pod względem ochrony zdrowia: klasa C dla PM10, PM2,5 ,benzo(a)pirenu i klasa D2 dla ozonu,</p> <p>✓ Klasyfikacja powietrza strefy małopolskiej w której położona jest Gmina Mszana Dolna pod względem ochrony roślin dla ozonu D2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej 	<p>Rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii na poziomie lokalnym, szczególnie na potrzeby ogrzewania i klimatyzacji na terenach o mniejszej gęstości zaludnienia</p>

Komponent środowiska	Problem ekologiczny	Działania nawiązujące do Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	Działania przewidywane w Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
Gospodarka wodno-ściekowa	<p>JCW Mszanka Nazwa reprezentatywnego punktu pomiarowo-kontrolnego: Mszanka-Mszana Dolna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klasa elementów biologicznych II • Klasa elementów hydromorfologicznych II • Klasa elementów fizykochemicznych II • Potencjał ekologiczny dobry 	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II 	Przywracanie i utrzymanie dobrego stanu wód, ekosystemów wodnych i od wody zależnych

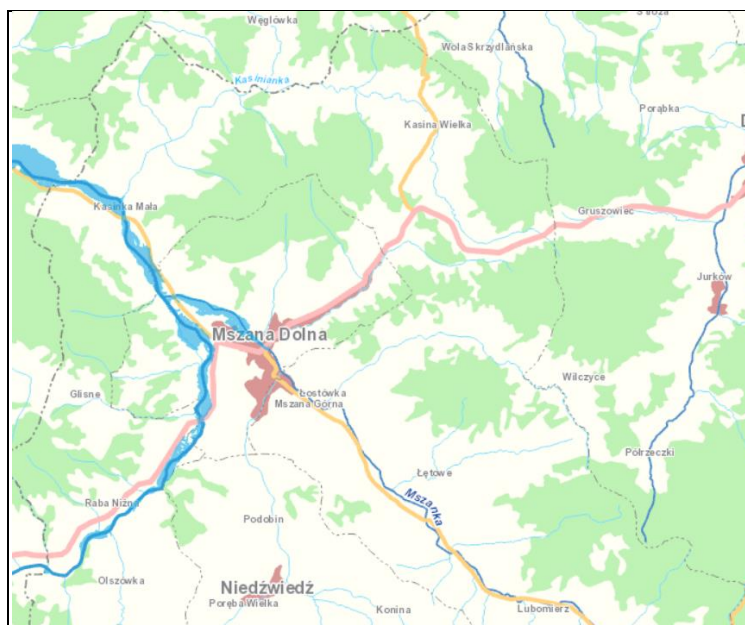
NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Inne zagrożenia środowiska, które mogą wystąpić na terenie Gminy Mszana Dolna :

- ✓ pożary,
- ✓ susze,
- ✓ powódzie,
- ✓ gradobicia
- ✓ silne wiatry
- ✓ gołoledź
- ✓ szadź
- ✓ awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- ✓ katastrofy komunikacyjne, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

ZAGROŻENIE POWODZIAMI I PODTOPIENIAMI

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi (na mapie oznaczone kolorem jasnoniebieskim) są to obszary, na których stwierdzi się istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub wystąpienie znaczącego ryzyka jest prawdopodobne, będące wynikiem wstępnej oceny ryzyka powodziowego zgodnie z art. 88b ust 2 pkt 5 ustawy Prawo wodne.

MAPA 7 OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Źródło: <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>

W 2005 roku w dniach 10 i 11 czerwiec miała miejsce powódź , która objęła swym zasięgiem całą Gminę. Szacunkowe straty wyniosły 4 100 600 zł. W trakcie tej powodzi zostały zniszczone mosty, grogi, uaktywniły się osuwiska na terenie Kasinki Małej, Łętowego i Lubomierza.

WIATR HURAGANOWY I TRĄBY POWIETRZNE

Możliwe jest częściowe ograniczenie strat poniesionych w przypadku jego wystąpienia. Z balkonów należy usuwać zbędne przedmioty. Poza tym należy dbać o odpowiedni stan kominów i dachów w budynkach mieszkalnych i gospodarczych. Na terenie Gminy Mszana Dolna do tej pory jeden raz przeszła trąba powietrzna przez miejscowości Mszana Górna oraz Łętowe.

DESZCZE NAWALNE I GRAD

Deszcze nawalne powodują znaczne szkody. Nie występują charakterystyki przestrzenne, które mogłyby wskazywać na obszary bardziej bądź mniej narażone na ryzyko wystąpienia tego zjawiska. Gradobicie może spowodować znaczne straty, w szczególności w rolnictwie. Brak jest charakterystyk przestrzennych, które wskazywałyby na tereny predestynowane do występowania tego zjawiska. Na terenie Gminy występują gradobicia niszczące choćby azbestowe pokrycia dachowe.

TABELA 32 KLĘSKI ŻYWIOŁOWE SPOWODOWANE PONADNORMATYWNYMI OPADAMI DESZCZU

Data	Obszar objęty zjawiskiem	Szacunkowe koszty strat	Straty w infrastrukturze
10-11 czerwiec 2005 r.	na terenie całej Gminy	2 484 550 zł	Uszkodzone drogi oraz mosty, podtopione budynki
23-24 lipiec 2008 r.	na terenie całej Gminy	304 000 zł	
16-19 maja 2010 r.	na terenie całej Gminy	2 405 200 zł	
14-20 maja 2014 r.	na terenie wsi Kasinka Mała, Mszana Górna i Kasina Wielka	364 768 zł	
06-07 sierpień 2014 r.	na terenie wsi Kasinka Mała oraz Kasina Wielka	9 182 907 zł	Uszkodzone drogi oraz mosty. Uruchomiło się kilkanaście osuwisk na terenie Kasinki Małej. Uszkodzeniu uległ Orlik w Kasince Małej. Kilkadziesiąt budynków uległo podtopieniu.

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

ZAGROŻENIE POŻAROWE

Największe zagrożenie pożarowe na terenie gminy występuje:

- ✓ w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej,
- ✓ w gospodarstwach rolnych,
- ✓ w obiektach przemysłowych,
- ✓ na stacjach paliw płynnych i gazowych,
- ✓ w obiektach elektroenergetyki,
- ✓ w lasach (III kategoria zagrożenia pożarowego).

Na obszarze gminy Mszana Dolna położonych jest 9 miejscowości, w których występują skupiska gospodarstw wiejskich. Większość gospodarstw posiada obiekty przeznaczone do hodowli bydła, trzody chlewnej, oraz przechowywania płodów rolnych. Są to budynki wykonane zazwyczaj częściowo lub w całości z materiałów palnych. Często występuje tu zabudowa zwarta, co w przypadku palnej konstrukcji budynków stwarza możliwość szybkiego rozprzestrzeniania się ognia. Mieszkania znajdujące się na terenach wiejskich ogrzewane są głównie piecami na paliwo stałe (węgiel lub drewno). Ten rodzaj ogrzewania sprzyja powstaniu pożarów. Główną przyczyną są nieszczelności przewodów kominowych. Ponadto w okresie zimowym bardzo często mamy do czynienia z dogrzewaniem mieszkań urządzeniami grzewczymi podłączonymi do stałego źródła prądu, których instalacja elektryczna ma tendencje do zwarc i przeciążeń powodując pożary.

ZAGROŻENIE OSUWISKAMI

Na terenie Gminy Mszana Dolna zgodnie z informacjami z Systemu Osłony Przeciwośuwiskowej (SOPO) znajdują się liczne osuwiska ,część z nich znajduje się na granicy gmin sąsiadujących z Gminą wiejską Mszana Dolna

7137 KRO - zsuw (2.71 ha) Jasicówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7195 KRO - zsuw (1.1 ha) Potoczki - Niedźwiedź gm. wiejska

7278 KRO - złożony - zmienny (36.99 ha) Rabka-Zdrój - Rabka-Zdrój miasto

7361 KRO - zsuw translacyjny (0.31 ha) Rabka-Zdrój - Rabka-Zdrój miasto

7538 KRO - zsuw translacyjny (0.52 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm.

7539 KRO - zsuw translacyjny (0.17 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7541 KRO - złożony - zmienny (0.95 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7542 KRO - zsuw translacyjny (0.95 ha) Żądlówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7543 KRO - zsuw rotacyjny (1.64 ha) Żądlówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7551 KRO - zsuw translacyjny (1.05 ha) Żądlówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7552 KRO - zsuw (1.05 ha) Żądlówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7553 KRO - złożony - zmienny (0.07 ha) Żądlówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7554 KRO - zsuw (0.15 ha) Żądlówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7555 KRO - zsuw (0.35 ha) Żądlówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7556 KRO - zsuw (5.34 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7557 KRO - złożony - zmienny (0.39 ha) Muchówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7559 KRO - zsuw translacyjny (2.64 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7560 KRO - zsuw translacyjny (0.48 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7561 KRO - zsuw (1.1 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7563 KRO - złożony - zmienny (0.84 ha) Kulówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7564 KRO - złożony - zmienny (0.31 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7565 KRO - złożony - zmienny (4.73 ha) Kulówka - Mszana Dolna gm. wiejska

7566 KRO - złożony - zmienny (1.31 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7567 KRO - złożony - zmienny (0.52 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

7568 KRO - zsuw (0.19 ha) Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska

8602 KRO - zsuw (0.48 ha) Warzechowa - Lubień gm. wiejska

8641 KRO - zsuw rotacyjny (0.81 ha) Warzechowa - Lubień gm. wiejska

8642 KRO - zsuw (0.85 ha) Warzechowa - Lubień gm. wiejska

8643 KRO - zsuw rotacyjny (1.59 ha) Warzechowa - Lubień gm. wiejska

8847 KRO - zsuw rotacyjny (8.52 ha) Warzechowa - Lubień gm. wiejska
10097 KRO - zsuw rotacyjny (10.26 ha) Marki - Mszana Dolna gm. wiejska
10218 KRO - zsuw rotacyjny (4.59 ha) Marki - Mszana Dolna gm. wiejska
10680 KRO - zsuw (0.84 ha)Ksiki - Mszana Dolna gm. wiejska
10681 KRO - złożony - zmienny (2.16 ha) Ksiki - Mszana Dolna gm. wiejska
10682 KRO - złożony - zmienny (0.43 ha) Ksiki - Mszana Dolna gm. wiejska
10683 KRO - zsuw (3.77 ha)Zarębki - Mszana Dolna gm. wiejska
10687 KRO - zsuw (0.09 ha)Michalaki - Mszana Dolna gm. wiejska
10690 KRO - zsuw (0.62 ha)Bolsęgi - Mszana Dolna gm. wiejska
10693 KRO - zsuw (6.62 ha)Bolsęgi - Mszana Dolna gm. wiejska
10694 KRO - zsuw (0.04 ha)Kasinka Mała - Mszana Dolna gm. wiejska
10699 KRO - obryw (0.04 ha) Podgródek - Mszana Dolna gm. wiejska
10700 KRO - zsuw (0.57 ha) Podgródek - Mszana Dolna gm. wiejska
10876 KRO - zsuw (0.44 ha) Podgródek - Mszana Dolna gm. wiejska
11019 KRO - złożony - zmienny (2.71 ha) Podgródek - Mszana Dolna gm. wiejska
11040 KRO - złożony - zmienny (3.47 ha) Podgródek - Mszana Dolna gm. wiejska
11068 KRO - złożony - zmienny (0.69 ha) Trzeciaki - Mszana Dolna gm. wiejska
11070 KRO - obryw (0.23 ha) Trzeciaki - Mszana Dolna gm. wiejska
11093 KRO - zsuw translacyjny (11.05 ha)Trzeciaki - Mszana Dolna gm. wiejska
11094 KRO - obryw (0.2 ha) Łukasze - Mszana Dolna gm. wiejska
11095 KRO - obryw (0.13 ha)Trzepaczki - Mszana Dolna gm. wiejska
11096 KRO - obryw (0.13 ha)Turonie - Mszana Dolna gm. wiejska
11097 KRO - zsuw (4.36 ha)Bolsęgi - Mszana Dolna gm. wiejska
11098 KRO - złożony - zmienny (6.71 ha) Cieże - Mszana Dolna gm. wiejska
11099 KRO - zsuw rotacyjny (3.15 ha) Podgródek - Mszana Dolna gm. wiejska
11100 KRO - zsuw rotacyjny (34.65 ha) Żabówka - Mszana Dolna gm. wiejska
11104 KRO - złożony - zmienny (2.64 ha)Pańskie - Mszana Dolna gm. wiejska
11106 KRO - złożony - zmienny (9.92 ha) Pańskie - Mszana Dolna gm. wiejska
11109 KRO - zsuw (0.33 ha)Pańskie - Mszana Dolna gm. wiejska
11111 KRO - złożony - zmienny (127.83 ha)Trzeciaki - Mszana Dolna gm. wiejska
11121 KRO - obryw (0.21 ha)Brzegi - Mszana Dolna gm. wiejska
11530 KRO - zsuw (0.25 ha)Lulki - Mszana Dolna gm. wiejska

11531 KRO - zsuw (0.18 ha)Mistarze - Mszana Dolna gm. wiejska
11532 KRO - zsuw rotacyjny (1.06 ha) Wrzecionki - Mszana Dolna gm. wiejska
11534 KRO - obryw (0.25 ha)Mistarze - Mszana Dolna gm. wiejska
11539 KRO - złożony - zmienny (7.91 ha) Wójciki - Mszana Dolna gm. wiejska
11565 KRO - złożony - zmienny (2.43 ha) Górnice - Mszana Dolna gm. wiejska
11648 KRO - złożony - zmienny (7.67 ha) Kalety - Mszana Dolna gm. wiejska
11649 KRO - złożony - zmienny (0.96 ha) Barany - Mszana Dolna gm. wiejska
11650 KRO - zsuw (0.09 ha)Hyrb - Mszana Dolna gm. wiejska
11651 KRO - zsuw (0.08 ha)Hyrb - Mszana Dolna gm. wiejska
11652 KRO - złożony - zmienny (2.02 ha) Dwór - Mszana Dolna gm. wiejska
11726 KRO - złożony - zmienny (0.59 ha) Dzirgonie - Mszana Dolna gm. wiejska
11727 KRO - zsuw (0.39 ha)Dzirgonie - Mszana Dolna gm. wiejska
11728 KRO - zsuw translacyjny (1.02 ha) Dwór - Mszana Dolna gm. wiejska
11730 KRO - zsuw rotacyjny (10.9 ha) Kazamaty - Mszana Dolna gm. wiejska
11731 KRO - zsuw (7.17 ha)Gliniki - Mszana Dolna gm. wiejska
11732 KRO - zsuw (103.8 ha)Wójty - Mszana Dolna gm. wiejska
11735 KRO - złożony - zmienny (135.57 ha) Łabuzy - Mszana Dolna gm. wiejska
11736 KRO - złożony - zmienny (32.46 ha) Zarębki - Mszana Dolna gm. wiejska
11741 KRO - złożony - zmienny (0.59 ha) Glisne - Mszana Dolna gm. wiejska
11742 KRO - zsuw (3.42 ha)Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
11743 KRO - złożony - zmienny (3.38 ha) Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
11744 KRO - złożony - zmienny (23.51 ha) Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
11750 KRO - złożony - zmienny (16.43 ha) Kiece - Mszana Dolna gm. wiejska
11752 KRO - złożony - zmienny (3.4 ha)Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
11764 KRO - spełzwanie (1.82 ha)Kiece - Mszana Dolna gm. wiejska
11765 KRO - złożony - zmienny (0.71 ha) Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
11948 KRO - zsuw translacyjny (2.83 ha) Gargasy - Mszana Dolna gm. wiejska
12002 KRO - złożony - zmienny (26.11 ha) Kiczmale - Mszana Dolna gm. wiejska

12132 KRO - zsuw rotacyjny (16.27 ha) Wonioty - Mszana Dolna gm. miejska
12133 KRO - złożony - zmienny (19.38 ha) Rogi - Mszana Dolna gm. wiejska
12135 KRO - złożony - zmienny (15.85 ha) Łabuzy - Mszana Dolna gm. miejska
12137 KRO - zsuw translacyjny (2.44 ha) Farganusy - Mszana Dolna gm. wiejska
12138 KRO - obryw (0.11 ha) Wsoły - Mszana Dolna gm. wiejska
12139 KRO - zsuw translacyjny (0.07 ha) Bulaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12350 KRO - zsuw rotacyjny (1.66 ha) Adamy - Mszana Dolna gm. wiejska
12352 KRO - zsuw translacyjny (0.61 ha) Adamy - Mszana Dolna gm. wiejska
12361 KRO - zsuw translacyjny (1.76 ha) Adamy - Mszana Dolna gm. wiejska
12362 KRO - zsuw translacyjny (0.28 ha) Skwarczki - Mszana Dolna gm. wiejska
12363 KRO - zsuw rotacyjny (0.56 ha) Skwarczki - Mszana Dolna gm. wiejska
12364 KRO - zsuw rotacyjny (0.29 ha) Chęcie - Mszana Dolna gm. wiejska
12365 KRO - zsuw rotacyjny (0.22 ha) Sukówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12366 KRO - złożony - zmienny (3.56 ha) Rusiny - Mszana Dolna gm. wiejska
12367 KRO - zsuw rotacyjny (0.31 ha) Rusiny - Mszana Dolna gm. wiejska
12368 KRO - złożony - zmienny (1.34 ha) Kordy - Mszana Dolna gm. wiejska
12369 KRO - złożony - zmienny (48.8 ha) Kordy - Mszana Dolna gm. wiejska
12370 KRO - złożony - zmienny (4.6 ha) Drągówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12371 KRO - zsuw (2.61 ha) Drągówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12372 KRO - zsuw (0.37 ha) Ziemiańny - Mszana Dolna gm. wiejska
12373 KRO - zsuw (0.35 ha) Farganusy - Mszana Dolna gm. wiejska
12374 KRO - zsuw (1.34 ha) Farganusy - Mszana Dolna gm. wiejska
12375 KRO - zsuw (26.72 ha) Ciemniaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12376 KRO - spędzanie (9.37 ha) Palkije - Mszana Dolna gm. wiejska
12377 KRO - zsuw (5.09 ha) Palkije - Mszana Dolna gm. wiejska
12378 KRO - złożony - zmienny (17.08 ha) Tworki - Mszana Dolna gm. wiejska
12379 KRO - zsuw (18.46 ha) Dudziki - Mszana Dolna gm. wiejska
12380 KRO - zsuw (3.31 ha) Kasina Wielka - Mszana Dolna gm. wiejska

12381 KRO - zsuw (0.92 ha)Farganusy - Mszana Dolna gm. wiejska
12382 KRO - zsuw (1.09 ha)Farganusy - Mszana Dolna gm. wiejska
12383 KRO - zsuw (0.39 ha)Ciemniaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12384 KRO - zsuw (0.09 ha)Bulaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12385 KRO - zsuw (3.47 ha)Bulaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12386 KRO - zsuw rotacyjny (0.8 ha)Bulaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12387 KRO - zsuw (16.96 ha)Drobole - Mszana Dolna gm. wiejska
12388 KRO - zsuw rotacyjny (0.66 ha) Drobole - Mszana Dolna gm. wiejska
12389 KRO - złożony - zmienny (6.46 ha) Dudziki - Mszana Dolna gm. wiejska
12390 KRO - zsuw (3.86 ha)Kuczaje - Mszana Dolna gm. wiejska
12391 KRO - zsuw (0.24 ha)Śapki - Mszana Dolna gm. wiejska
12392 KRO - zsuw (1.8 ha)Baniki - Mszana Dolna gm. wiejska
12394 KRO - zsuw (0.61 ha)Baniki - Mszana Dolna gm. wiejska
12395 KRO - zsuw (1.19 ha)Bulaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12396 KRO - złożony - zmienny (2.61 ha)Kuczaje - Mszana Dolna gm. wiejska
12397 KRO - złożony - zmienny (13.31 ha)Pawlaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12398 KRO - zsuw rotacyjny (0.68 ha) Drobole - Mszana Dolna gm. wiejska
12399 KRO - zsuw (0.04 ha)Bulaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12400 KRO - zsuw rotacyjny (0.13 ha) Budzyń - Mszana Dolna gm. wiejska
12403 KRO - złożony - zmienny (49.24 ha) Rydzonie - Mszana Dolna gm. wiejska
12404 KRO - złożony - zmienny (0.69 ha) Góry - Mszana Dolna gm. wiejska
12405 KRO - zsuw rotacyjny (0.34 ha) Góry - Mszana Dolna gm. wiejska
12406 KRO - złożony - zmienny (2.71 ha) Góry - Mszana Dolna gm. wiejska
12407 KRO - złożony - zmienny (14.62 ha) Budzyń - Mszana Dolna gm. wiejska
12409 KRO - zsuw (19.28 ha)Sztudry - Mszana Dolna gm. wiejska
12410 KRO - obryw (3 ha)Raba Niżna - Mszana Dolna gm. wiejska
12411 KRO - złożony - zmienny (2.99 ha)Raba Niżna - Mszana Dolna gm. wiejska
12412 KRO - złożony - zmienny (1.82 ha)Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12413 KRO - złożony - zmienny (3.15 ha) Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12414 KRO - złożony - zmienny (2.61 ha) Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12415 KRO - zsuw (0.36 ha)Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12416 KRO - złożony - zmienny (1.33 ha) Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12417 KRO - złożony - zmienny (3.97 ha) Bartosiówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12418 KRO - złożony - zmienny (1.24 ha) Bartosiówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12419 KRO - spływanie (1.73 ha)Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12420 KRO - zsuw (0.4 ha)Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12421 KRO - złożony - zmienny (5.19 ha) Tatki - Mszana Dolna gm. wiejska
12422 KRO - złożony - zmienny (1 ha) Gazdy - Mszana Dolna gm. wiejska
12423 KRO - złożony - zmienny (0.77 ha) Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12424 KRO - złożony - zmienny (0.45 ha) Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12425 KRO - zsuw (0.69 ha)Gazdy - Mszana Dolna gm. wiejska
12426 KRO - zsuw (1.99 ha)Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12427 KRO - złożony - zmienny (0.38 ha) Sochówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12428 KRO - złożony - zmienny (2.17 ha) Sztudry - Mszana Dolna gm. wiejska
12429 KRO - złożony - zmienny (4.9 ha) Sztudry - Mszana Dolna gm. wiejska
12430 KRO - złożony - zmienny (2.04 ha) Gazdy - Mszana Dolna gm. wiejska
12431 KRO - złożony - zmienny (0.24 ha) Rzepki - Mszana Dolna gm. wiejska
12432 KRO - złożony - zmienny (0.62 ha) Rzepki - Mszana Dolna gm. wiejska
12433 KRO - speływanie (1.2 ha)Raba Niżna - Mszana Dolna gm. wiejska
12434 KRO - złożony - zmienny (3.31 ha)Raba Niżna - Mszana Dolna gm. wiejska
12435 KRO - speływanie (2.74 ha) Maczugówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12436 KRO - speływanie (0.88 ha) Majerówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12437 KRO - zsuw (0.68 ha)Majerówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12438 KRO - speływanie (3.11 ha) Ślusarzówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12439 KRO - speływanie (5.65 ha) Bartosiówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12441 KRO - złożony - zmienny (5.59 ha) Piekarczykówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12442 KRO - złożony - zmienny (0.25 ha) Krupówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12443 KRO - zsuw (2.91 ha) Krupówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12444 KRO - spływanie (7.21 ha) Krupówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12445 KRO - spływanie (1.37 ha) Krupówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12446 KRO - zsuw (1.09 ha) Krupówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12447 KRO - zsuw (1.13 ha) Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
12448 KRO - zsuw translacyjny (0.75 ha) Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
12449 KRO - zsuw (0.04 ha) Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
12450 KRO - spływanie (3.55 ha) Dział - Mszana Dolna gm. wiejska
12451 KRO - spływanie (1.01 ha) Biłkówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12452 KRO - spływanie (0.45 ha) Janówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12453 KRO - spływanie (0.29 ha) Janówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12454 KRO - spływanie (0.42 ha) Waligóry - Mszana Dolna gm. wiejska
12455 KRO - spływanie (0.79 ha) Waligóry - Mszana Dolna gm. wiejska
12456 KRO - spływanie (0.89 ha) Waligóry - Mszana Dolna gm. wiejska
12457 KRO - zsuw (0.05 ha) Warwasy - Mszana Dolna gm. wiejska
12458 KRO - obryw (0.51 ha) Toboły - Mszana Dolna gm. wiejska
12459 KRO - spływanie (0.32 ha) Toboły - Mszana Dolna gm. wiejska
12460 KRO - zsuw (0.67 ha) Biedaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12461 KRO - spływanie (0.75 ha) Olechy - Mszana Dolna gm. wiejska
12462 KRO - zsuw (1.67 ha) Fudry - Mszana Dolna gm. wiejska
12463 KRO - zsuw (0.69 ha) Fudry - Mszana Dolna gm. wiejska
12464 KRO - zsuw rotacyjny (2.14 ha) Olszówka - Mszana Dolna gm. wiejska
12465 KRO - złożony - zmienny (1.89 ha) Nawieśniaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12466 KRO - spływanie (3.28 ha) Nawieśniaki - Mszana Dolna gm. wiejska
12468 KRO - zsuw (0.06 ha) Sołtysy - Mszana Dolna gm. wiejska
12469 KRO - zsuw translacyjny (0.24 ha) Wcisły - Mszana Dolna gm. wiejska
12470 KRO - zsuw rotacyjny (1.72 ha) Stachury - Mszana Dolna gm. wiejska

12471 KRO - złożony - zmienny (12.11 ha) Fornale - Mszana Dolna gm. wiejska
12472 KRO - zsuw (0.03 ha) Zagórki - Mszana Dolna gm. wiejska
12474 KRO - złożony - zmienny (6 ha) Zagórki - Mszana Dolna gm. wiejska
12475 KRO - złożony - zmienny (1.44 ha) Zagórki - Mszana Dolna gm. wiejska
12476 KRO - zsuw translacyjny (0.23 ha) Majerany - Mszana Dolna gm. wiejska
12477 KRO - zsuw (0.28 ha) Zagórki - Mszana Dolna gm. wiejska
12478 KRO - zsuw (0.49 ha) Zagórki - Mszana Dolna gm. wiejska
12479 KRO - zsuw (1.38 ha) Zagórki - Mszana Dolna gm. wiejska
12480 KRO - zsuw (0.34 ha) Capki - Mszana Dolna gm. wiejska
12481 KRO - zsuw translacyjny (0.21 ha) Żyły - Mszana Dolna gm. wiejska
12482 KRO - obryw (0.14 ha) Witki - Mszana Dolna gm. wiejska
12483 KRO - zsuw rotacyjny (0.57 ha) Witki - Mszana Dolna gm. wiejska
12485 KRO - zsuw rotacyjny (0.76 ha) Zawada - Niedźwiedź gm. wiejska
12486 KRO - zsuw translacyjny (0.28 ha) Żyły - Mszana Dolna gm. wiejska
12487 KRO - zsuw (0.17 ha) Żyły - Mszana Dolna gm. wiejska
12489 KRO - zsuw (0.2 ha) Węglarze - Mszana Dolna gm. wiejska
12490 KRO - zsuw (0.28 ha) Węglarze - Mszana Dolna gm. wiejska
12491 KRO - zsuw rotacyjny (0.65 ha) Jadamy - Mszana Dolna gm. wiejska
12492 KRO - zsuw rotacyjny (0.59 ha) Jadamy - Mszana Dolna gm. wiejska
12493 KRO - zsuw (1.44 ha) Fligi - Mszana Dolna gm. wiejska
12494 KRO - złożony - zmienny (3.62 ha) Fligi - Mszana Dolna gm. wiejska
12495 KRO - zsuw (0.46 ha) Majerany - Mszana Dolna gm. wiejska
12496 KRO - zsuw translacyjny (8.09 ha) Dawce - Mszana Dolna gm. wiejska
12497 KRO - zsuw translacyjny (3.29 ha) Raba Niżna - Mszana Dolna gm. wiejska
12498 KRO - zsuw translacyjny (36.02 ha) Raba Niżna - Mszana Dolna gm. wiejska
12548 KRO - złożony - zmienny (18.4 ha) Murzyny - Mszana Dolna gm. wiejska
12549 KRO - złożony - zmienny (0.15 ha) Murzyny - Mszana Dolna gm. wiejska
12550 KRO - zsuw (3.88 ha) Murzyny - Mszana Dolna gm. wiejska

12551 KRO - złożony - zmienny (1.59 ha) Murzyny - Mszana Dolna gm. wiejska

12553 KRO - zsuw (0.31 ha) Murzyny - Mszana Dolna gm. wiejska

12554 KRO - zsuw (0.58 ha) Surmy - Mszana Dolna gm. wiejska

12555 KRO - złożony - zmienny (0.19 ha) Surmy - Mszana Dolna gm. wiejska

12556 KRO - złożony - zmienny (5.34 ha) Surmy - Mszana Dolna gm. wiejska

12558 KRO - złożony - zmienny (1.91 ha) Frankówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12559 KRO - złożony - zmienny (14.78 ha) Frankówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12560 KRO - speływanie (2.84 ha) Frankówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12561 KRO - speływanie (2.13 ha) Olszówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12562 KRO - zsuw (0.13 ha) Olszówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12563 KRO - zsuw (0.23 ha) Olszówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12564 KRO - zsuw (0.85 ha) Olszówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12565 KRO - zsuw (1 ha) Karbowniki - Mszana Dolna gm. wiejska

12566 KRO - speływanie (2.69 ha) Karbowniki - Mszana Dolna gm. wiejska

12567 KRO - obryw (0.09 ha) Cieluchówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12568 KRO - złożony - zmienny (0.63 ha) Cieluchówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12569 KRO - zsuw (0.76 ha) Karbowniki - Mszana Dolna gm. wiejska

12570 KRO - zsuw (1.35 ha) Frankówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12571 KRO - zsuw (0.1 ha) Olszówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12572 KRO - speływanie (4.39 ha) Frankówka - Mszana Dolna gm. wiejska

12573 KRO - zsuw (0.87 ha) Olszówka - Mszana Dolna gm. wiejska

Zakaz zabudowy na terenach zagrożonych osuwaniem doprowadzi do ograniczenia ilości budynków na terenach do tego nieodpowiednich.

TABELA 33 NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Lp.	Obszar interwencji	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	wiatr huraganowy, deszcze nawalne, grad
2.	Zagrożenie hałasem	brak

Lp.	Obszar interwencji	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
3.	Pola elektromagnetyczne	W żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziomym pól elektromagnetycznych na terenie województwa małopolskiego, a co za tym idzie również na terenie gminy Mszana Dolna nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnej wynoszącej 7 V/m.
4.	Gospodarowanie wodami	Podtopienia i powodzie
5.	Gospodarka wodno - ściekowa	Awaria oczyszczalni ścieków
6.	Zasoby geologiczne	Dzika eksploatacja zasobów
7.	Gleby	Susza, powódź, osuwiska
8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Dzkie wysypiska
9.	Zasoby przyrodnicze	Dewastacja lasów, zbiorowisk łąkowych
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Wypadki komunikacyjne na drogach ekspresowych i szlaku kolejowym

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

DZIAŁANIA EDUKACYJNE

TABELA 34 DZIAŁANIA EDUKACYJNE W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI NA TERENIE GMINY MSZANA DOLNA

Lp.	Obszar interwencji	Działania edukacyjne
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Edukacja mieszkańców poprzez akcję ulotkową oraz informacje udzielane mieszkańcom na zebraniach wiejskich, szkolenia w zakresie redukcji niskiej emisji poprzez wymianę kotłów.
2.	Zagrożenie hałasem	Brak działań
3.	Pola elektromagnetyczne	Brak działań
4.	Gospodarowanie wodami	Brak działań
5.	Gospodarka wodno - ściekowa	Informowanie mieszkańców na zebraniach wiejskich warunkach jakim powinny spełniać zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz o przepisach obowiązujących w tym zakresie
6.	Zasoby geologiczne	Brak działań
7.	Gleby	Edukacja rolników, w zakresie stosowania nawozów mineralnych poprzez wykonanie badań kwasowości gleb oraz zawartości N P K w glebie przez Okręgową Stację Chemiczno- Rolniczą w Krakowie
8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	<p>Informacje dostarczane są właścicielom nieruchomości w formie ulotki informującej o sposobie selektywnej zbiórki odpadów oraz terminów ich przekazywania firmie posiadającej stosowne zezwolenie.</p> <p>W szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzone są pogadanki połączone z konkursami na temat zbiórki odpadów komunalnych oraz szkodliwości wyrobów zawierających azbest. Udział młodzieży w akcjach: wiosennej „Sprzątanie Gminy” i jesiennej „Sprzątanie Świata”</p> <p>Działania prowadzone są również przez MBP Myślenice, Ujejskiego 341</p>

Lp.	Obszar interwencji	Działania edukacyjne
9.	Zasoby przyrodnicze	<p>Edukacja leśna jest prowadzona w oparciu o "Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Limanowa". Corocznie w zajęciach terenowych i kameralnych z leśnikiem bierze udział średnio 2000 dzieci ze szkół z terenu całego powiatu.</p> <p>W działalności edukacyjnej Nadleśnictwa wykorzystywane są następujące obiekty dydaktyczne:</p> <p>Izba edukacji leśnej</p> <p>Świetlica w budynku administracyjnym, mogąca pomieścić do 30 osób. Na wyposażeniu sprzęt multimedialny oraz pomoce dydaktyczne dostosowane do wszystkich grup wiekowych. Zajęcia odbywają się przy udziale leśnika.</p> <p>Ścieżka przyrodniczo-leśna „Ostra”</p> <p>Łagodny przebieg trasy oraz bogactwo florystyczne otaczających lasów czynią ze ścieżki przyrodniczej „Ostra” doskonały obiekt na piesze wędrówki nawet z udziałem najmłodszych miłośników lasu. Na trasie znajduje się pięć tablic mogących stanowić pomoc w terenowej lekcji przyrody. Na końcu ścieżki znajduje się drewniana wiata, ławki oraz miejsce do rozpalenia ogniska. Przejście po ścieżce może odbywać się przy udziale pracownika Nadleśnictwa, istnieje również możliwość samodzielnego korzystania z obiektu.</p> <p>Punkt dydaktyczny „Pole Biwakowe Wiatrówek”</p> <p>Położone na granicy Beskidu Wyspowego i Gorców, idealne miejsce na biwak, odpoczynek i ognisko. Dogodny dojazd oraz wyposażenie obiektu (wiaty, ławy, stoły, miejsca na ognisko, tablice dydaktyczne oraz parking) czynią z „Wiatrówek” wygodne miejsce odpoczynku. Z obiektu można korzystać samodzielnie.</p> <p>Punkt dydaktyczny „Kostrza”</p> <p>Miejsce odpoczynku położone na szlaku turystycznym w pobliżu rezerwatu przyrody. Dla spragnionych – ujęcie wody źródlanej, dla zmęczonych – stół i ławeczki, dla żądnych wiedzy – tablice edukacyjne o Rezerwacie Kostrza. Z punktu można korzystać</p>

Lp.	Obszar interwencji	Działania edukacyjne
		<p>samodzielnie, bądź przy udziale leśnika.</p> <p>Leśna ścieżka dydaktyczna „Lubogoszcz”</p> <p>Na 10 przystankach, wiodących przed jodłowy gospodarczy drzewostan nasienny, opisano najważniejsze zagadnienia z dziedziny leśnictwa. Z walorów ścieżki można korzystać samodzielnie lub w przy udziale pracownika Nadleśnictwa.</p> <p><i>Informacje o edukacji ekologicznej zaczerpnięto ze strony http://www.limanowa.krakow.lasy.gov.pl/obiekty-edukacyjne#.WXXnBFGZSpo</i></p>
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Brak działań

Źródło: Urząd Gminy Mszana Dolna

MONITORING ŚRODOWISKA

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie poprzez sporządzenie Raportu z realizacji Programu co 2 lata w ramach którego nastąpi:

- ✓ określenie stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- ✓ określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ✓ oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- ✓ analiza przyczyn tych rozbieżności.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono listę wskaźników do wykorzystania w Raportach.

TABELA 35 WSKAŹNIKI MONITOROWANIA PROGRAMU

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Źródło danych	Wartość
1.	Ilość i moc instalacji solarnych	Szt. /MW	Gmina	
2.	Ilość i moc ogniw fotowoltaicznych	Szt. /MW	Gmina	
3.	Ilość i moc elektrowni wiatrowych	Szt. /MW	Gmina	
4.	Ilość, moc i rodzaj innych typów instalacji odnawialnych źródeł energii	Szt. /MW Rodzaj instalacji	Gmina	
5.	Ilość budynków poddanych termomodernizacji	Szt.	Gmina	
6.	Ograniczenie zapotrzebowania energii pierwotnej (EP) w rozbiciu na budynki poddane termomodernizacji	%	Gmina Audyty energetyczne budynków podlegających termomodernizacji	
7.	Długość nowowybudowanych dróg	km	Gmina, Powiat, Województwo	
8.	Długość przebudowanych dróg	km	Gmina, Powiat, Województwo	
9.	Ilość zbiorników bezodpływowych	Szt.	Gmina	

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Źródło danych	Wartość
10.	Ilość usuniętych wyrobów azbestowych	Mg	Gmina	
11.	Długość nowowybudowanych ścieżek rowerowych	km	Gmina	
12.	Wskaźnik zwodociągowania	%	GUS	
13.	Wskaźnik skanalizowania	%	GUS	
14.	Wskaźnik zgazyfikowania	%	GUS	
15.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	%	GUS	
16.	Wskaźnik lesistości	%	GUS	
17.	Powierzchnia terenów objętych ochroną prawną	ha	GUS	
18.	Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m ³	GUS	
19.	Ilość zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca	kg	GUS	
20.	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu: BZT5	kg/rok	GUS	

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Źródło danych	Wartość
	ChzT Zawiesina ogólna Azot ogólny Fosfor ogólny			
21.	Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych: Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emisja zanieczyszczeń gazowych	t/r. t/r.	GUS	
22.	Stan JCW	Zły/ dobry	WIOŚ	
23.	Wskaźniki poziomu dźwięku na monitorowanych obszarach: LAeqD LAeqN Przekroczenie norm hałasu na monitorowanych obszarach	dB tak/nie	WIOŚ	
24.	Poziom pola elektromagnetycznego na monitorowanych obszarach	v/m	WIOŚ	

Lp.	Wskaźniki	Jednostka	Źródło danych	Wartość
	Przekroczenie norm pola elektromagnetycznego na monitorowanych obszarach	tak/nie		
25.	Stan wód podziemnych			

ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM, POWIATOWYM I GMINNYM

TABELA 36 ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
DOKUMENTY KRAJOWE	
Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020r. BEIS	
<p>Cel główny Strategii realizowany będzie przez cele szczegółowe i kierunki interwencji:</p> <p>CEL I. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI ŚRODOWSKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody • zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna, • uporządkowanie zarządzania przestrzenią <p>CEL II. ZAPEWNIENIE GOSPODARCE KRAJOWEJ BEZPIECZNEGO I KONKURENCYJNEGO ZAOPATRZENIA W ENERGIĘ</p> <ul style="list-style-type: none"> • lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, • poprawa efektywności energetycznej • zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców 	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne) • Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu • Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna

<p>energetycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy • wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii • rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich, • rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne 	
<p>Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku (PEP 2030)</p>	
<p>Kierunki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa efektywności energetycznej • wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii • wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej oraz ciepła • rozwój wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, • ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co)
<p>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (2016 r.)</p>	
<p>Celem Środowiskowym dla JCWP rzecznych w zakresie stanu chemicznego jest dobry stan chemiczny. Celem środowiskowym dla JCWP rzecznych w zakresie elementów hydromorfologicznych jest dobry stan tych elementów (II klasa). W przypadku JCW monitorowanych, które zgodnie z wynikami oceny stanu przeprowadzonej przez GIOŚ osiągnęły bardzo dobry stan ekologiczny, celem środowiskowym jest utrzymanie hydromorfologicznych parametrów oceny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej <p>Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II</p>

<p>na poziomie I klasy.</p> <p>Cel środowiskowy JCW o kodzie PLRW2000122138299 nazwie Mszanka jest osiągnięcie dobrego potencjału wód</p> <p>Celem środowiskowym dla JCWPd jest dobry stan ilościowy i chemiczny, charakteryzowany wartościami wskaźników zgodnie z rozporządzeniem o ocenie wód podziemnych.</p>	
<p>MasterPlan dla obszaru dorzecza Wisły</p>	
<p>Nadrzędne cele strategiczne polityki wodnej Unii Europejskiej, które uwzględniono w dokumencie, skupiają się przede wszystkim na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięciu i utrzymaniu dobrego stanu oraz potencjału wód, a także związanych z nimi ekosystemów, • Zapewnieniu dostępu do zasobów wodnych dla zaspokojenia potrzeb ludności, środowiska naturalnego oraz społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki • Ograniczeniu negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowaniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych • Wdrożeniu systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami 	<p>Jak wyżej</p>
<p>Aktualizacja Master Plan dla wdrożenia dyrektywy Rady 91/271/EWG</p>	
<p>Uwarunkowania spełnienia przez aglomerację wymogów dyrektywy 91/271/EWG zgodnie z art. 5 ust. 2:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka

<p>1. Wydajność oczyszczalni ścieków w aglomeracjach odpowiada przynajmniej ładunkowi generowanemu na ich obszarze,</p> <p>2. Standardy oczyszczania ścieków w oczyszczalniach uzależnione są od wielkości aglomeracji. Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych z każdej oczyszczalni jest zgodna z wymogami Prawa Wodnego i Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. z 2014 r., poz. 1800). W każdej oczyszczalni zlokalizowanej na terenie aglomeracji powyżej 10 000 RLM wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów.</p> <p>3. Wyposażenie aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące 100% poziom obsługi, w tym:</p> <p>Wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie:</p> <p style="padding-left: 40px;">95% dla aglomeracji o RLM<100 000</p> <p style="padding-left: 40px;">98% dla aglomeracji o RLM≥100 000</p> <p>Pozostały % RLM musi być oczyszczany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska jak dla całej aglomeracji.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej• Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II
---	--

Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK)

Aktualizacja Programu wodno-ściekowego kraju jest jednym z dokumentów planistycznych opracowanych w celu programowania i koordynowania działań zmierzających do realizacji celów środowiskowych wskazanych w artykule 4RDW, tj.:

- ✓ niepogarszanie stanu części wód,
- ✓ osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych
- ✓ spełnienie wymagań specjalnych zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych, (w tym m.in. narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie)
- ✓ zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone ich zrzuty.

Jak wyżej

Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – AKPOŚK2015

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych to podstawowy instrument wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG.

Cel główny dokumentu:

Ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami.

KPOŚK jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji o RLM większej od 2 000 w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych.

Jak wyżej

Krajowy plan gospodarki odpadami 2022

Cele w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji:

- 1) Zmniejszenie ilości powstających odpadów
 - a) Zmniejszenie ilości powstających odpadów,
 - b) Wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia
- 2) Zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji
- 3) Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami

Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”

<ul style="list-style-type: none">a) Osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych w wysokości minimum 50% ich masy do 2020 r.b) Do 2020 r. udział masy termicznie przekształcanych odpadów komunalnych oraz odpadów pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych w stosunku do wytworzonych odpadów komunalnych nie może przekraczać 30%c) Do 2025 r. recyklingowi powinno być poddawane 60% odpadów komunalnychd) Do 2030 r. recyklingowi powinno być poddawane 65% odpadów komunalnyche) Redukcja składowania odpadów komunalnych do maksymalnie 10% do 2030 r. <p>4) Zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie):</p> <ul style="list-style-type: none">a) Objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych,b) Wprowadzenie jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego kraju do końca 2021 r.c) Zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych odpadów przez	
---	--

<p>odpowiednie systemy selektywnego zbierania odpadów, w taki sposób, aby mogły one zostać w możliwie najbardziej efektywny sposób poddane recyklingowi</p> <p>d) Wprowadzenie we wszystkich gminach w kraju selektywnego odbierania odpadów zielonych i innych bioodpadów u źródła – do końca 2021 r.</p> <p>5) Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.</p> <p>6) Zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych</p> <p>7) Zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia</p> <p>8) Zmniejszenia liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych</p> <p>9) Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami</p> <p>10) Monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12)</p> <p>11) Zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami</p>	
---	--

<p>komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% suchej masy i o cieple spalania powyżej 6MJ/kg suchej masy, od 1 stycznia 2016 r.</p>	
<p>Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (POKA)</p>	
<p>W dokumencie zostały wyznaczone następujące cele dotyczące azbestu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest • Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych, spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju • Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko 	<p>Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”</p>
<p>Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN)</p>	
<p>Celem głównym jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju.</p> <p>Celami szczegółowymi są:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niskoemisyjne wytwarzanie energii, • Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami, • Rozwój zrównoważonej produkcji – obejmujący przemysł, budownictwo i rolnictwo • Transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności 	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej

<ul style="list-style-type: none"> • Promocja wzorców zrównoważonej konsumpcji 	
Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	
<p>Celem głównym SPA jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska, • Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich, • Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu, • Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne) • Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu • Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II

Krajowy Plan Działania w zakresie Energii ze Źródeł Odnawialnych	
<p>Plan określa cele związane z produkcją energii ze źródeł odnawialnych w sektorze transportowym, sektorze energii elektrycznej, sektorze ogrzewania i chłodzenia, do osiągnięcia w 2020 roku uwzględniając wpływ innych środków polityki efektywności energetycznej na końcowe zużycie energii oraz odpowiednie środki, które należy podjąć dla osiągnięcia krajowych celów ogólnych w zakresie udziału OZE w wykorzystaniu energii finalnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej
Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	
<p>Celem głównym jest poprawa jakości życia mieszkańców Polski, szczególnie ochrony ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne) • Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu • Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE)

Podstawowe cele zdefiniowane w NSEE to:

- Upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Polski,
- Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej
- Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty, realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności,
- Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej

Edukacja leśna jest prowadzona w oparciu o "Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Limanowa". Corocznie w zajęciach terenowych i kameralnych z leśnikiem bierze udział średnio 2000 dzieci ze szkół z terenu całego powiatu.

W działalności edukacyjnej Nadleśnictwa wykorzystywane są następujące obiekty dydaktyczne:

Izba edukacji leśnej

Świetlica w budynku administracyjnym, mogąca pomieścić do 30 osób. Na wyposażeniu sprzęt multimedialny oraz pomoce dydaktyczne dostosowane do wszystkich grup wiekowych. Zajęcia odbywają się przy udziale leśnika.

Ścieżka przyrodniczo-leśna „Ostra”

Łagodny przebieg trasy oraz bogactwo florystyczne otaczających lasów czynią ze ścieżki przyrodniczej „Ostra” doskonały obiekt na piesze wędrówki nawet z udziałem najmłodszych miłośników lasu. Na trasie znajduje się pięć tablic mogących stanowić pomoc w terenowej lekcji przyrody. Na końcu ścieżki znajduje się drewniana wiata, ławki oraz miejsce do rozpalenia ogniska. Przejście po ścieżce może odbywać się przy udziale pracownika Nadleśnictwa, istnieje również możliwość samodzielnego korzystania z obiektu.

Punkt dydaktyczny „Pole Biwakowe Wiatrówki”

Położone na granicy Beskidu Wyspowego i Gorców, idealne miejsce na biwak, odpoczynek i ognisko. Dogodny dojazd oraz wyposażenie obiektu (wiaty, ławy, stoły, miejsca na ognisko, tablice dydaktyczne oraz parking) czynią z „Wiatrówek” wygodne miejsce odpoczynku. Z obiektu można korzystać samodzielnie.

Punkt dydaktyczny „Kostrza”

Miejsce odpoczynku położone na szlaku turystycznym w pobliżu rezerwatu przyrody. Dla spragnionych – ujęcie wody źródlanej, dla zmęczonych – stół i ławeczki, dla żądnych wiedzy – tablice edukacyjne o Rezerwacie Kostrza. Z punktu można korzystać samodzielnie, bądź przy udziale leśnika.

Leśna ścieżka dydaktyczna „Lubogoszcz”

Na 10 przystankach, wiodących przed jodłowy gospodarczy drzewostan nasienny, opisano najważniejsze zagadnienia z dziedziny leśnictwa. Dokładny opis obiektu znajduje się w przewodniku (do pobrania poniżej). Z walorów ścieżki można korzystać samodzielnie lub w przy udziale pracownika Nadleśnictwa. Materiały pobrane ze strony <http://www.limanowa.krakow.lasy.gov.pl/obiekty-edukacyjne#.WW3kv1GZSpo>

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności	
<p>Wśród celów Strategia wymienia, m.in. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochronę i poprawę stanu środowiska, wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego i wzrost społecznego kapitału rozwoju. Wśród wskaźników Strategia wymienia m.in. energochłonność gospodarki, udział energii ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii, emisję CO₂, wskaźnik czystości wód, wskaźnik odpadów nierecyklingowanych.</p>	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>
Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (ŚSRK) – Strategia Rozwoju Kraju 2020	
<p>Cele rozwojowe obejmują m.in. bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, racjonalne gospodarowanie zasobami, poprawę efektywności energetycznej, zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii, poprawę stanu środowiska, adaptację do zmian klimatu, zwiększenie efektywności transportu, wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integrację przestrzenną dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. Wybrane wskaźniki szczegółowe odnoszące się do poszczególnych celów, a w tym do: efektywności energetycznej, udziału energii ze źródeł odnawialnych, emisji gazów cieplarnianych, ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wskaźnika czystości wód (%)</p>	<p>Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>

Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”

Celem tego dokumentu jest m.in. wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców

- Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna
- Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej
- Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co)
- Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna
- Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne)
- Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu
- Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020

Strategia ta wyznacza m.in. następujące priorytety:

- Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich,
- **Rozwój infrastruktury transportowej gwarantującej dostępność transportową obszarów wiejskich**
- Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich,

- Przebudowa drogi powiatowej 1626K Kasinka Mała-Węglówka-Kasina Wielka etap I poprzez wykonanie chodnika z oświetleniem ulicznym
- Budowa drogi gminnej Tatki-Kołbony w miejscowości Glisne-zaprojektuj i wybuduj
- Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach

<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich, • Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego • Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom • Zrównoważona gospodarka leśna i łowiecka na obszarach wiejskich, • Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich 	<p>prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej
DOKUMENTY WOJEWÓDZKIE	
Strategia rozwoju województwa małopolskiego 2011-2020	
<p>Cel główny: efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim.</p> <p>Obszar polityki rozwoju 1: Gospodarka wiedzy i aktywności</p> <p>Cel strategiczny dla obszaru 1: Silna pozycja Małopolski jako regionu atrakcyjnego dla inwestycji, opartego na wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców</p> <p>Obszar 2: Dziedzictwo i przemysł czasu wolnego</p> <p>Cel strategiczny dla obszaru 2: Wysoka atrakcyjność Małopolski w obszarze przemysłów czasu wolnego dzięki wykorzystaniu potencjału dziedzictwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa drogi powiatowej 1626K Kasinka Mała-Węglówka-Kasina Wielka etap I poprzez wykonanie chodnika z oświetleniem ulicznym • Budowa drogi gminnej Tatki-Kołbony w miejscowości Glisne-zaprojektuj i wybuduj • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II

<p>regionalnego i kultury</p> <p>Obszar 3: Infrastruktura dla dostępności komunikacyjnej</p> <p>Cel strategiczny dla obszaru 3: Wysoka zewnętrzna i wewnętrzna dostępność komunikacyjna regionu dla konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej</p> <p>Obszar 4: Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony</p> <p>Cel strategiczny dla obszaru 4: Silna pozycja konkurencyjna Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w przestrzeni europejskiej oraz wzrost potencjału ekonomicznego subregionów w wymiarze regionalnym i krajowym</p> <p>Obszar 5: Rozwój miast i terenów wiejskich</p> <p>Cel strategiczny dla obszaru 5: Aktywne ośrodki usług publicznych i gospodarczych zapewniające szanse na rozwój mieszkańców małych i średnich miast oraz terenów wiejskich</p> <p>Obszar 6: Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne</p> <p>Cel strategiczny dla obszaru 6: Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców Małopolski w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym</p> <p>Kluczowe działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona zasobów wodnych: <ol style="list-style-type: none"> a. Ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się do wód podziemnych, powierzchniowych i gleb, b. Rozbudowa i utrzymanie systemów zaopatrzenia w wodę 	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne) • Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu • Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna
--	--

<p>i optymalizacji zużycia wody</p> <p>2. Poprawa jakości powietrza</p> <p>a. Sukcesywna redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza pochodzących z systemów indywidualnego ogrzewania mieszkań,</p> <p>b. Wzrost poziomu wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p> <p>3. Ochrona środowiska przed hałasem komunikacyjnym, komunalnym, przemysłowym oraz minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego przez:</p> <p>a. Właściwe planowanie przestrzenne,</p> <p>b. Stosowanie zabezpieczeń akustycznych,</p> <p>c. Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania</p> <p>4. Rozwijanie systemu gospodarki odpadami opartego na:</p> <p>a. Zapobieganiu powstawaniu odpadów,</p> <p>b. Przygotowywania odpadów do ponownego użycia</p> <p>c. Recyklingu oraz innych metod odzysku i unieszkodliwiania</p> <p>5. Przeciwdziałanie występowaniu i minimalizowaniu skutków negatywnych zjawisk atmosferycznych, geodynamicznych i awarii przemysłowych, w tym:</p> <p>a. Właściwe zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią i suszą hydrologiczną z uwzględnieniem wymagań dotyczących oceny zagrożenia i ryzyka powodziowego</p>	
---	--

<p>b. Zwiększanie retencyjności zlewni oraz efektywności urządzeń zabezpieczenia przeciwpowodziowego (budowa, modernizacja)</p> <p>c. Współdziałanie z administracją rządową i sąsiednimi samorządami w celu realizacji kompleksowego systemu ochrony przed powodzią w dorzeczu Górnej Wisły,</p> <p>d. Identyfikacja osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi, wprowadzenie systemu monitoringu, właściwe zabezpieczenie i zagospodarowywanie terenów osuwiskowych i terenów o predyspozycjach osuwiskowych</p> <p>6. Ochrona i zachowanie środowiska przyrodniczego:</p> <p>a. Ochrona różnorodności biologicznej oraz zrównoważone użytkowanie jej elementów</p> <p>b. Zapewnienie ciągłości istnienia gatunków i stabilności ekosystemów</p> <p>c. Przywracanie do stanu właściwego zasobów i składników przyrody,</p> <p>d. Ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych</p> <p>e. Wsparcie dla działań służących wykorzystaniu potencjału obszarów chronionych</p> <p>7. Regionalna polityka energetyczna</p> <p>a. Opracowanie bilansu energetycznego określającego aktualne potrzeby województwa, w zestawieniu z dostępnymi źródłami i nośnikami energii,</p> <p>b. Zidentyfikowanie istniejących i potencjalnych barier rozwoju</p>	
--	--

<p>oraz wyznaczenie kierunków działania w obszarze regionalnej polityki rozwoju energetyki odnawialnej</p> <p>8. Edukacja obywatelska w zakresie ochrony środowiska oraz kształtowanie i promocja postaw proekologicznych</p> <p>Obszar 7: Zarządzanie rozwojem województwa</p> <p>Cel strategiczny dla obszaru 7: Efektywnie zarządzane województwo, którego rozwój oparty jest na współpracy i mobilizowanie zasobów.</p>	
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego</p>	
<p>Cel generalny zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego to harmonijne gospodarowanie przestrzenią jako podstawa dynamicznego i zrównoważonego rozwoju województwa. Poniżej wymieniono komponenty polityki przestrzennej, cele strategiczne i cele operacyjne</p> <p>Ochrona i gospodarowanie kopalinami: oszczędne i zrównoważone gospodarowanie kopalinami:</p> <p>Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych: zintegrowana ochrona zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz nadmiernym lub nieuzasadnionym zużyciem:</p> <p>Ochrona przed powodzią: zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego</p> <p>Zasoby glebowe: wykorzystanie zasobów glebowych przy uwzględnieniu warunków ekonomicznych i racjonalności ekologicznej:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły

<p>Zasoby leśne: zapewnienie trwałości ekosystemów leśnych:</p> <p>Ochrona przyrody i bioróżnorodności: ochrona przyrody i różnorodności biologicznej poprzez zachowanie, wzbogacanie i odtwarzanie zasobów przyrody</p> <p>Gospodarka odpadami: uporządkowanie gospodarki odpadami</p> <p>Ochrona powietrza atmosferycznego, ochrona przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem elektromagnetycznym: likwidacja zagrożeń dla środowiska z tytułu zanieczyszczenia powietrza, hałasu, wibracji i promieniowania elektromagnetycznego</p> <p>Dziedzictwo kulturowe: dziedzictwo kulturowe trwałym elementem krajobrazu województwa małopolskiego</p> <p>Administracja publiczna: administracja bliżej mieszkańca</p> <p>Szkolnictwo wyższe i nauka: elastyczny, łatwo dostępny system szkolnictwa, wysoka ranga nauki,</p> <p>Kultura: zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do kultury</p> <p>Lecznictwo szpitalne, uzdrowiskowe i opieka społeczna: zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do leczenia</p> <p>Sport i rekreacja: rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna</p> <p>Turystyka i agroturystyka: rozwój zagospodarowania turystycznego w harmonii z ochroną przyrody</p> <p>Integracja przestrzenna: stworzenie warunków do identyfikacji mieszkańca</p>	<p>w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne) • Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu • Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna
--	--

<p>z regionem</p> <p>Gospodarka: efektywne wykorzystanie stanu zainwestowania, pokonywanie barier i konfliktów, poprawa ładu przestrzennego</p> <p>Transport: dobrze rozwinięty system transportowy pod względem technicznym, przestrzennym, gospodarczym, społecznym i środowiskowym</p> <p>Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków: zapewnienie zaopatrzenia w wodę wysokiej jakości i odprowadzania ścieków</p> <p>Zaopatrzenie w gaz sieciowy: zaspokojenie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania na gaz odbiorców komunalnych i przemysłowych</p> <p>Infrastruktura elektroenergetyczna: zaspokojenie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania na energię elektryczną odbiorców komunalnych i przemysłowych</p> <p>Infrastruktura telekomunikacyjna i teleinformatyczna: powszechnie dostępne na całym obszarze województwa i dla całej społeczności regionu-usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne o europejskich standardach</p> <p>Transgraniczna integracja przestrzenna: harmonijna współpraca na terenach stykowych, wspólne rozwiązywanie problemów o znaczeniu ponadregionalnym</p>	
Małopolski Programu Operacyjnego na lata 2014-2020	
<p>W ramach Małopolskiego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 wyróżniono trzynaście osi priorytetowych:</p> <p>1. Gospodarka wiedzy</p>	<p>Niektóre zadania przewidziane w Programie będą finansowane z Małopolskiego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, co świadczy o zgodności zaplanowanych zadań z celami w poszczególnych osiach</p>

<ol style="list-style-type: none"> 2. Cyfrowa Małopolska 3. Przedsiębiorcza Małopolska 4. Regionalna polityka energetyczna 5. Ochrona środowiska 6. Dziedzictwo regionalne 7. Infrastruktura transportowa 8. Rynek pracy 9. Region spójny społecznie 10. Wiedza i kompetencje 11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej 12. Infrastruktura społeczna 13. Pomoc techniczna 	<p>priorytetowych.</p>
<p>Regionalny Plan Energetyczny dla województwa małopolskiego na lata 2012-2032</p>	
<p>Cel główny: osiągnięcie standardów europejskich w systemie energetycznym Małopolski, a także zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu w oparciu o zróżnicowane zasoby.</p> <p>Priorytet horyzontalny: Rozwój bazujący na zróżnicowaniu i wykorzystaniu istniejących potencjałów oraz zasobów lokalnych.</p> <p>Priorytet I: Stworzenie warunków i mechanizmów mających na celu zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna

<p>województwa</p> <p>Priorytet II: wsparcie działań mających na celu oszczędne i efektywne wykorzystanie energii</p> <p>Priorytet III Małopolska świadoma energetycznie – poprawa systemu rozwiązań organizacyjnych, edukacyjnych i finansowych w zakresie polityki energetycznej</p>	
<p>Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXII/451/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r.</p>	
<p>Kierunki działań w zakresie ochrony powietrza wyznaczone w Programie:</p> <p>1. Ograniczenie emisji z sektora komunalno-bytowego</p> <p>a. Wprowadzenie ograniczeń w stosowaniu urządzeń na paliwa stałe</p> <p>b. Realizacja gminnych programów ograniczania niskiej emisji (PONE)- eliminacja niskosprawnych urządzeń na paliwa stałe</p> <p>c. Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych zapewniająca podłączenie nowych użytkowników</p> <p>d. Rozbudowa sieci gazowych zapewniająca podłączenie nowych użytkowników</p> <p>e. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w celu obniżenia kosztów eksploatacyjnych ogrzewania niskoemisyjnego</p> <p>f. Termomodernizacja budynków oraz wspieranie budownictwa energooszczędnego w budownictwie mieszkaniowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne) • Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu • Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna

<ul style="list-style-type: none">g. Wyeliminowanie spalania odpadów oraz ograniczenie spalania roślinności na powierzchni ziemi <p>2. Ograniczenie emisji z transportu</p> <ul style="list-style-type: none">a. Rozszerzenie strefy ograniczonego ruchu oraz ograniczonego płatnego parkowania wraz z systemem parkingów typu „Parkuj i Jedź (Park & Ride)b. Poprawa organizacji ruchu samochodowego w miastachc. Utrzymanie dróg w sposób ograniczający wtórną emisję zanieczyszczeń poprzez regularne mycie, remonty i poprawę stanu nawierzchni drógd. Rozwój komunikacji publicznej oraz wdrożenie energooszczędnych i niskoemisyjnych rozwiązań w transporcie publicznyme. Rozwój komunikacji rowerowej w miastachf. Wzmocnienie kontroli na stacjach diagnostycznych pojazdów <p>3. Ograniczenie emisji przemysłowej</p> <ul style="list-style-type: none">a. Szczególny nadzór nad działalnością przemysłu w obszarach złej jakości powietrza <p>4. Inne działania</p> <ul style="list-style-type: none">a. Samorząd Województwa, jako koordynator działań w kierunku poprawy jakości powietrza	
--	--

<ul style="list-style-type: none"> b. Wdrożenie systemu zarządzania jakością powietrza w województwie c. Edukacja ekologiczna mieszkańców d. Spójna polityka na szczeblu lokalnym uwzględniająca priorytety poprawy jakości powietrza e. Poprawa warunków przewietrzania miast i ochrona terenów zielonych 	
<p>Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego na lata 2016-2022 Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXIV/509/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 27 marca 2017 r.</p>	
<p>Cel nadrzędny jest rozwijanie na terenie województwa małopolskiego systemu gospodarki odpadami opartego na zapobieganiu powstania odpadów, przygotowaniu ich do ponownego użytku, recyklingu oraz innych metod odzysku i unieszkodliwiania.</p> <p>Odpady komunalne, w tym odpady żywności i inne odpady ulegające biodegradacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie ilości powstających odpadów 2. Zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji 3. Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami 	<p>Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”</p>

4. Zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie)
5. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.
6. Zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych
7. Zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia
8. Zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych
9. Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi
10. Monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania
11. Zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących

<p>z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% s.m. i o ciepłe spalania powyżej 6MJ/kg suchej masy od 1 stycznia 2016 r.</p>	
<p>Program Strategiczny Ochrona Środowiska</p>	
<p>Cel główny: poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz ochrona zasobów środowiska dla rozwoju Małopolski realizowany przez następujące priorytety:</p> <p>Priorytet 1: Poprawa jakości powietrza, ochrona przed hałasem oraz zapewnienie informacji o źródłach pól elektromagnetycznych</p> <p>Priorytet 2: Ochrona zasobów wodnych</p> <p>Priorytet 3: Rozwijanie systemu gospodarki odpadami</p> <p>Priorytet 4: Przeciwdziałanie występowaniu i minimalizowanie skutków negatywnych zjawisk atmosferycznych, geodynamicznych i awarii przemysłowych</p> <p>Priorytet 5: Regionalna polityka energetyczna</p> <p>Priorytet 6: Ochrona i zachowanie środowiska przyrodniczego</p> <p>Priorytet 7: Wsparcie systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym</p> <p>Priorytet 8: Edukacja ekologiczna, kształtowanie i promocja postaw w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa publicznego oraz usprawnienie mechanizmów administracyjno-prawnych i ekonomicznych</p>	<p>Realizacja poprzez wszystkie wyznaczone zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.</p>

Projekt Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego	
Cel to poprawa stanu środowiska naturalnego Małopolski oraz zmniejszenie różnic społeczno –gospodarczych między regionami przez wyeliminowanie pokryć dachowych oraz elementów elewacji wykonanych z materiałów zawierających azbest oraz innych odpadów zawierających azbest	Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego
DOKUMENTY POWIATU LIMANOWSKIEGO	
Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego	
<p>Obszar strategiczny I Rolnictwo</p> <p>Cel 1 Utrzymanie rolniczego charakteru powiatu limanowskiego-rolnictwo rozwija się w kierunkach dostosowanych do lokalnych możliwości oraz krajowych i zagranicznych rynków zbytu,</p> <p>Cel 2 Na bazie surowców własnych rozwija się drobne przetwórstwo rolno-spożywcze</p> <p>Obszar strategiczny II Turystyka i kultura</p> <p>Cel 1 Istnieją regionalne produkty turystyczne wykreowane w oparciu o wzmocnienie walorów naturalnych, ożywienie tradycji i folkloru, rozszerzenie wachlarza usług i podniesienie ich jakości</p> <p>Obszar strategiczny III Promocja zatrudnienia i aktywizacja lokalnego rynku pracy</p> <p>Cel 1 Istnieją warunki do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości i pozyskania inwestorów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej • Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co) • Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne) • Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu • Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna • Przebudowa drogi powiatowej 1626K Kasinka Mała-Węglówka-

<p>Cel 2 Stymulowanie powstawania mikro przedsiębiorstw – zbudowanie systemu pomocy osobom zamierzającym rozpocząć własną działalność gospodarczą</p> <p>Cel 3 Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy</p> <p>Cel 4 Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy</p> <p>Cel 5 Poprawa zdolności do zatrudnienia-dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych i innych uprawnionych do potrzeb lokalnego rynku pracy</p> <p>Cel 6 Rozwój dialogu społecznego i partnerstwa na rzecz aktywizacji lokalnego rynku pracy</p> <p>Obszar strategiczny IV Ochrona środowiska</p> <p>Cel 1 Czyste środowisko-dzięki właściwej gospodarce odpadami, poprawie jakości powietrza i ochrona przed hałasem</p> <p>Cel 2 Walory krajobrazowe i przyrodnicze są chronione i rewitalizowane</p> <p>Obszar strategiczny V Infrastruktura</p> <p>Cel 1 Sieć komunikacyjna jest dostosowana do potrzeb lokalnych, rozwoju turystyki oraz tranzytu</p> <p>Cel 2 Dostępność infrastruktury techniczno-społecznej</p> <p>Cel 3 Wzrost dostępności do opieki zdrowotnej</p> <p>Obszar VI Edukacja</p> <p>Cel 1 Wzrasta wskaźnik osób z wykształceniem średnim i wyższym</p>	<p>Kasina Wielka etap I poprzez wykonanie chodnika z oświetleniem ulicznym</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa drogi gminnej Tatki-Kołbony w miejscowości Glisne-zaprojektuj i wybuduj
--	---

Program Ochrony Środowiska 2010-2013 z perspektywą do roku 2017

Cel nadrzędny: wysoka jakość środowiska warunkiem zrównoważonego i dynamicznego rozwoju powiatu

Cele długoterminowe do roku 2017:

Powietrze atmosferyczne: utrzymanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń

Hałas: podniesienie komfortu akustycznego mieszkańców Powiatu

Promieniowanie elektromagnetyczne: minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego

Ochrona zasobów wodnych: poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez realizację przedsięwzięć zakresu ochrony wód

Gleby: ochrona gleb przed zanieczyszczeniem i rekultywacja tych, które uległy zdegradowaniu w wyniku procesów przemysłowych

Środowisko przyrodnicze: Utrzymywanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu Powiatu

Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie: objęcie obszaru Powiatu strefą wolną od upraw GMO

Lasy: utrzymanie dobrego stanu ekosystemów leśnych oraz ich dalsza ochrona

Zasoby surowców mineralnych: zrównoważone i oszczędne gospodarowanie zasobami złóż

Zagrożenia naturalne: zapobieganie szkodom powstałym w wyniku

- Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna
- Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej
- Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co)
- Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna
- Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne)
- Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu
- Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna
- Przebudowa drogi powiatowej 1626K Kasinka Mała-Węglówka-Kasina Wielka etap I poprzez wykonanie chodnika z oświetleniem ulicznym
- Budowa drogi gminnej Tatki-Kołbony w miejscowości Glisne-zaprojektuj i wybuduj
- Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna
- Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka

<p>niekorzystnych zjawisk przyrodniczych</p> <p>Poważne awarie przemysłowe: zapobieganie wystąpieniu awarii przemysłowych mogących znacząco wpływać na środowisko i życie mieszkańców Powiatu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II
DOKUMENTY GMINNE	
Strategia Rozwoju Gminy Mszana Dolna na lata 2017-2023	
<p>Cel nadrzędny: Rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Mszana Dolna służący podnoszeniu jakości życia mieszkańców:</p> <p>Priorytet I: Turystyka</p> <p>Cel strategiczny I: Zrównoważony rozwój turystyki na terenie gminy Mszana Dolna z wykorzystaniem potencjałów środowiska naturalnego, społecznego i kulturowego</p> <p>Cel operacyjny Infrastruktura ruchu turystycznego</p> <p>Cel operacyjny Promocja oferty turystycznej</p> <p>Priorytet II: Przedsiębiorczość</p> <p>Cel strategiczny II: Rozwój gospodarczy gminy Mszana Dolna z wykorzystaniem lokalnych uwarunkowań</p> <p>Cel operacyjny Rozwój kluczowych branż lokalnej gospodarki</p> <p>Cel operacyjny Infrastruktura służąca lokalnej gospodarce</p> <p>Cel operacyjny Promocja przedsiębiorczości</p> <p>Priorytet III: Edukacja, kultura, rekreacja i sport</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II

<p>Cel strategiczny III: Stały rozwój oferty edukacyjnej i czasu wolnego</p> <p>Cel operacyjny: Wysoka jakość oferty edukacyjnej, kulturalnej i czasu wolnego</p> <p>Cel operacyjny: Infrastruktura edukacyjna i oferty czasu wolnego</p> <p>Priorytet IV: Bezpieczeństwo publiczne</p> <p>Cel strategiczny IV Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i gości</p> <p>Cel operacyjny: Integrująca mieszkańców polityka społeczna</p> <p>Cel operacyjny: Wysoki stopień przeciwdziałania zagrożeniom dla życia i mienia mieszkańców gminy</p> <p>Cel operacyjny: Infrastruktura służąca lokalnej gospodarce i ochronie środowiska naturalnego.</p>	
<p>Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Mszana Dolna na lata 2013-2032</p>	
<p>Nadrzędny cel długoterminowy: wyeliminowanie szkodliwego wpływu i negatywnych dla zdrowia skutków spowodowanych azbestem u mieszkańców Gminy Mszana Dolna oraz likwidacja negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko naturalne.</p>	<p>Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego”</p> <p>Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Mszana Dolna”</p>
<p>Program Rewitalizacji Gminy Mszana Dolna na lata 2017-2023</p>	
<p>Główny cel: ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji w Gminie Mszana Dolna oraz wzmocnienie wewnętrznego potencjału tego obszaru w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju całej gminy.</p> <p>Cel strategiczny: wzmocnienie więzi lokalnych dla skutecznego rozwiązywania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna • Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka • Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej • Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II

<p>problemów społecznych</p> <p>Cel operacyjny: Edukacja dostosowana do potrzeb i oczekiwań mieszkańców w każdym wieku</p> <p>Cel operacyjny: Rozwijanie usług społecznych w obliczu wyzwań demograficznych</p> <p>Cel operacyjny: Pielęgnowanie tradycji i dbałość o dziedzictwo kulturowe</p> <p>Cel operacyjny: Budowanie dialogu społecznego i wzmacnianie więzi społecznych w celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym</p> <p>Cel strategiczny: Ożywienie gospodarcze w oparciu o potencjał społeczny i lokalne zasoby</p> <p>Cel operacyjny: Rozwijanie podstawowej infrastruktury podnoszącej jakość życia na obszarze rewitalizacji</p> <p>Cel operacyjny: Dbłość o wspólną przestrzeń do życia w czystym środowisku</p> <p>Cel operacyjny: Ożywienie gospodarcze poprzez rozwijanie kompleksowej oferty turystyczno-rekreacyjnej i wspieranie tradycyjnego gospodarowania na obszarze rewitalizacji</p>	
<p>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Mszana Dolna na lata 2016-2020</p>	
<p>Redukcja emisji gazów cieplarnianych</p> <p>Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych</p> <p>Redukcja zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna • Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej

	<ul style="list-style-type: none">• Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co)• Wymiana starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna• Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne)• Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu• Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna
--	--

ANALIZA SWOT

Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych *informacji o danej sprawie* na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S** (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W** (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O** (*Opportunities*) – szanse: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T** (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Mocne strony i słabe strony, to czynniki wewnętrzne, *szanse i zagrożenia* — to czynniki zewnętrzne;

TABELA 37 ANALIZA SWOT W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH INTERWENCJI

(1) OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ klasyfikacja powietrza pod względem ochrony zdrowia: klasa A dla dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, benzenu, PM2,5, arsenu, kadmu, niklu, ołowiu, ozonu dla poziomu dopuszczalnego lub docelowego, ✓ klasyfikacja powietrza pod względem ochrony roślin: klasa A dla tlenków azotu, dwutlenku siarki, ozonu, którego stężenia nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ klasyfikacja powietrza pod względem ochrony zdrowia: klasa C dla PM10, benzo(a)pirenu, ✓ klasa D2 pod względem ochrony zdrowia dla ozonu-tzn. stężenie ozonu troposferycznego przekracza poziom celu długoterminowego, ✓ klasa D2 pod względem ochrony roślin dla ozonu-tzn. stężenie ozonu troposferycznego przekracza poziom celu długoterminowego.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość pozyskania środków unijnych (czynniki zewnętrzne) na inwestycje związane z tym obszarem interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ napływ zanieczyszczeń z sąsiednich gmin.
(2) OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIA HAŁASEM	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ część dróg gminnych jest zmodernizowana, co również sprzyja zmniejszeniu hałasu. 	-
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem interwencji, ✓ rozwój ścieżek rowerowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zwiększająca się liczba pojazdów, im więcej pojazdów tym większy hałas komunikacyjny, ✓ pogorszenie jakości dróg wskutek ich eksploatacji przez zwiększającą się ilość pojazdów, ✓ niezyskanie środków finansowych na budowę i przebudowę dróg

	oraz ich remont.
(3) OBSZAR INTERWENCJI: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak przekroczeń norm pola elektromagnetycznego na obszarze gminy, ✓ zastąpienie tradycyjnego nadawania analogowego systemem przekazu cyfrowego w 2013 roku, co ograniczyło moc nadajników radiowo – telewizyjnych, co przełożyło się na spadek natężeń pól elektromagnetycznych wokół takich obiektów. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ przebiegające przez obszar gminy linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 400 kV.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ stopniowe zastępowanie systemów GSM/UMTS nowymi rodzajami nadajników LTE (Long Term Evolution), które emitują jeszcze mniej promieniowania elektromagnetycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zwiększenie ilości stacji bazowych telefonii komórkowych.
(4) OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ oczyszczalnie ścieków. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ niski procent skanalizowania gminy na poziomie 38,8% ✓ jakość wody: JCW Mszanka; Nazwa reprezentatywnego punktu pomiarowo-kontrolnego: Mszanka- Mszana Dolna: <ul style="list-style-type: none"> • klasa elementów biologicznych II, • klasa elementów hydromorfologicznych II, • klasa elementów fizykochemicznych II, • potencjał ekologiczny dobry.

SZANSE -	ZAGROŻENIA <ul style="list-style-type: none"> ✓ zagrożenie podtopieniami, ✓ obecność obszarów zagrożonych powodzią, ✓ susze.
(5) OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA	
MOCNE STRONY <ul style="list-style-type: none"> ✓ oczyszczalnie ścieków. 	SŁABE STRONY <ul style="list-style-type: none"> ✓ istnienie zbiorników bezodpływowych, ✓ zwodociągowanie na poziomie 30,5 %, ✓ skanalizowanie na poziomie 38,8%.
SZANSE <ul style="list-style-type: none"> ✓ budowa własnych ujęć wody dla budynków mieszkalnych, dla których nie planuje się doprowadzenia wody w ramach zbiorowego zaopatrzenia w wodę, ✓ rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków, gdzie nie planuje się zbiorowego odprowadzania ścieków, ✓ możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem interwencji, ✓ rozwój sieci wodociągowej w gminach ościennych, ✓ rozwój sieci kanalizacyjnej w gminach ościennych. 	ZAGROŻENIA <ul style="list-style-type: none"> ✓ zrzut zanieczyszczonej wody w gminach ościennych.
(6) OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY GEOLOGICZNE	
MOCNE STRONY <ul style="list-style-type: none"> ✓ występujące na terenie gminy złoża kruszyw naturalnych. 	SŁABE STRONY <ul style="list-style-type: none"> ✓ dzika eksploatacja zasobów.
SZANSE <ul style="list-style-type: none"> ✓ odkrycie i eksploatacja nowych złóż zasobów geologicznych. 	ZAGROŻENIA <ul style="list-style-type: none"> ✓ wyczerpanie złóż zasobów geologicznych.

(7) OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY	
<p>MOCNE STRONY</p> <p>-</p>	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ przekształcenia rzeźby terenu, zmiany w krajobrazie kulturowym i środowisku przyrodniczym w wyniku użytkowania zasobów geologicznych.
<p>SZANSE</p> <p>-</p>	<p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość skażenia gleb.
(8) OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie. 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców, ✓ dzikie wysypiska odpadów.
<p>SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ moda na kupowanie produktów bez zbędnych opakowań jako działanie proekologiczne każdego konsumenta. 	<p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ wwiezienie odpadów komunalnych lub niebezpiecznych z gmin ościennych.
(9) OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE	
<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ 75,15 % powierzchni gminy jest objęta różnymi formami ochrony przyrody, ✓ obszary Natura 2000, ✓ wyśmienite warunki przyrodnicze i ekologiczne dla rozwoju m.in.: agroturystyki, turystyki przyrodniczej. 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców oraz turystów.
<p>SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ napływ turystów zagranicznych, ✓ zwiększony napływ turystów krajowych. 	<p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ uszkodzenia wywołane przez czynniki abiotyczne: okiść śniegową, wiatry, powodujące wywroty i złomy oraz przymrozki, ✓ zwierzyna, powodująca swymi żerami zagrożenie dla drzewostanów i udatności upraw,

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ pożary, ✓ huragany, gradobicia, i inne ekstremalne zjawiska pogodowe, ✓ gradacja szkodników leśnych.
(10) OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIE POWAŻNYM AWARIAMI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ na terenie gminy nie występują zakłady zagrożone poważnymi awariami. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość powstania takiego zakładu na terenie gmin ościennych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
-	<ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość wystąpienia takiej awarii w gminach ościennych.

Źródło: opracowanie na podstawie informacji z Urzędu Gminy Mszana Dolna

CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

Propozycje celów, kierunków interwencji oraz zadań wynikają m.in. ze zdefiniowanych zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji (analiza SWOT). Planowane zadania przyczyniają się do osiągnięcia celów zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych poziomu krajowego, wojewódzkiego i powiatowego, co zostało dowiedzione w powyższym rozdziale.

Cel nadrzędny Programu ustalony w oparciu o dokumenty strategiczne oraz powyższą analizę SWOT to:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY MSZANA DOLNA PRZY ZACHOWANIU I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO

TABELA 38 CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA

	Obszar interwencji	Cel	Nazwa wskaźnika oraz źródło	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Ilość zamontowanych kolektorów słonecznych Ilość zamontowanych kolektorów PV Urząd Gminy Mszana Dolna			Zmniejszenie zużycia energii finalnej	Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna	Urząd Gminy Mszana Dolna	
2.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Ilość zamontowanych kolektorów słonecznych Ilość zamontowanych kolektorów PV Urząd Gminy Mszana Dolna			Zmniejszenie zużycia energii finalnej, oszczędności w wydatkach budżetowych	Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej	Urząd Gminy Mszana Dolna	

	Obszar interwencji	Cel	Nazwa wskaźnika oraz źródło	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Ryzyka
3.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Wykonanie termomodernizacji Urząd Gminy Mszana Dolna	Brak termomodernizacji	Wykonana termomodernizacja	Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji dwutlenku węgla; poprawa komfortu cieplnego; zmniejszenie zużycia energii finalnej; oszczędności w wydatkach budżetowych	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co)	Urząd Gminy Mszana Dolna	
4.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Ilość wymienionych starych pieców węglowych Urząd Gminy Mszana Dolna	0	400	Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji dwutlenku węgla; poprawa komfortu cieplnego	Wymiana źródeł starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna	Urząd Gminy Mszana Dolna	
5.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Ilość pozostałych lamp sodowych Ilość zamontowanych lamp energooszczędnych Urząd Gminy Mszana Dolna			Zmniejszenie zużycia energii finalnej, oszczędności w wydatkach budżetowych	Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne)	Urząd Gminy Mszana Dolna	

	Obszar interwencji	Cel	Nazwa wskaźnika oraz źródło	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Ryzyka
6.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Wykonanie termomodernizacji Urząd Gminy Mszana Dolna	Brak termomodernizacji	Wykonana termomodernizacja	Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji dwutlenku węgla; poprawa komfortu cieplnego; zmniejszenie zużycia energii finalnej; oszczędności w wydatkach budżetowych	Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu	Urząd Gminy Mszana Dolna	
7.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza	Ilość zamontowanych nowych lamp autonomicznych/hybrydowych Urząd Gminy Mszana Dolna			Zmniejszenie zużycia energii finalnej, oszczędności w wydatkach budżetowych	Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna	Urząd Gminy Mszana Dolna	
8.	Zagrożenie hałasem	Ograniczenie hałasu drogowego	Długość wykonanego chodnika z oświetleniem ulicznym Urząd Gminy Mszana Dolna			Zmniejszenie hałasu oraz poprawa bezpieczeństwa	Przebudowa drogi powiatowej 1626K Kasinka Mała-Węglówka-Kasina Wielka etap I poprzez wykonanie chodnika z oświetleniem ulicznym	Urząd Gminy Mszana Dolna	
9.	Zagrożenie hałasem	Ograniczenie hałasu drogowego	Długość wybudowanej drogi Urząd Gminy Mszana Dolna			Zmniejszenie hałasu oraz poprawa bezpieczeństwa	Budowa drogi gminnej Tatki-Kołbony w miejscowości Glisne-zaprojektuj i wybuduj	Urząd Gminy Mszana Dolna	

	Obszar interwencji	Cel	Nazwa wskaźnika oraz źródło	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Ryzyka
10.	Gospodarka wodno - ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Liczba mieszkańców podłączonych do nowo wybudowanej kanalizacji sanitarnej Urząd Gminy Mszana Dolna			Redukcja zanieczyszczenia środowiska poprzez ograniczenie wprowadzania substancji szkodliwych dla środowiska	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna	Urząd Gminy Mszana Dolna	
11.	Gospodarka wodno - ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Wykonanie projektu Urząd Gminy Mszana Dolna	Brak projektu	Wykonanie projektu	Projektowanie kanalizacji sanitarnej	Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka	Urząd Gminy Mszana Dolna	
12.	Gospodarka wodno - ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Ilość mieszkańców podłączonych do oczyszczalni ścieków Urząd Gminy Mszana Dolna			Redukcja zanieczyszczenia środowiska poprzez ograniczenie wprowadzania substancji szkodliwych dla środowiska	Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej	Urząd Gminy Mszana Dolna	
13.	Gospodarka wodno - ściekowa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Liczba mieszkańców podłączonych do nowo wybudowanej kanalizacji sanitarnej Urząd Gminy Mszana Dolna			Redukcja zanieczyszczenia środowiska poprzez ograniczenie wprowadzania substancji szkodliwych dla środowiska	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II	Urząd Gminy Mszana Dolna	

	Obszar interwencji	Cel	Nazwa wskaźnika oraz źródło	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Ryzyka
14.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstaniu odpadów	Usunięcie wyrobów zawierających azbest	Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest Urząd Gminy Mszana Dolna	Mg	Mg	Zmniejszenie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Mszana Dolna	Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego	Urząd Gminy Mszana Dolna	

Źródło: opracowanie na podstawie informacji z Urzędu Gminy Mszana Dolna

TABELA 39 HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ WRAZ Z ICH FINANSOWANIEM

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	2017	2018	2019	2020	Razem lata 2017-2020	2021	2022	2023	2024	Razem lata 2021-2024	Źródła finansowania
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	O	P
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna	Urząd Gminy Mszana Dolna	0	2 800 000	2 800 000	2 800 000	8 400 000	0	0	0	0	0	
2.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Montaż kolektorów słonecznych i modułów PV na budynkach użyteczności publicznej	Urząd Gminy Mszana Dolna	0	106 000	150 000	100 000	356 000	0	0	0	0	0	
3.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 3 w Kasince Małej (ocieplenie, wymiana stolarki i kotła co)	Urząd Gminy Mszana Dolna	0	30 000	50 000	50 000	130 000	0	0	0	0	0	

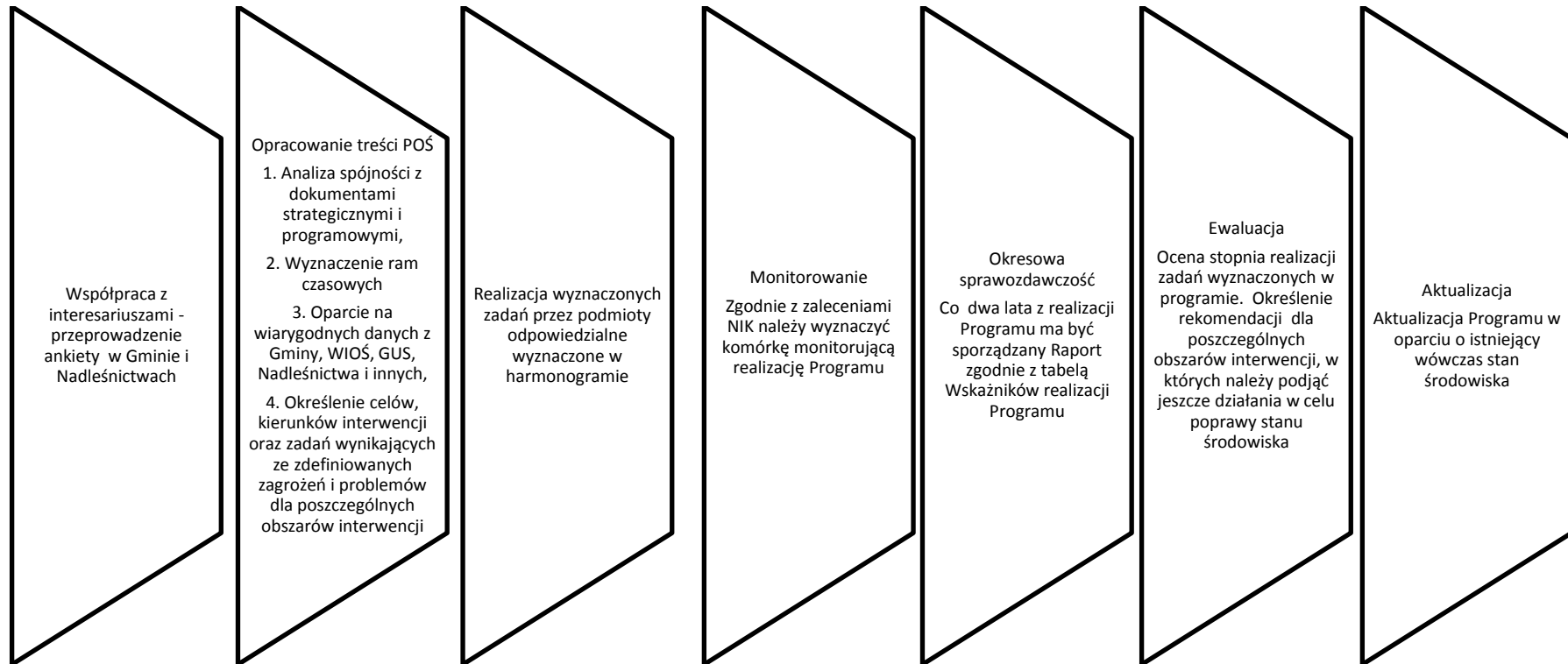
Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	2017	2018	2019	2020	Razem lata 2017-2020	2021	2022	2023	2024	Razem lata 2021-2024	Źródła finansowania
4.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Wymiana źródeł starych pieców węglowych na nowoczesne kotły w budynkach prywatnych na terenie Gminy Mszana Dolna	Urząd Gminy Mszana Dolna	0	2 200 000	2 686 750	0	4 886 750	0	0	0	0	0	
5.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna (zamiana lamp sodowych na energooszczędne)	Urząd Gminy Mszana Dolna	0	0	200 000	200 000	400 000	0	0	0	0	0	
6.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Wymiana kotła co w Szkole Podstawowej nr 1 w Lubomierzu	Urząd Gminy Mszana Dolna	90 000				90 000	0	0	0	0	0	
7.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Montaż nowych lamp autonomicznych/hybrydowych oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Mszana Dolna	Urząd Gminy Mszana Dolna	0	0	20 000	80 000	100 000	0	0	0	0	0	

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	2017	2018	2019	2020	Razem lata 2017-2020	2021	2022	2023	2024	Razem lata 2021-2024	Źródła finansowania
8.	Zagrożenie hałasem	Przebudowa drogi powiatowej 1626K Kasinka Mała-Węglówka-Kasina Wielka etap I poprzez wykonanie chodnika z oświetleniem ulicznym	Urząd Gminy Mszana Dolna	550 000	1 280 000	0	0	1 830 000	0	0	0	0	0	
9.	Zagrożenie hałasem	Budowa drogi gminnej Tatki-Kołbony w miejscowości Glisne-zaprojektuj i wybuduj	Urząd Gminy Mszana Dolna	0	425 000	0	0	425 000	0	0	0	0	0	
10.	Gospodarka wodno-ściekowa	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Raba Niżna	Urząd Gminy Mszana Dolna	415 000	3 180 000	2 230 000	0	5 825 000	0	0	0	0	0	
11.	Gospodarka wodno-ściekowa	Wykonanie projektu kanalizacji sanitarnej wsi Kasina Wielka	Urząd Gminy Mszana Dolna	100 000	250 000	0	0	350 000	0	0	0	0	0	

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	2017	2018	2019	2020	Razem lata 2017-2020	2021	2022	2023	2024	Razem lata 2021-2024	Źródła finansowania
12.	Gospodarka wodno-ściekowa	Budowa oczyszczalni ścieków w Rabie Niżnej	Urząd Gminy Mszana Dolna	50 000	1 000 000	2 890 000	0	3 940 000	0	0	0	0	0	
13.	Gospodarka wodno-ściekowa	Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Mszana Górna etap II	Urząd Gminy Mszana Dolna	2 930 000	0	0	0	2 930 000	0	0	0	0	0	
14.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstaniu odpadów	Realizacja projektu „Demontaż i bezpieczne składowanie wyrobów zawierających azbest z obszaru województwa małopolskiego	Urząd Gminy Mszana Dolna	936 198	0	0	0	936 198	0	0	0	0	0	

Źródło: Wykaz przedsięwzięć do WPF Załącznik nr 2 Uchwały nr XXXVII/407/2017 Rady Gminy Mszana Dolna z dnia 28 czerwca 2017 r.

SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Źródło: opracowanie własne

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADAŃ

ŚRODKI WŁASNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. NFOŚiGW w ramach swojej działalności realizuje programy odnoszące się do odpowiednich sektorów wsparcia:

Gospodarka wodno- ściekowa w aglomeracjach

- ✓ Część 1) Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
- ✓ Część 2) Współfinansowanie projektów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

Racjonalna gospodarka odpadami

- ✓ Część 1) Selektywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów
- ✓ Część 2) Instalacje gospodarowania odpadami
- ✓ Część 3) Modernizacja stacji demontażu pojazdów
- ✓ Część 4) Dofinansowanie zbierania i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji
- ✓ Część 5) Międzynarodowe Przemieszczanie odpadów
- ✓ Część 6) Współfinansowanie projektów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko
- ✓ Część 7) Przygotowanie projektów

Ochrona powierzchni ziemi

- ✓ Część 1) Remediacja terenów zdegradowanych i rekultywacja składowisk odpadów
- ✓ Część 2) Przeciwdziałanie osuwiskom ziemi i likwidowanie ich skutków dla środowiska
- ✓ Część 3) Remediacja powierzchni ziemi objętej szkodą w środowisku albo zanieczyszczeniem historycznym
- ✓ Część 4) Usuwanie odpadów wraz z remediacją powierzchni ziemi

Geologia i górnictwo

- ✓ Część 1) Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalin i wód podziemnych

- ✓ Część 2) Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobycia kopalin

Poprawa jakości powietrza

- ✓ Część 1) Współfinansowanie opracowania programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych
- ✓ Część 2) KAWKA – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii
 - LEMUR- Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej
 - Dopłaty do domów energooszczędnych
 - Inwestycje energooszczędne w MŚP
 - BOCIAN- rozproszone, odnawialne źródła energii
 - Prosument - dofinansowanie mikroinstalacji OZE
 - Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej
 - ✓ Część 1) Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo

Ekspertyzy i opracowania

Wspieranie działalności monitoringu środowiska

- ✓ Część 1) Monitoring środowiska
- ✓ Część 2) Służba hydrologiczno-meteorologiczna

Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

- ✓ Część 1) Dostosowanie do zmian klimatu
- ✓ Część 2) Zapobieganie i likwidacja skutków nadzwyczajnych zagrożeń

Edukacja ekologiczna

Współfinansowanie programu LIFE

- ✓ Część 1) Współfinansowanie projektów LIFE+
- ✓ Część 2) Współfinansowanie projektów LIFE w perspektywie finansowej 2014 – 2020
- SYSTEM- Wsparcie działań przez WFOŚiGW
 - ✓ Część 1) Usuwanie wyrobów zawierających azbest
 - ✓ Część 2) REGION
 - ✓ Część 3) Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków, lokalnych oczyszczalni ścieków wraz z sieciami kanalizacyjnymi oraz podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego
- Wsparcie przedsięwzięć niskoemisyjnej gospodarki

Część 1) E-KUMULATOR - Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu

Podmioty ubiegające się o dofinansowanie składają do Narodowego Funduszu wnioski o dofinansowanie, które podlegają szczegółowej ocenie. Finansowanie otrzymują przedsięwzięcia

spełniające kryteria określone w poszczególnych programach priorytetowych. Dofinansowanie przedsięwzięć odbywa się przez udzielanie:

zwrotnych oprocentowanych pożyczek,

bezzwrotnych dotacji, w tym:

- dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych,
- Dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych,
- dopłaty do oprocentowania lub ceny wykupu obligacji,
- dopłaty do demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Główną formą dofinansowania działań przez NFOŚiGW są oprocentowane pożyczki i dotacje. Planowanie i realizacja dofinansowania przedsięwzięć odbywa się, zgodnie z preferencjami, wg listy programów priorytetowych. Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KRAKOWIE

W roku 2018 planowane jest dofinansowanie przedsięwzięć według niżej wymienionych obszarów priorytetowych:

Priorytet I: Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi

Priorytet II: Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Priorytet III Ochrona atmosfery

Priorytet IV: Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów

Priorytet V: Inne priorytety

SPP – SAMORZĄDOWY PROGRAM POŻYCZKOWY

Linia pożyczkowa przeznaczona dla samorządów gminnych i powiatowych na finansowanie inwestycji infrastrukturalnych na terenach wiejskich, takich jak:

- budowa i modernizacja placówek oświatowych
 - szkół podstawowych, gimnazjów, liceów oraz zawodowych szkół rolniczych
 - infrastruktury towarzyszącej, np. obiektów sportowo-rekreacyjnych, ogrodzeń tych obiektów, obiektów magazynowo-gospodarczych, itp.
- budowa i modernizacja sieci i stacji wodociągowych
 - przewodów wodociągowych magistralnych z niezbędnym wyposażeniem technicznym (kompensatory, zasuwy, hydranty, urządzenia odpowietrzające, itp.)

- przewodów wodociągowych rozdzielczych, obejmujących przewody doprowadzające wodę na tereny nieruchomości, w tym założenie na posesji jednego punktu poboru wody i wodomierza włącznie
- budynków z pomieszczeniami na urządzenia techniczne i technologiczne, wyposażonych w niezbędne instalacje wodociągowe, kanalizacyjne, ogrzewcze, wentylacyjne, elektryczne
- urządzeń technicznych i technologicznych (urządzenia pompowe, zestawy filtrów, zbiorniki wodno-powietrzne, itp.) służących do poboru, wydobywania i uzdatniania wody oraz utrzymywania ciśnienia w sieci wodociągowej, a także zbiorników do magazynowania wody, odstojniki popłuczyn, itp.
- urządzeń zagospodarowania terenu, takich jak drogi, place, ogrodzenia, oświetlenie, wiaty, pomieszczenia magazynowe, itp.
- budowa i modernizacja zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków
 - oczyszczalni ścieków komunalnych
 - kanalizacji ściekowej do odprowadzania i transportu ścieków komunalnych,
 - oczyszczalni ścieków przemysłowych oraz ścieków, pochodzących z hodowli roślinnej i zwierzęcej,
 - przykanalików, jeżeli w ich budowie nie partycypuje finansowo gmina
- budowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych
 - dróg publicznych gminnych i powiatowych
 - infrastruktury towarzyszącej, zlokalizowanej w pasie drogowym, w tym m.in.: kanalizacji deszczowej, oświetlenia, zatok, wiat, chodników, ścieżek rowerowych
- zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem lokalnych odnawialnych źródeł energii, polegających na budowie i montażu urządzeń z zakresu mikro- i małych instalacji, m.in.: turbiny wiatrowe, moduły fotowoltaiczne, instalacje mikrokogeneracyjne, pompy ciepła, kolektory słoneczne, kotły na biomas.

Ważne informacje

- Maksymalna kwota pożyczki - 1 mln zł.
- Oprocentowanie pożyczki - dla przedsięwzięć priorytetowych równowartość 0,95 wskaźnika WIBOR 3M jednak nie mniej niż 2,85 punktu procentowego, dla pozostałych równowartość wskaźnika WIBOR 3M jednak nie mniej niż 3 punkty procentowe.
- Okres kredytowania - 5 lat w tym okres karencji nie dłuższy niż 12 miesięcy.
- Finansowanie do 100% wartości zadania inwestycyjnego brutto.

- Możliwość zaciągnięcia pożyczki bez konieczności przeprowadzania przetargu (zgodnie z opinią Centrum Przetargów Publicznych).
- Pożyczka nie może zostać przeznaczona na finansowanie inwestycji już zakończonej i/lub refundację kosztów poniesionych przed datą złożenia wniosku do Fundacji.
- Zabezpieczenie spłaty kredytu - weksel in blanco + deklaracja wekslowa.

Zasady udzielania pożyczek

- Nabór odbywa się w trybie konkursowym. Ogłoszenie o naborze wniosków umieszczone jest na stronie www.efrwp.pl w aktualnościach. Nabór rozpoczyna się 10 dni po publikacji ogłoszenia i kończy się wraz z upływem wskazanego w nim terminu.
- Wnioski można składać wyłącznie za pomocą formularza elektronicznego, znajdującego się na stronie spp.efrwp.pl
- Każdy złożony wniosek poddawany jest ocenie formalnej, a następnie finansowej. Następnie wnioski są analizowane merytorycznie - oceniany jest wpływ i znaczenie inwestycji na rozwój obszarów wiejskich. Dodatkowe punkty przyznawane są za kolejność złożenia wniosku.
- Status laureatów uzyskują wnioskodawcy, którzy zdobędą największą liczbę punktów. Informacja o możliwości otrzymania pożyczki jest przesyłana drogą mailową oraz publikowana na stronie internetowej Fundacji.

MAŁOPOLSKI PROGRAM OPERACYJNY NA LATA 2014-2020

W ramach Małopolskiego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 wyróżniono trzynaście osi priorytetowych:

14. Gospodarka wiedzy
15. Cyfrowa Małopolska
16. Przedsiębiorcza Małopolska
17. Regionalna polityka energetyczna
- 18. Ochrona środowiska**
19. Dziedzictwo regionalne
20. Infrastruktura transportowa
21. Rynek pracy
22. Region spójny społecznie
23. Wiedza i kompetencje
24. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej
25. Infrastruktura społeczna
26. Pomoc techniczna

W ramach priorytetu Ochrona środowiska wyznaczono następujące priorytety inwestycyjne:

- Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijanie systemów zarządzania klęskami i katastrofami,
- Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie,
- Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO⁹

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne.

Wsparcie z POIiŚ 2014- 2020 przewidziane jest dla:

- Mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw,
- osób fizycznych,
- samorządów, organizacji i innych podmiotów (administracja publiczna, przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne, instytucje wspierające biznes, partnerstwa, służby publiczne inne niż administracja, instytucje ochrony zdrowia, duże przedsiębiorstwa, rolnicy, rybacy, organizacje społeczne i związki wyznaniowe, instytucje nauki i edukacji).

Wsparcie można otrzymać w ramach siedmiu osi priorytetowych, do których przyporządkowano priorytety inwestycyjne. Poniżej scharakteryzowano poszczególne osie priorytetowe.

I. Zmniejszenie emisyjności gospodarki.

Oś priorytetowa I przeznaczona jest do finansowania wyłącznie z jednego funduszu (tj. Funduszu Spójności). W ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewiduje się wsparcie na budowę i przebudowę instalacji OZE, przebudowę linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie, kompleksową modernizację energetyczną, zastosowanie energooszczędnych technologii, wprowadzanie systemów zarządzania energią, przebudowę systemów grzewczych (wraz z wymianą i przyłączeniem źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, zastosowanie automatyki pogodowej i systemów zarządzania budynkiem; budowę lub przebudowę w kierunku inteligentnych sieci dystrybucyjnych, działania w zakresie popularyzacji wiedzy na temat inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii, rozwiązań, standardów, najlepszych praktyk

⁹ <https://www.pois.gov.pl/>

w zakresie związanym z inteligentnymi sieciami elektroenergetycznymi, budowę nowych odcinków sieci ciepłej wraz z przyłączami i węzłami ciepłowniczymi, przebudowę istniejących systemów ciepłowniczych; budowę, przebudowę instalacji wysokosprawnej kogeneracji.

II. Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu.

Priorytety inwestycyjne wyznaczone w ramach tej osi pochodzą z dwóch celów tematycznych 5. i 6., tj. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.

Oś II przewiduje wsparcie dla opracowania lub aktualizacji dokumentów strategicznych wymaganych prawem unijnym lub krajowym lub przewidzianych w SPA 2020, poprawy bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania suszy, zabezpieczenia przed skutkami zmian klimatu obszarów szczególnie wrażliwych, infrastruktury w zakresie systemów selektywnego zbierania odpadów, instalacji do recyklingu i odzysku poszczególnych frakcji materiałowych odpadów, instalacji do mechanicznego i biologicznego przetwarzania odpadów, instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych wraz z odzyskiem energii, infrastruktury zagospodarowania ścieków i osadów komunalnych, ochrony in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, rozwoju zielonej infrastruktury, opracowania m.in. planów zadań ochronnych i planów ochrony, wdrażania instrumentów zarządczych w ochronie przyrody, rekultywacji na cele środowiskowe zanieczyszczonych/zdegradowanych terenów, rozwoju miejskich terenów zieleni.

III. Rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego.

W ramach osi III będą realizowane projekty, których efektem będzie stworzenie spójnej sieci dróg o dużej przepustowości, dążące do rozwoju drogowej infrastruktury w sieci TEN-T oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Priorytetowo realizowane będą odcinki dróg w TEN-T, w sieci bazowej, a także dróg w sieci kompleksowej o dużym znaczeniu gospodarczym. Dodatkowo dofinansowywane będą projekty służące rozwojowi i usprawnianiu przyjaznych środowisku i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów oraz infrastruktury portów lotniczych.

IV. Infrastruktura drogowa dla miast

Wsparcie finansowe w ramach osi IV otrzymają inwestycje na krajowej sieci drogowej w TEN-T dotyczące powiązania infrastruktury miejskiej z pozamiejską siecią TENT, obwodnice pozamiejskie na drogach krajowych i ekspresowych, drogi krajowe w miastach na prawach powiatu oraz trasy wylotowe na drogach krajowych, odcinki dróg ekspresowych przy miastach. Będą one uzupełniane o inwestycje z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego (BRD), obejmujące inwestycje infrastrukturalne. Projekty będą realizowane na drogach zarządzanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad, a także przez miasta na prawach powiatu.

V. Rozwój transportu kolejowego w Polsce

Inwestycje wspierane w ramach tej osi będą dotyczyły modernizacji i rehabilitacji istniejących szlaków kolejowych w sieci TEN-T służących do przewozów pasażerskich i towarowych przede wszystkim głównych korytarzy kolejowych: E 20 / C-E 20, E 30 / C-E 30, C-E 59, C-E 65, E-59 i E-75. Wsparcie otrzymają także projekty kolei poza TEN-T oraz system kolejowy w miastach (koleje miejskie). W ograniczonym zakresie przewiduje się również budowę wybranych krótkich odcinków linii.

VI. Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach

Oś VI wspierać będzie projekty mające na celu zmniejszenie zatłoczenia motoryzacyjnego w miastach, poprawę płynności ruchu i ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne w miastach i na ich obszarach funkcjonalnych.

VII. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego

W ramach osi VII realizowane będą projekty dotyczące budowy i/lub przebudowy sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu ziemnego lub energii elektrycznej wraz z infrastrukturą wsparcia dla systemu z wykorzystaniem technologii smart, budowy i/lub przebudowy magazynów gazu ziemnego oraz przebudowy możliwości regazyfikacji terminala LNG.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020

Celem głównym PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą 13 513,29 mln euro.

Program będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020, a mianowicie:

- P1 – Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie oraz na obszarach wiejskich,
- P2 - Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami,
- P3 - Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie
- P4 – Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa,
- P5 – Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym,

- Promowanie włączenia społecznego, zmniejszenie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego w obszarach wiejskich

Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego. Planowane w Programie instrumenty pomocy finansowej będą miały na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych (modernizacja gospodarstw rolnych, restrukturyzacja gospodarstw rolnych, premie dla młodych rolników, płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne), co ma szczególne znaczenie dla regionu z uwagi na duże rozdrobnienie i duży udział małych gospodarstw.

SPIS TABEL

Tabela 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych wsiach Gminy Mszana Dolna stan na 31.12.2016 r ...	9
Tabela 2 Klasyfikacja użytków gruntowych na terenie Gminy Mszana Dolna	10
Tabela 3 Liczba gospodarstw wg powierzchni na terenie Gminy Mszana Dolna	12
Tabela 4 Powierzchnia gruntów ornych w Gminie Mszana Dolna wg klas bonitacji	13
Tabela 5 Klasy bonitacji łąk i pastwisk na terenie Gminy Mszana Dolna	14
Tabela 6 Struktura własności lasów na terenie Gminy Mszana Dolna.....	17
Tabela 7 Klasy bonitacji lasów i terenów zadrzewionych na terenie Gminy Mszana Dolna	17
Tabela 8 Zestawienie powierzchni gatunków panujących w poszczególnych typach siedliskowych lasu	18
Tabela 9 Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD na terenie Gminy Mszana Dolna	26
Tabela 10 Kolektory na budynkach użyteczności publicznej w gminie Mszana Dolna	27
Tabela 11 Wartość wskaźników monitoringu w latach 2008 oraz 2014	30
Tabela 12 Klasyfikacja strefy małopolskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia dla poszczególnych zanieczyszczeń powietrza za rok 2016.....	31
Tabela 13 Klasyfikacja strefy małopolskiej ze względu na ochronę roślin rok 2016.....	32
Tabela 14 Wykaz dróg powiatowych na terenie Gminy Mszana Dolna	33
Tabela 15 Wykaz mostów w ciągach dróg powiatowych na terenie Gminy Mszana Dolna	34
Tabela 16 Spis stacji bazowych na terenie Gminy Mszana Dolna	35
Tabela 17 Klasyfikacja rzek badanych w systemie monitoringu na terenie Gminy Mszana Dolna rok 2015.....	38
Tabela 18 Informacje na temat GZWP znajdujących się na terenie Gminy Mszana Dolna.....	39
Tabela 19 Podstawowe informacje o sieci wodociągowej na terenie Gminy Mszana Dolna w latach 2015 i 2016	43
Tabela 20 Spółki wodociągowe na terenie Gminy Mszana Dolna, stan na 2015 r.....	43
Tabela 21 Informacje na temat oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Mszana Dolna	44
Tabela 22 Informacje o zbiornikach bezodpływowych na terenie Gminy Mszana Dolna stan na 31 XII 2015 r.	44
Tabela 23 Podstawowe Informacje na temat sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Mszana Dolna w latach 2015 i 2016	45

Tabela 24 Obszary górnicze na terenie Gminy Mszana Dolna	46
Tabela 25 Ilość gospodarstw domowych objętych systemem usuwania odpadów komunalnych	49
Tabela 26 Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych w Gminie Mszana Dolna	50
Tabela 27 Składowiska na terenie Gminy Mszana Dolna	52
Tabela 28 Występowanie form ochrony przyrody na terenie Gminy Mszana Dolna	53
Tabela 29 Pomniki przyrody na terenie Gminy Mszana Dolna stan na dzień 01.06.2017	59
Tabela 30 Obszary Natura 2000 na terenie Gminy Mszana Dolna.....	62
Tabela 31 Działania nawiązujące do Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.....	76
Tabela 32 Klęski żywiołowe spowodowane ponadnormatywnymi opadami deszczu	79
Tabela 33 Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie Gminy Mszana Dolna.....	89
Tabela 34 Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie Gminy Mszana Dolna	91
Tabela 35 Wskaźniki monitorowania Programu	95
Tabela 36 Analiza zgodności Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym wojewódzkim i powiatowym.....	99
Tabela 37 Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji.....	135
Tabela 38 Cele, kierunki interwencji oraz zadania	140
Tabela 39 Harmonogram realizacji zadań wraz z ich finansowaniem.....	145

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Grunty orne w Gminie Mszana Dolna wg klas bonitacji [ha]	14
Wykres 2 Klasy bonitacji łąk i pastwisk na terenie Gminy Mszana Dolna	15

SPIS MAP

Mapa 1 Sieć hydrograficzna gminy Mszana Dolna	37
Mapa 2 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych na terenie Gminy Mszana Dolna	39
Mapa 3 Stopień wykorzystania dostępnych do zagospodarowania zasobów wód podziemnych stosunek aktualnego poboru wód podziemnych do zasobów % w Polsce	40

Mapa 4 Położenie średniego poziomu wód podziemnych w IV kwartale roku hydrologicznego 2016 względem stref stanów	41
Mapa 5 Jednolita Część Wód Podziemnych nr 161 w ramach której położona jest większość Gminy Mszana Dolna	41
Mapa 6 Obszary Natura 2000 na terenie Gminy Mszana Dolna	63
Mapa 7 Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie gminy Mszana Dolna.....	78

